ויברך אח"כ על אכילת מרור ואוכל בלי הסיבה: ואח"כ נוטל המצה השלישית ובוצע ממנה לכריכה עם מרור נחריין) ואומר זכר למקדש כהלל כן עשה הלל בזמן שבהמ"ק קיים היה כורך פסח מצה ומרור ואוכל וכו' [כן שמעתי מפה קדוש של ע"ר, מרן רבן של ישראל זצוק"ל בשעה שנתן הסדר וכרס"ז וכן ראיתי שבשעה שבצע מצה האמצעית לשתים, היה משלשלה במפה לאחוריו על שכמו, ואמר, לקיים מה שנאמר משארותם צרורות בשמלותם על שכמם, וכן ראיתי כשהגיע לפסוק שדים נכונו ושערך צמח ואת ערום וערירה, היה נומר הפסוק ואמר, ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך, ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי [כי ערום וערירה היא שהיו ערומים מהמצות, ולא היה בידם זכות לגאול ונתן ה' להם ב' מצות דם מילה ופסח], וכן ראיתי שהי' לו לקערת הסדר ארגז יפה מאד קמן בנוי לתלפיות תחתיים, שניים, שלישים ובהם היו מונחים חג' מצות, ולמעלה היה כעין גג עם מעקה סביב, ובתוך הגג היו קבועים כמה כנים ועל כל כן וכן היה מעמיד כל כלי בסף שלו, להשתמש בהם לסדר, והי' נתון באחת הכרפס, ובאחת המרור, וכן השאר, ובכף של כסף היה פושים הכרפס והשאר לבני הבית, והי' מתרגם כל הגדה כר"י לונדרי, והרשה לאומרה בהתלהבות גדולה, ואחר אכילת מרור וכריכה היה שותה צנצנת סים חמין שהיא רפואה בדוקה להעביר מיד שרף החד והקשה של המרור והחריין, והביא ראיה מהגמרא פסחים קט"ז א' קפא דבולהו חמימי] : מ"ז ח' ואחר כל הסעודה אוכל מצמת אפיקומן השמורה תחת הכסת כדית זכר לפסח הנאכל על השובע בהסבה בלי ברכה ויהיה זהיר לאכלו קודם חצות, וגם הלל יקרא קודם חצות [ובשבח אפילו אמר הב לן ונברך ואכל לאפיקומן בלא ברכת המוציא, משא"כ לאחר בהמ"ז דיאכל ויברך המוציא ויחזור ויברך ברכת המזון. ובכבר בירך בפה"ג לרב"י לא יאכל אפיקומן ויסמוך על המצה שאכל תוך הסעודה, ולהאחרונים יאכל ויברך בהמ"ז בלי כוס, ובשכח עד אחר הלל ימול ידיו ויברך המוציא ויחזור ויברך בהמ"ז ויאמר הלל הגדול על הכוס, ובנאבד אפיקומן יאכל כזית אחד ממצה שמורה אחרת] ואין לאכול אפיקומן בב' מקומות אפילו בחדר אחד, ובהתחילו לאכול כבר אפיקומן ונרדמו כל בני החבורה ונעורו אינם אוכלים, משא"כ נרדמו מקצתם או נתנמנמו כולם או אפילו נרדמו כולם והוא קודם שהתחילו אפיקומן אפילו היה תוך הסעודה, אין בכך כלום, ואחר אפיקומן לא יאכל שום דבר [ובדיעבד אם אוכל אין צריך לחזור ולאכול אפיקומן] ולרמנ"א אסור גם כן לשתות, ולרח"י מותר. ומוזגין לו כוס שלישי לבהמ"ז [ובאין הכוס נקי צריך שסיפה והדחה] ומצוה לחזור אחר זימון, ובעה"ב מברך אפילו ביש לו אורח ומברך בהמ"ז ובפה"ג ושותה בהסיבה. פותחין הפתח ואומר שפוך המתך ואח"כ מוזגין כוס רביעי ומתחיל לא לנו ונומר ההלל ויהללוך ונהגדול שבהן אומר הודו, ולבה"פ קמן לא יאמר לכתהלה הודו, אבל אנא מותר) והלל הגדול, נשמת וישתבח עד מלך מחולל בתשבחות ופיוסים דואמרתם זבח פסח כו' ושותה בברכה, בהסיבה, ואחריו ברכה אחרונה, ולא ישתה בין שלישי לרביעי, ולא ישתה אחר רביעי יין ושאר משקים, ולח"י דוקא המשכרים, ולאקריצען ומהם ודאי מותר, ובתאב הרבה יכול לשתות כוס המישי ויאמר עליו הלל הגדול [בלא אמרו כבר על כוס ד'ז: מ"ט הפסח אחר חצות הו"ל כשאר נותר דנגרו עליו סומאה שהוא ראשון, שלא יתעצלו ולפיכך בשהוא בביצה ממפא ירים, וכן הסיגול, בזמן המקדש כשאכל מבשר החגיגה י"ד היה מברך בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הזבח, ואוכל, ואחר כך היה מברך על הפסח בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הפסח, ואוכל, ואין ברכות האלו פומרת זו את זו:

נשלמה מסכת פסחים

ר"ע מברטנורה **באחד באדר פרק א שקלים** תוספת יום טוב ציונים

כתב הרמב"ם דשקלים סדר רבינו הקדוש אחר פסחים שכן נסדרו בתורה ע"כ. ונ"ל שר"ל שפרשת שקלים בבי תשא קודם לפרשת המועדות שבפרשת אמור וזה הטעם ג"כ ביומא שהקדים לסוכה כמ"ש שם בס"ד. אלא שהקדים שבת ועירובין מפני קדימתו במעלה וכו' ופסחים הואיל והיא סמוכה לשבת וגם מצוה ראשונה על ידי משה רבינו עליו השלום כמ"ש שם בס"ד [והיא בפרשת בא הקדומה לכי תשא] ואף על פי דכתיב שלש רגלים תחוג לי בפרשת משפטים קודם לכי תשא הלך רבינו הקדוש אחר פרשת מועדות דאמור. ששם ביאר הכתוב השביתה ממלאכה והקרבת הקרבנות. ובספר יוחסין. בשם רב שרירא גאון דבתר פסחים תנינן שקלים שהוא מלפניו ובאחד מעניניו:

פ"א **א באחד** באדר משמיעין על השקלים. ב"ד שולחים בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן. לפי שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות צבור מתרומה חדשה דכתיב (במדבר כח) זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה. חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ויליפינן חדשי השנה דהכא מראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב) הילכך מקדימין שלשים יום דהיינו מאחד באדר להכריז שיביאו שקליהם: ועל הכלאים

פרק **א השקלים**. הם אותם שאמר שכתוב עליהם (שמות ג) זה יתנו כל העובר על הפקודים וגו'. רמב"ם: ועל הכלאים. מה שכ' הר"ב דכל תרי מילי דכל חד לחודיה שרי ונאסרו על ידי תערובות לא שייך בהו ביטול ["וכך מצאתי בתוספות פ"ט דנדה דף ס"ח] ותמיה לי והרי בשר בחלב דכל חד לחודיה שרי והוא בטומן טעם כדתנן בגמרא פ"ח דחולין ועוד *תימה דמשנה שלימה היא ברים פ"ח

מסכת שקלים

פרק **א באחד** באדר. משמיעין על השקלים א). ועל

דכלאים כלאי זרעים אסורים מלזרוע. ומלקיים. ומותרין בהלילה. ומצאתי בפרק ו' דב"ב [ל"ד.] שכתב הרשב"ם לאסור בהנאה כלאי

ריבב"ן

פירוש רבינו יהודה בן בנימין הרופא זצוק"ל ממשפחת הענוים:

פ"א **א** באחד באדר משמיעין על השקלים. לפי שצריך להביא בא' בניסן מתרומה חדשה כדאמר במגילה [דף כ"ט:] זאת עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ניסן נקנין משקלים חדשים ומה באחד באדר כדתניא דורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום ואפי' לרשב"ג דאמר ב' שבתות הואיל ושולחין יושבים במדינה בא"ו באדר מקדימין מא' באדר: משמיעין. מכריזין כמו ויעבירו

יכין תפארת ישראל יכין

פרק א א) ב"ד מכריזין בכל גבול ישראל שיביא כל אחד מחצית השקל שחייב למקדש כל שנה ושנה, ומהשקלים הללו החדשים מקריבין מא' בניסן ולמעלה תמידין ומוספים עד א' בניסן בשנה הבאה [ולרמב"ם פ"א משקלים, היה מחצית השקל מעבע מכסף נקי. שביה

לחדשי השנה, הלכך מקדימין להכריז באחד באדר שביאו שקליהן. עוד רייק כמאן, דלא כרשב"ג, דאיהו אמר דשואלין בהלכות הפסח שתי שבתות לפני הפסח, ומשני אפילו

*) הלקוטים הללו נדפסו ע"י רשד"ל בבית הוצרו" (נשכה הלשונה), מכ"י קדמוני בלי שם מחברו שנכתב בשנת קכ"ו, ועל דעת המו"ל היה המחבר בסוף הלף החמישי ובתחלת הלף הששי הלו קודם לזה כמו כן הכיא המו"ל דעתו כי הפי' הזה היה לפני רע"ב. ע"ש וז"ע. ודע דהלקוטים הללו היו לפני בעלי מפרשי היה בגמרא מהגאונים לרש"ג מ"א לקמן.

[סדר מועד ח"א]

פ"א **א** באחד באדר. מגילה י"ג ע"ב כ"פ ע"א מו"ק ו' ע"א, מיי' פ"א מה' שקלים פ"ב: ועל

שנויי נוסחאות

פ"א **א** משמיעין בכי"ק וכמשכי"ל משמעין ע"ד הכתוב וישמע שמול וגו' (פ"א ע"ו).

תוספות רע"ק

פ"א **א** [אות א] בתוי"ט ד"ה ועל הכלאים כו' ויעוד תימה דמשנה. נ"ל די"ל דגם כוונת הרע"ב ונאסרו היינו דנאסרו מלקיים אותו:

לקוטים מב"י קדמוני *)

פרק **א** במשנה משמיעין על השקלים. בית דין שולחין בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן, כי באחד בניסן צריכין שיביאו קרבנות צבור מתרומה חדשה כדאמרינן בפ' בתרא דמגילה נכ"ט ב"ז מנא הני מילי אמר ר' טבי אמר ר' יאשי' [דאמר] קרא זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה, חדש והבא קרבן מתרומה חדשה. ובפירקא קמא דר"ה נ"ו, א"ז יליף לחדשי השנה מראשון הוא לכם

כללי זרעים. ודמו התוספות את דבריו מפרק כל הבשר בגמרא דף קע"ו. דילפינן דכללי זרעים מותרין באכילה מבהמה דטיולא ממנה מותר מדאילטריך לאסור כללים לגבוה ע"מ דלהדיוט שרי אף שדך כן [*ובכרוך ה' שראיתי קושיתי דמבשר בחלב בתוספות פרק אחרון דע"ז [ס"ה: ד"ה הנגד] ותרלוה דשאני בשר בחלב דגלי קרא בהדיא דבטל כדאמרינן התם דרך ביטול אסרה תורה ע"כ ור"ל כמו שפירש הר"ן דרך ביטול דאיכא מתינה טעם ע"כ ואכתי קשיא לי דנילף מבשר בחלב וניתא לי דליכא למילף משום דחדוש הוא דלא נאסר בשר בחלב אלא דוקא במבושל ולא בצלוי וכי הא דכתב הרא"ש בפרק ה' דעבו"ס בההוא עובדא דנפל לגו חביתא וכו'] : בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין. פירש הר"ב ליידי וכו' כלומר להכי לא תנא דבארבעה עשר בו קורין שאר עיירות וכן כתבו התוספות בפרק קמא דמ"ק דף ו' ומשום הכי לא הוצרך לפרש לעיל בכללים דתני ליידי דשקלים דמילתא דפשיטא הוא. אבל הכא דתני דין דמגילה ה"א דהוה ליה למיתני נמי דבארבעה עשר בו קורין נמ כן. משום הכי הוצרך לפרש דליידי כו': ועושים כל צרכי רבים. [פירש הר"ב] כגון דיני ממונות כו'. בירושלמי. וכתב הרמב"ם והכוונה כי כל מה שהיה מאלו הדברים תלוי ומסונר ולא נתעסקו בו שמזרזין וממהרין להשלימו ולהגיעו לתכליתו מחלי חודש אחר. ע"כ. ודאי מי שהיה זריז והקדים לעשות דנשכר והרי הוא משובח אלא הכי במי שהוא תלוי וכו' ובפרק ד' מהלכות סוטה כתב בחמשה עשר באדר נפנין בית דין על צרכי הרבים ובודקים על הרחוייה לבתות להשקותה ועל הרחוייה לקנא לה ולהוציאה בלא כתובה ובכל זמן משקין את הסוטה וכתב הכ"מ דמשמע ליה דהא קאמר ומשקין את הסוטה דהיינו לומר דבודקים על הרחוייה לשתות וכו' דאילו להשקותה לא היו מאחרים אותה עד חמשה עשר באדר אלא בכל יום היו משקין אותה וזה שאמר ובכל זמן משקין את הסוטות עד כאן אבל מלשונו בפירושו אין נראה כן. אלא לזרוז בלבד ועל ההשקאה עצמה נמי. וטעמא מסתבר הואיל ובהך דמנא מתעסקים בלאו הכי בתקון רחובות ואחר דברים שהם צרכי רבים הלכך נפנין ג"כ לעשות כל צרכי רבים הללו. וז"ל הרמב"ם ברים פרק ח' מה' ערכין בט"ו באדר בית דין נפנין לתפש ולבדוק על צרכי לבור ועל

עייי

הבלאים. מכריזין שימעטו הזרע שאחר עד שלא ישאר בו רובע קב לשאה כדתנן בפ"ב דכלאים כל שאה שיש בו רובע קב ממין אחר ימעט ורבותיו פירשו דלאחר שנדלו הזרעים אפי' אחד באלף צריך לעקור הכל דכל תרי מילי דכל חד לחודיה שרי ואסרו על ידי תערובת לא שייך בהו ביטול דדוקא כשמין אחר מעורב בשעת הזרע א"ל כי אם למעט דמדאורייתא חד בתרי בטיל ולא מקרי זורע כלאים אלא מפני מראית העין בעלמא צריך למעט. אבל לאחר שנדלו לא שייך בהו ביטול וצריך לעקור את הכל ולא יסיר אלא אחד מן המינים: בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין. המוקפין חומה מימות יהושע בן נון ליידי דבעי למתני דבחמשה עשר באדר שלחנות יושבין במדינה תני נמי כל מה שהיו עושין בו ביום: ומתקנים את הדרכים) ואת הרחובות. והשווקים שנתקלקלו בגשמים בימות החורף מתקנים אותם בשביל עולי רגלים. ואית דמפרשי בשביל הרואים המכים נפש בשנגה שיוכלו לנוס מפני גואל הדם כדכתיב (דברים יט) תכין לך הדרך: ואת מקואות המים. אם נתרבה בהן מים שאובים ומשלימין אותן לכשיעור אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר: ועושים כל צרכי רבים. כגון דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות ופדיית ערכים וחרמים והקדשות והשקאת סוטה וכריפת פרה ורליצת עגל עברי וטהרת מצורע ושולחין לפתוח בורות של מים מטונפים כדי שיהיו מטיין לעם לפתות מהן בימות החמה דכל הך צרכי רבים ניהו: ומציינין את הקברות. שלא יהיו עליהם הכהנים ועושים טהרות. והליון הוא שממחים סיד ומופכים אותו

סביב

בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין ג) ומתקנין את הדרכים ד). ואת הרחובות ד). ואת מקואות המים ה). ועושין כל צרכי הרבים ו). ומציינין את

לקוטים מב"י קדמוני

אפילו תימא רשב"ג כיון דאמר מר בט"ו בו שולחנות יושבות במדינה, משום שולחנות מקדימין וקרינן. ירושלמי, מהו משמיעין מכריזין, כמה דאת אמר ויתנו קול ביהודה וירושלים להביא להי' משאת משה עבד האלהים. וכתב הרב אליעזר מגרמייזא *) דל"ג הכי דלא כתיב בי' השמעה, אלא ה"ג ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית. ולי נראה דאין צריך למהוק הגירסא, דלא מייתי ראיה על השמעה שהוא לשון הכרזה, אלא מייתי ראיה שצריך לורו את ישראל להביא חובות המוטלין עליהם, ואין סומכין לאמר שיביאום מעצמם.

*) עי' בהגהות הכ"מ שגם הוא הגיה כן ומביא בשם הרא"ש שאין צריך למחוק הגי' כמו שכתב המחבר, ויש לתקן בו את לשון הרא"ש בסופה כפי הכתוב כאן.

ראשון לציון

פ"א א תוי"ט סד"ה ועל הכלאים כו' בהרוח עיבורא דנפל כו' עיין יסל"מ:

ו) בר"ב ד"ר ליתא מלת ואת. והגרלה מלשונו שלא הי' בגירסתו המשנה ואת הרחובות' ומ"ש הרחובות והשווקים הוא באור לדרכים. וכ"מ מל' הרמב"ם שכן הי' הגירסא לפניו בכתב ומאמר ומתקנים את הדרכים הוא תקון הדרכים והרחובות להשוות אותם כו'.

יבין תפארת ישראל יבין

שהם משקלו ק"ם שעורות בימי משה"ר, אלא שאת"כ הוסיפו הסנהדרין שיתן כל אחד כסף יקר כמשקל קל"ב שעורות. ולזה"ך [י"ד ס"ם] שיעור השקל לפי מעות שלנו שהם לו תשעה [זילבערגרשען]. אמנם להכי מכריזין ל' יום מקודם, דזהו זמן ב"ד, שנותנין לאותו שאין לו, שישהל לו בתוך הזמן מעות לשלם השקל: ב) משום דאז זמן זריעה, לכן מכריזין להזהיר הזורעים שיברר התערובות מהזרעים. כדתנן כל שאה שיש בה רובע [הקב] ממין אחר ימעט, דר"ל אם יש בהזרע הערובות חלק כ"ד, צריך למעט אותו שנתערב משיעור הזה, ואח"כ יזרע. מיהו זרעים שלמחו כבר בתערובות, צריך לתלוש מין הא' כולו דאמ"ג דכלאי זרעים נותרים באכילה אסור לקיימן במשובר. [ולא כפל כמהבר. ס"ע משום דכל דבר שבל חד ואחד לתודיה שרי, ובק ע"י תערובות נאסרו, כללאי זרעים לו כנדים דנאסרו משום תערובות ממשות אף דליכא טעמא, לא בטלי זה בזה, משא"כ בשר בחלב דצריך ג"כ שיתן טעם, כל היכא דליכא טעמא הבלאים. מכריזין שימעטו הזרע שאחר עד שלא ישאר בו רובע קב לשאה כדתנן בפ"ב דכלאים כל שאה שיש בו רובע קב ממין אחר ימעט ורבותיו פירשו דלאחר שנדלו הזרעים אפי' אחד באלף צריך לעקור הכל דכל תרי מילי דכל חד לחודיה שרי ואסרו על ידי תערובת לא שייך בהו ביטול דדוקא כשמין אחר מעורב בשעת הזרע א"ל כי אם למעט דמדאורייתא חד בתרי בטיל ולא מקרי זורע כלאים אלא מפני מראית העין בעלמא צריך למעט. אבל לאחר שנדלו לא שייך בהו ביטול וצריך לעקור את הכל ולא יסיר אלא אחד מן המינים: בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין. המוקפין חומה מימות יהושע בן נון ליידי דבעי למתני דבחמשה עשר באדר שלחנות יושבין במדינה תני נמי כל מה שהיו עושין בו ביום: ומתקנים את הדרכים) ואת הרחובות. והשווקים שנתקלקלו בגשמים בימות החורף מתקנים אותם בשביל עולי רגלים. ואית דמפרשי בשביל הרואים המכים נפש בשנגה שיוכלו לנוס מפני גואל הדם כדכתיב (דברים יט) תכין לך הדרך: ואת מקואות המים. אם נתרבה בהן מים שאובים ומשלימין אותן לכשיעור אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר: ועושים כל צרכי רבים. כגון דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות ופדיית ערכים וחרמים והקדשות והשקאת סוטה וכריפת פרה ורליצת עגל עברי וטהרת מצורע ושולחין לפתוח בורות של מים מטונפים כדי שיהיו מטיין לעם לפתות מהן בימות החמה דכל הך צרכי רבים ניהו: ומציינין את הקברות. שלא יהיו עליהם הכהנים ועושים טהרות. והליון הוא שממחים סיד ומופכים אותו

סביב

כתובה ובכל זמן משקין את הסוטה וכתב הכ"מ דמשמע ליה דהא קאמר ומשקין את הסוטה דהיינו לומר דבודקים על הרחוייה לשתות וכו' דאילו להשקותה לא היו מאחרים אותה עד חמשה עשר באדר אלא בכל יום היו משקין אותה וזה שאמר ובכל זמן משקין את הסוטות עד כאן אבל מלשונו בפירושו אין נראה כן. אלא לזרוז בלבד ועל ההשקאה עצמה נמי. וטעמא מסתבר הואיל ובהך דמנא מתעסקים בלאו הכי בתקון רחובות ואחר דברים שהם צרכי רבים הלכך נפנין ג"כ לעשות כל צרכי רבים הללו. וז"ל הרמב"ם ברים פרק ח' מה' ערכין בט"ו באדר בית דין נפנין לתפש ולבדוק על צרכי לבור ועל

עייי

ריב בין

ויעבירו קול ביהודה וכן וישמע שאול את העם ומכריזין [על הכלאים] לפי שלמתין ניכרין ואעפ"כ לא היו עוקרין ומפקירין לאחר תקנה עד מ"ו באדר שיהא גדול קצת שיוכל לעוקרו: בכרכין. המוקפין חומה מימות יהושע בן נון: ומתקנין את הדרכים. לפי שנתקלקלו מחמת המים: ואת מקוות המים. שמא ירבו הטופין על הזוחלין והמובל שם לא עלתה [לו] מבילה מדתניא בספרא אך מעין ובור מקוה מים מעין מטהר בזוחלין ואין המקוה מטהר בזוחלין אלא בשאובין פי' טופין מי גשמים כדאמרינן בפ' במה אשה [שבת סה.] אבוה דשמואל עביד לבנתיה מקוה ביומי ניסן ומכלי ביומי תשרי. אי נמי לפי שמטיינות מתמעטין בקיץ עשין מקוה ממי גשמים בחוף לצורך הקיץ כדאיתא בתוספתא מו"ק כל מקוה שאין בו ארבעים סאה מושכין לו אמת המים ומשלימין לו ארבעים סאה כדי שיהא כשר לטהרות עליו: מציינין על הקברות. ברים מו"ק תנן מחקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין על הקברות ויוצאין על הכלאים משמע שבחולו של מועד היו יוצאין לציין קשיא לין אלין קשיא

כלאים

יבין תפארת ישראל יבין

שרי. מיהו קודם זריעה, כיון דכשפה שנתבטלו ליכא עדיין איסורא כלל, מדאורי' ברובא בטל, ומדרבנן צריך שלא יהיה חלק הכ"ד מהזרע כך כ"ל פי' הר"ב שבראה תמוה. אמנם לפפר"ל דלהכי כשנזרע צריך לעקור מין א' טוב ולא בטיל, דבל מחוכר הו"ל קבוע ולא בטיל [כרש"י גיטין דל"ד כ"] : ג) הם המוקפין חומה מימות יהושע. ונקט מגילה ואינך הכא, דכולהו בע"ו, ליידי דבעו למתני במ"ג דבמ"ו שולחנות יושבין: ד) שנתקלקלו בימות הגשמים, מתקנין אותם לעולי רגלים כיעלו בכיסן, אי נמי שנם לעיר מקלט, דבקיץ שכיחי אינשי טפי יחד, ואפשר טפי שיסרג אחד בשונג:ה)לנקותן מרפש ולהמשיך להן שאובין אם נתמעטו ממ' סאה, כדי להתהר לפסח: ו) שנומרין דיני ממונות ונפשות וחייבי מלקות, ופדיית ערכין וחרמין, והקדשות, והשקאת סוטה, וכריפת פרה, ורליצת עבד, וטהרת מצורע. ופותחין בורות לשחיית הקיץ. וכל הדברים הללו אם היו תלוין, ב"ד מזדרזין להשלימן עד אותו יום מדקרוב

לסוף

סביב הקבר. וכימות הגשמים היה המיד נימות. ולריך לחזור ולגייב: ויוצאים. שלוחי בית דין: אף על הבלאים. ואף ע"פ שכבר הכריזו עליהם באחד באדר לא היו סומכים על ההכרזה דשמא לא עקרום בעלים והיו הם יולאים ועוקרים אותם: **ב** היו עוקרים ומשליכים לפניהם. לפני בעלי השדות כדי שיתביישו והיו בעלי שדות שמחים שמנכסים להם שדותיהם ועוד שהיו נותנים אותן לפני בהמתן התקינו שיהיו משליכים אותן בדרכים ועדיין היו בעלי שדות שמחים שהיו מנכסים להן: התקינו שיהו מפקירין כל השדה. דהפקר בית דין הפקר: **ג** במדינה. בירושלים והיו מחליפין מחלית השקל לאגסים שמביאים כל אחד ממטבע מדינתו ואינו יודע כמה מהם יולאים למחלית השקל: ישבו במקדש. לפי שהיה הזמן מתקרב היו יושבים במקדש כדי שימהרו להביא. ורמב"ם פי' שכל ערי ישראל קרויין מדינה ובעשרים וחמשה בו היו יושבים במקדש בירושלים: התחילו למשכן. מי שלא הביא שקלו: את מי ממשכנין לוים. לאפוקי ממ"ד אחין ממשכנין את הלוים דכתיב (שמות ל') כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה ולוים לא היו נמנים מבן עשרים: אבל לא נשים. ונתנו איש כופר נפשו (שם) כתיב ולא אשה: ולא עבדים. דאין עבדים חייבין אלא במלות שנשים חייבות: וקטנים. אפילו הביא שתי שערות והא

חסר. הרמב"ם. ומה שכתב מביתו כך כתב גם כן בפרק א' מהלכות שקלים בעל כרחו ואפילו כסותו ואין כאן משום בחון תעמוד דהכא מלות גבוה עליו משא"כ פרישת ב"ח אף על גב דגמי מלוה היא אין למדין ממנה למלות גבוה: לוים. כתב הר"ב לאפוקי ממ"ד כו' דכתיב כל העובר וגומר עיין במשנה דלקמן: וקטנים. פירש הר"ב אפילו הביא שתי שערות

ר י ב ב י ן

כלאים אכלאים ניון אניון נ"ק כדמפרש בירושלמי תפתר שירדו גשמים אחר שניטלו בא"ל בחדל ושפוו הניון וגם יש להקשות דרכים ורחובות אדרכים ורחובות ויש לתרץ שירדו גשמים וחזרו וקלקלו כדאמר בפ"ק דר"ה בניסן נמי שכיחי קטרי כלאים אכלאים נ"ק [כדמתרץ] בירושלמי כאן בבכיר כאן בחפיל ובבבלי עוד מתרצין כאן בזרעים כאן בירקות. גרסינן במ"ק [דף ו.] ועד כמה הן יולאין כלאתה שבניטו כל שאר שיש בה רובע זרע ממין אחר ימעט ובמסכת כלאים היא שנויה: **ב** בראשונה היו עוקרין שכלאים ומשליכין לפני בהמתן מפרנו עוברי עבירה שלא היו ממנעין לזרוע כלאים והיו שמחין שתי שמחות אחת שמנכסין שדותיהן ועוד שמשליכין לפני בהמתן התקינו שיהיו משליכין בדרכים ולא לפני בהמות ועדיין היו שמחין שמחה אחת שמנכסין שדותיהן התקינו שיהיו מפקירין את כל השדה והפקר ב"ד הפקר כדכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים יחרם כל רכושו: **ג** במ"ו בו שולחנות יושבות במדינה:

מעותיהם לצורך השקלים: [בב"ה] ישבו במקדש. שבני הכפרים שהיו שמוכין לירושלים מחליפין שם: התחילו. הגבאין: למשכן. ליכנס לביתו ולוקח משכון עד שיתן לו חלי השקל שהיו ממנין בכל עיר ועיר גבאין ממונין על כך ושופרות היו במדינה לקבץ שם הכסף כמו שהיו במקדש כלתנן לקמן: לוים וישראלים. אבל כהנים לא כדכתיבית לקמן שלא היו רוצין ליתן מכוס שירי העומר: ולא קטנים. משכון לא היו לוקחין אבל לתבוע תובעין ומפ' בירושלמי כשהגיע ג' שערות הקטן אז תובעין ממנו אבל לא ממשכנין וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אע"פ שלא היה מחויב אינו פוסק משתה וממשכנין עליו: תניא בתוספתא פ"ק מתמשכנו ישראל על שקליהן כדי שיהיו קרבנות צבור מהן. משל למי שעלתה לו נימא ברגלו הרופא כופתו ומחתך בבשרו בשביל לרפאותו כך אמר הקב"ה יתמשכנו ישראל על שקליהן [כדי] שיהא קרבנות צבור קרבין מהן מפני שקרבנות מכפרין ומרצין בין ישראל לאביהן שבשמים שהן מצינו בתרומת שקלים ששקלו ישראל במדבר שנאמר

י כ י ן תפארת ישראל י כ י ן

לסוף שנת התורה: ז) שטופכין שיד נמוח סביב הקבר, שיהיה לסימן שלא יתהלו עליו, דמשום דבימות הגשמים נמוח הסימן שעשו אשתקד, להכי צריך לחזור ולתקנו: ח) נקט אף, דר"ל אף שכבר הזהירו על הכלאים בר"ח, אפ"ה יולאו הבהמה לראות אם נזהרו העם בהכרזה: ט) [עיטעדעס], אם מלאו הטלוחין כלאים בט"ו אדר, שלא נזהרו העם בזריעה, היו וכו': י) לפני בעלי השדות, כדי לביישן: יא) שהיו מלעיגין בהטלוחין ושמחין, שאחר שהלכו הטלוחין היו נותנין העשב הנעקר לבהמתן, להכי היו עוקרין וכו': יב) ועדיין היו שמחין, מדגיכנו הטלוחין שדותיהן ממין האחר, להכי הזהרו והתקינו וכו': יג) כדי לתבוע בנחת, וכל מי שיתן יקבלו ממנו, אבל אין כופין עדיין: יד) ר"ל בירושלים, וי"א דר"ל בכל ערי ישראל: טו) את מי שלא נתן נקלו עדיין: טז) היינו עבד כנעני דחייב רק במלות שהאשה חייבת, אשה נתמעטה מדכתיב איש, ולפיכך אפילו יש לה כסוריס, אבל עבד עברי כשיש לו חייב, ובאין לו הרי הוא כשאר עני שבישראל. ובעבד כנעני, היינו אפי' בית לו שנתן לו אחד מתנה ע"מ שאין לרבו רשות בו: יז) כל שהוא פחות מבן עשרים קרוי קטן, ואפילו הביא ב' שערות. וכל אלו לא משכנוס, משום דפטורים מן התורה:

ר"ל

ויוצאין: מיי' פ"ג מה' כלאים הל"ו: **ב** אמר ר"א. מי"ק ו' ע"ב מיי' פ"ג מה' כלאים הל"ז: **ג** בחמ"ו בר. מגילה כ"ע ג', מיי' פ"ח מה' שקלים ה"ב: **את** פי' המשכנין. מיי' שם ה"ז:

שנויי נוסחאות

(אם) על הבלאים כמו"ק שם ליתא ועי' הוי"ט. **ב** (עוקרין ו)משליכין בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ל ליתא. עלי הדרכים שם ושם לדרכים. התקינו במסכ"ב דפו"י והתקינו. מפקירין בכי"ק ובמסכי"ל מבקירין. כל השדה (בולה) בד"ל ליתא. בכי"ק את השדה: במסכי"ל ובכי"ל את כל השדה בולה. **ג** שולחנות (היו) יושבין בכי"ק ובמסכי"ל ליתא וכן ליתא. בד"ל ובכי"ל ושם יושבות ואינו נכון, כי שולחנות הוא תואר למקומות ישיבת חלפים וא"ל כלי זכר אף כי הא בסמיכות וכמו לקוחות והרב בעל ד"ס לא כוון יפה ע"ש. בעשרים וחמשה בד"ל ובמסכי"ל בעשרים וחמשה בו; בכי"ל לאסף בחמשה ועשרים. (ישבו) במקדש בד"ל ישבון..; בכי"מ ליתא אך בגליון שם ליתא. לוים (וישראלים) בכי"ק ..וישראל; בד"ל ליתא. ועבדים וקטנים בד"ל ובמסכי"ל ולא עבדים ולא קטנים ועי' רע"ב.

ראשון לציון

ג הר"ב ד"ה ישבו במקדש. ובעשרים וחמשה בו היו כו' ע' יסל"מ:

תוספות חדשים

ג תוי"ט ד"ה במדינה כו' כותיה דרש"י והגיגא כותיה דהרמב"ם. כותיה דרש"י כו' עכ"ל ועוד יש יותר מבואר בבכורות פ"ו משנה י"ב אלו מומין שאין שוקעין עליהן לא במקדש ולא במדינה ע"ש ושם ע"כ מייירי מקדש ממש דמקריבין בו קרבן גם הרמב"ם בחיבורו לא כתב ליגאא דמתני' שם כדרכו ועוד אני תמה על הרמב"ם דא"כ כל הדברים דהתיבו במקדש במתני' סוף עירובין שהו ג"כ בירושלים דקשרין מגא סגלא הגמ' דשרי לפיכו אב מלאכה וזה לא שייך רק משום דהוא עוכר עבודה ועוד בגמ' (ממהורש"ת זל"ט):

שערות וכו' עיין מה שכתבתי במשנה דלקמן בס"ד: שוב אינו פוסק. כתב הרמב"ם באומרין לו מאחר שנתן עליו המנה שעברה והעמדת עליו זאת המעה הן עליו תמיד עד שיגיע ולא יפסוק עד כאן. ולדבריו נראה דאם מת אביו ועדיין הוא קטן דאין חיוב עליו דלא כהר"ב וכ"כ בפ"א מהלכות שקלים עד שיגדיל ויהן על עצמו. ובאמת שלא ידעתי מעם לסברת הר"ב דהיאך יוכל האב להעמיד חובה על הקטן ["דהא דהאיש מדיר את בנו בנזיר דתנן במשנה ו' פרק ד' דנזיר הלכה היא בנזיר כדפירש הר"ב שם ועיין מ"ש שם רפ"ז] [וע' בספ"ג דסוטה מ"ש שם] ואולי כשירש מאביו קאמר וס"ל דחובה חל על הנכסים: ["מפני דרכי שלום. פירש הר"ב לפי שעבודת הקרבנות עליהם חולקים להם כבוד כו' דבירושלמי כיני מתניתין אין ממשכנין את הכהנים מפני דרך הכבוד אלא מיהת משמע דהירושלמי משנה הגירסא והר"ב אינו משנה אלא פירושא קא מפרש. ונראה לי דהיינו דרכי שלום שאם לא נחלוק להם כבוד אחו לאגלויי ולפי שאין כאן דרכי שלום אלא א"כ שנקדים מסברא שראוי לחלוק להם כבוד הלכך לא נשנה בפרק ה' דגיטין גבי הגהו דקתני סתם דמפני דרכי שלום]: ד' כל כהן ששוקל אינו חוטא. פירש הר"ב ואף על פי שאינו חייב לשקול לדמפרש טעמא בירושלמי דכתיב כל העובר על הפקודים כל דעבר על פיקודיה יתן וכדפירש הר"ב במשנה דלעיל גבי לוים ואותו מ"ד שזכר לעיל הוא ניהו בן בוכרי דהכא. וכך כתבו התוס' בפ' הקומץ רבה ד' כ"א דלבן בוכרי לוים פטורים כמו כהנים וכן נראה לשון רש"י שם. וכתבו התוס' בפ"ק דערכין דף ד' דס"ל דמלי למימר כל לוי ששוקל אלא משום דלא מלי למימר שדורשין מקרא זה לעצמן. ע"כ. וקצת דוחק לומר כן דבן בוכרי לא נקט לוי משום בר פלוגתיה. ועיין משנה ב' פרק ט' (דערכין) [דשירוגין] ופרק ד' דבילה משנה ו'. ומ"ש הר"ב לפי שהוא מוסר מחצית השקל לעבור לגמרי. עיין משנה ח' פרק ד' דמכילתין: כל כהן שאינו שוקל חוטא. כתב הר"ב וקרא דכל העובר כו' כל העובר כיס סוף וכו' על הפקודים בין אותן שנמנו לבדן כו' כ"כ התוספות בפרק הקומץ רבה והרי בני אהרן התפקדו אף על גב דלא כתיב בהו לשון פקידה כמו בני ישראל ולוים מכל מקום נמנו באותו פקידה דכתיב (במדבר ג') ואלה שמות בני אהרן. ועוד דהא אמרן דכהנים ולוים בחדא מחתא מיתהו. והא דהולרך לומר דעובר כיס סוף וכן הוא בירושלמי משום דאותן שנמנו לבדן לא שייך בהו העברה שלא עברו לפני משה אלא היה הולך ועומד על הפתח כמ"ש רש"י בפירוש התומים ועובר בימא ר"ל לרבות כל שעבר כיס כלומר אף שכבר לוי אף על גב דכמה תיעוקות עולדו אחר העברת היס לא בא אלא לרבות שכבר שעבר ג"כ. כ"כ בעל יפה מראה. ולדברי הר"ב שכתב יתן תרומת ה' משמע דקרא תניין דכתיב כיס הכי דרים ליה לתרומת הקרבנות דאלת"ה הוה ליה למימר יתנו כדכתיב בקרא קמא. אלא דס"ל דקמה מיירי באדנים ותנין בקרבנות והיינו טעמא דכ' במשנה דלעיל דאינו שוקל עד בן עשרים שכ"כ בהך קרא מבן עשרים שנה ומעלה אבל לא ידעתי מי הכריחו לכך

דמתניתין

ריב"ן

שנאמר ולקחת את כסף הכפורים: ואין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום. אבל לתבוע תובעין: ד' [אמר רבי יהודה]. ר' יהודה מפרש למה אין ממשכנין לפי שהיו סבורין שאין חייבין בשקלים שכל כהן שאינו שוקל אינו חוטא וא"ל ריב"ז אם אינו שוקל חוטא אלא שהכהנים לורשין מקרא זה ושוטין הם ומפרש בירושלמי אמר ר' מבי בשם רב הסמוגא משיבין מכמים לר' יהודה חטאת יחיד מתה אין חטאת לבור מתה. מנחת יחיד קריבה כליל ואין מנחת לבור קריבה כליל. אע"ג דלרבי יהודה ס"ל חטאת לבור נמי מתה. ובהקומץ רבה פריך ולבן בוכרי כיון דלכתחילה לא מחייב לאתויי כי מייתי חוטא [הוא] דקא מייתי חולין בעזרה והא"ה דים להקטות והלא אוכל שירי העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ומתרץ דמייתי ומסרי להו לבור ומנחת לבור אינה קריבה כליל ואין כאן חולין לעזרה. ירושלמי כתיב כל העובר על הפקודים ר' יודה ור' נחמי' מ"א כל דעבר בימא יתן ותרגא אמר כל דעבר על פקודיא יתן מ"ד כל דעבר בימא יתן מסייע לריב"ז ומ"ד כל דעבר על פקודיא יתן מסייע לבן בוכרי דכהנים לא נמנו

נמנין

יכין תפארת ישראל יכין

יח) ר"ל בשביל: יט) ואפי' מת אביו שוקל אפטרופסו, דנתעבדו הנכסים: כ) בשביל שקליהן: כא) שהשקלים הם לקרבנות לבור, והכהנים הם המקריבים, ראוי לחלוק להם כבוד, דאם לא, אתו לאגלויי בהדי הממשכן. והתם ב"ד שאם גם לא יתנו, אעפ"כ יהיה להם חלק בקרבנות חלף עבודתם: כב) דס"ל דפטור מלשקול, ומד"א דמשום הכי לתסר מלשקול, דשמא לא ימסרנה יפה ויהיה קרבן לבור בא מבל יחיד, קמ"ל דלא חייסינן. ואע"ג דנשים ועבדים וקטנים נמי פטירי, ואפ"ה לא אלטריך לאשמעינן דאינן חוטאים, אלא מותרים לכתחילה [נמ"ה]. התם מפורש פטור שלהן בקרא דכתיב איש, ולפיכך ודאי ימסרו לבור יפה, משא"כ כהן

שמא לא ימסרנו לבור יפה הכא גבי שקלים אפי' רבנן מודו כיון שכל ישראל מביאין שקלים לאיתו ב"ד נהי דפטוריי מסרי לבור יפה כו' ע"ב:

אין ממשכנין. פיי' שם ה"ו: ד' אמר ר"י. מנחות ב"א ב"ב מ"ו ב"ג, מלכין ד' ע"א: אינו שוקל. פיי' שם פ"ז:

שנויי נוסחאות

(שוב) אינו פוסק בד"ל ובכי"ק ובכי"א ובמשכי"ל ליתא. (את) הכהנים בד"ל ליתא; בכי"א לכהנים. ד' בן בוכרי (ביבנה) בכי"ק ובמשכי"ל בן בוכרי.. וכ"ה בד"ל ושם ליתא ביבנה וכ"ה ביוחסין אות כ' ומ"ש בשמו הקול הרמ"ז בן בוכרי על שם שהיה עושה בכורות עצות הוא ולא נמצא זאת ביוחסין בשום הפום (ד"ס). ובאמת עצות הדפוס היא וכ"ל בקול הרמ"ז „בן בוכרי.. בבורות". וז"ל היוחסין „פי' בערוך בשם אדם עובה בכורה וכפ' התכלת העיד בוכרי בכריקא" ויוכל היות כי המלים עושה בבורה וכו' הן הוספת היוחסין כי בערוך לא נמצא כן וז"ל „בן בוכרי בנים קלים אר"י העיד בן בוכרי ביבנה פי' שם אדם" ועי' בסס"ד ובערוך שלם; ומה שמביא בתורא"ל בשם הערוך הוספת בובדי כ"ם בערוך ד' ווייליי"א רל"א; בילקוט ד"ו פ' תבא בן בוכרי בכל המקומות שמביא מן פגמ"; בכי"מ בן בוכרין „ומיכר הרוסם שהיה בתוב בובנין ומתקן" (ד"ס). כל בהן ששוקל בכי"ק ובכי"א ובמשכי"ל שבל בהן שהוא שוקל כ"ה שהוא שוקל גם בד"נ. אלא כל בהן במס"ד סיזנו.. שבל בהן והוא עפ"י ד"נ (אלא שבד"נ הוא בעצות הדפוס בגראה מן סוף הסורה הקודמת, שם); בכי"ק אלא שבהן. מקרא זה בכי"ק את המקרא זה; בכי"א את המקרא הזה. כל מנחת בכי"ק ובמשכ"ל ובמשכי"ל וכל.. כמו שהוא בקרא וכ"ה בד"נ (ושם ולא תאבל).

ראשון לציון

ד בבמשנה העיד בן בוכרי. בערוך גרס בן בובדי: חוי"ם ד"ה כל בהן כו' ופ"ד דבילה מ"ו. ושם כתב התוי"ט דמלינו הכי בבמה דוכתא: שם בסס"ד עיין מ"א פ"ד דמכילתין ועיין תוס' יומא לה: ד"ה מתוא כו' בתבו דאפילו אי ס"ל לבן בוכרי בהבנ דפליגי על ר"י בשומרי ספיחים (לקיין ריש פ"ד) מפרש הס"ם בב"מ קי"מ. שעגייהו דרבנן דחייסינ

ליתן מחצית השקל ואין ממשכנין אותן מפני דרכי שלום: **ה** מקבלין מידם. ובתנאי שימסרום לגבור לגמרי כי היכי דלא להוי קרבן לגבור קרב משל יחיד: קיני זבים וזבות. תורים ובני יונה שזבים וזבות מביאות ובכותים בלבד מיירי דאין זבים וזבות בעובדי כוכבים: כל שהוא נידר ונידב מקבלין מידם. דתניא [מנחות עג:] אין אין לרבות את הגויים שנודרים נדרים ונדבות כישראל. ואין לי אלא עולה כדכתיב (ויקרא כ"ב) אשר יקריבו לה' עולה. שלמים מנין. תלמוד לומר לכל נדריהם. מנין לרבות הטופות והמנחות. היין. והלבונה. והעצים. תלמוד לומר לכל נדריהם ולכל נדבותם: וכן הוא מפורש על ידי עזרא. כשרלו הכותים לסייעו ושלחו להם נבנה עמכם כי ככם נדרום לאלהיכם מה השיבו להם לא לכם ולנו לבנות בית בשותפות לאלהינו ולכם אין חלק ולדקה וזכרון בירושלים: **ן** קולבון. קל בן. כלומר דבר קל ומועט שמוסיפין

תאבל. הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו כג) האיך נאכלים כד): **ה** אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים. ועבדים. וקטנים. אם שקלו מקבלין מידן כה). העובד כוכבים והכותי ששקלו אין מקבלין מידן כו). ואין מקבלין מידן כז) קיני זבין. וקיני זבות כח). וקיני יולדות. וחטאות ואשמות. אבל כט) נדרים ונדבות מקבלין מידן. זה הכלל כל שנידר ונידב ל) מקבלין מידן. כל שאין נידר ונידב לא). אין מקבלין מידן. וכן הוא מפורש על ידי עזרא. שנאמר (עזרא ד) לא לכם ולנו לבנות את בית אלהינו לב): **ן** ואלו שחייבין בקלבון לג). לוים וישראלים. וגרים. ועבדים משוחררים

דמתניתין דתנן קטנים מסתבר ה"ל דעד בן י"ג שנה הוא כלל קטנים דעלמא. וכ"פ הרמב"ם בפירושו ובחבורו. והרמב"ן בפירוש החומש. וכן בהדיא בירושלמי ולפי זה קרא תנין בתרומת אדמים וקרא קמא דלא כתיב ביה מבן כ' מיירי בתרומת הקרבנות. ואולי דעת הר"ב לפרש קרא קמא באדמים. משום דתרומת אדמים קדמה בזמן לתרומת הקרבנות. אבל לא ידעתי האיך יפרש הירושלמי. ומ"ש הרמב"ם לפיכך אם רצו לתת שקליהן מותר כמו שהעיד עליו בן בוכרי. יש להמוה דכיון דלר"י בן זכאי חייבין מאי הא דקאמר לפיכך אם רצו כו' כבן בוכרי. ובחבורו כתב דחייבין אלא שאין ממשכנין כמתניתין דלעיל: **ה** אבל נדרים ונדבות מקבלים מידם. כן הוא בס"א וזוהי גירסת הר"ב. אבל גירסת הרמב"ם נראה דלא גרס אבל ולפיכך כתב דמכותים מקבלין חטאות ואשמות. וה"ג וחטאות ואשמות נדרים ונדבות מקבלין מידן. [*וכ' הרמב"ם וז"ל ולפיכך מקבלין מהן חטאות

ואשמות. לפי שהוא כיון שנתכוין בכפרה אולי יצוב]: זה הכלל. נראה דלאתויי כל הנך דמרבינן בברייתא שהביא הר"ב וסתמא דמתניתין דהכא כסתם [*פרק ה' דמנחות משנה ג' וה' וריש פרק ו'] דתנן בהו מנחת גוים והרמב"ם שפסק דאין מקבלין אלא עולה בלבד כר"ע דפליג. וטעמיה דלא פסק כסתם כתב בכסף משנה בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות מנוס דרב הונא לא סבר כוותיה. ע"כ. דאמר התם ריש פרק ז' דמנחות [עג:] שלמי גוי עולות ויליף לה מקרא דיליף ליה רבי עקיבא: כל שאין נידר ונידב. פי' למזבח אע"ג שנידר ונידב לבדק הבית אין מקבלין מידן. וכן הוא מפורש וכו' וכן נראה בירושלמי: **ן** קלבון. פירש הר"ב דבר קל וכו'. להכריע ביניהם. כלומר כמ"ש הרמב"ם קולבון מה שיש בין ערך השקל ובין מחצית השקל. שחצי השקלים הכל לריכין כדי שיתן כל אחד ואחד חצי שקל שהוא חייב. לפיכך כשהיה אדם הולך אצל שולחני ומצרף שקל בשני חצאין יתן לו

תוספת

ר י ב ב י ן

במנין ישראל מבן כ' שנה ולמעלה: **ה** אבל אם שקלו מקבלין מידם. ירושלמי הא לתנוע אין תובעין הכא את אמר תובעין והכא את אמר אין תובעין כאן בשהביא ג' שערות כאן בשלא הביא ג' שערות: הנכרי והכותי שקלו מקבלין מידן. ירושלמי היפתר כמאן דאמר כותי כנכרי: ואין מקבלין מידן קני זבין וכו'. ירושלמי וכי יש קני זבין וזבות בנכרים אלא ריש בנכרים ופיפא בכותים. הא דתני אין מקבלין מכותים קני ואמריך לאשמעין משום דכותים עומדין בין ישראל ומקיימין מצות אף על פי כן אין מקבלין מהן ואע"ג דרבנן גזור שיהיו כזבין בכל דבריהם כדי שיהיו ישראל פרושין מהן ואין מקבלין מהן אלא דבר המדר והנידב דכתיב אים אים מלמד שהנכרים טורים נדרים ונדבות כישראל: לא לכם ולנו. כלומר אין לכם עמנו לבנות בית אלא אתנו לבד. גרסינן בערכין פ"ק תני חדא נכרי שהתנדב נדבה לבדק הבית מקבלין אותה ממנו ותניא אידך אין מקבלין אותה ממנו אמר ר' אילא אמר רבי יוחנן ל"ק הא לכתחלה הא לבסוף דאמר ר' אסי אמר רבי יוחנן בתחלה אפילו מים ומלח אין מקבלין מהם פירוש משום דפיון שמא יתכוונו לרפות ידי עושי המלאכה. לבסוף לאחר שגמר בנין הבית דבר המפויים אין מקבלין מהן דבר שאינו מפויים מקבלין מהן היכי דמי דבר המפויים אמר רב יוסף כגון זו אמה כלית עורב פי' כל דבר הנראה למקדש אין מקבלין מהן לפי שלא יהיה להם חלק וזכרון בבית כדכתיב ולכם אין חלק וזכרון בירושלים: **ן** אלו חייבים בקלבון לוים וישראלים אבל כהנים לא: [השוקל] ע"י העבד ע"י

יכין תפארת ישראל יכין

כהן סד"א שיטעה לומר שהוא בר חיוב, ולא ימסור יפה: כג) והרי גם הנסו מנחה מקרי [כמנחות דמ"ו כ' תוס' מנחות דק"ב ב' ד"ה כל]: ס"מ דאין אנו חייבין בשקל, אבל באמת טעו, דכלל היה הייט בקרבן יחיד, אבל לא בשקרב קרבן כהנים בשותפות עם הלבור: כה) מיהו נריכין למסור לגבור יפה, כדי שלא יבוא קרבן לבור משל יחיד. ואף דמדאורייתא אין ממש בנתינת קטן, וא"כ מה מהני בשימסור יפה, עכ"פ כיון דמדרבנן פשוטות, מתנתן מתנה, הפקר ב"ד הפקר [כיומא פ"ע כ'], ומהני אפי' לעניין דאו': כו) דאינו נאמן למסור יפה יפה: כז) מכותים, שלא להתחבר עמן, אבל בעכו"ם ליכא קרבנות זבין וזבות כו' והו"ל חולין בעזרה דאפילו בדיעבד פסול, והיכא תני אין מקבלין דמשמע רק לכתחילה: כח) תורים ובני יונה שזבין לו זבות מביאין: כט) לא גרסינן אבל, וקאי הך מקבלין מידן, דנקט בסוף. גם אחטאת ואשם, דמשום דאתי לכפרה אולי יבוא עי"ז הכותיים. וכך כ' הרמב"ם: ל) למזבח כעולה ושלמי', וכ"ם הטאת ואשם שבאין לכפרה: לא) למזבח, אף שהוא נידר ונידב לבדק הבית: לב) ואע"ג דהאי קרא רק בבדק הבית כתיב י"ל דאסיפא דקרא סמיך, דכתיב ולכם אין חלק, דהיינו בחיובי לבור שנקריב, וה"ה כל חיובים שאינן לכפרה על המזבח יהוא: לג) [אחטיא] [ועי' לפ"ב]. דמשום דלפעמים יצטרכו הנבחים להחליף חלי השקלים על שקלים שלמים, או מיפכא, וכדי שלא יפסיד הקדש עי"ז, לכבי תקנו דבין שיתן חלי שקל או שקל שלם, יתן דבר מועט יותר מחלי שקלו [אמנם לרש"י חולין דכ"ם כ' איקר דין קלבון היה רק בנותן חלי שקל, רק משום לא

ראשון לציון

ה בפשנה את בית אלהינו ל"ל בית לאלהינו ועיין יפל"מ:

ד [אות ב] בתוי"ט ד"ה כל בהן שאינו. דעד בן י"ג שנה הוא. ולפ"ז צ"ל הא דקתני במתני' שאחר זה דאם שקלו מקבלים מידם אף דמדאורייתא אין ממש במתנת קטן וא"כ קרבן צבור קרב משל יחיד מ"מ ביון דחז"ל תקנו דמתנות קטן בפשוטות מהני הוי ממון גמור אפילו לענין דאורייתא וברעת הסוברים דבקידש אשה בחוב בע"מ ע"י קטן מעמר שלשתן מקודשת גמורה מדאורייתא. קצות החשן פי' רל"ה:

שנויי נוסחאות

ועומר נד"ע ובכי"ק ובמסני"ר והשומר. האיך נאכלים נד"ע ובכי"ק ובמסני"ר האיך דם.. **ה** אם שקלו נד"ע ובכי"ק ובמסני"ר אבל אם שקלו. מידן במסנ"ר מהן. (ואין מקבלין מידן) קיני זבין בכי"מ ליתא וכתב הרב בעל ד"ס ז"ל ,ונעמע בטעות"; וכן ליתא בכי"ק ואיתא בסוף קיני זבין.. חטאות ואשמתו אין מקבלין מידן עי' בסמוך; בקצת דפו"י ליתא בעלמא מידן. ו(קיני) יולדות בכי"מ ליתא. וחטאות נד"ע ופיזמו ובכי"ק ובכי"ל ובמסני"ר חטאות ועי' נדבות בס"וך. (אבל נדרים ונדבות מקבלין מידן) זה הכלל בכי"ק ובכי"מ ובמסני"ר ליתא וכן ליתא במסנ"ר דפו"י וכן ליתא בכי"ל (ומס חטאות ואשמות אין מקבלין מידן זה הכלל, וכתב הרב בעל ד"ס ז"ל, ולכאן שאינו הגון ומיותר הוא" מכוס דנרים הכנא כתוב ואין מקבלין מידן. ועי' לעיל ד"ה ואין מקבלין דכ"ה מוסחת כי"ק ומס הוא נכון דברים הנכנא ליתא למלי ואין מקבלין מידן); במס"ד פיזמו חטו"א מקבלין מידן זה הכלל ועי' תויט"ע; נד"ע.. חטו"א, מקבלין מידן נדרים ונדבות זה הכלל; במסנ"ר ד"ו רס"ז וקיני יולדות אבל נדרים ונדבות וחטאות ואשמות מקבלין מהן. כל שנידר ונידב מקבלין מידן בכי"ל ובמסני"ר.. שהוא נידר.. וכ"ה נד"ע (ומס נדר. נדב וכן נסמוך; בכי"מ.. מקבלין מהן; בכי"ק בטעות כל שהוא נידר ונידב אין מקבלין מידן וכ"ה ספרש כו'. כל שאין נידר ונידב נד"ע ובכי"ל ובמסני"ר כל שאינו לא נידר ולא נידב ועי' בדבור הקודם. וכן (הוא) מפורש. במסני"ר ליתא; במסנ"ר דפו"י ליתא למל' וב"ה ומס שמפורש. (שנאמר) נד"ע ובכי"ק ובמסנ"ר ליתא. (את) בית אלהינו וכ"ה במסנ"ר ד"ו רס"ב; בכי"ק ליתא (ומס בית ה' אלהינו) וכן ליתא נד"ע; במסנ"ר בית לאלהינו (בכקבא) וכ"ה במס"ד פיזמו בכי"ל. בית לד' אלהינו. **ן** ואלו שחייבין בקולבון בכי"קאלו חייבין בקולבון וכ"ה חייבין נד"ע וכ"ה בכי"ל ובמסני"ר (ומס בקולבון). לוים וישראלים בכי"ל בהנים לוים.. ועי' בדנו' הסמוך ובתוי"ע בלא.

ה חנכרי. מיי' פ"ל מה' שקלים ה"ז ן ואלו שחייבין. מיי' פ"ג מה' שקלים ה"ג:

תוספות רע"ק

תוספת על השקל. ע"כ בפירושו וחבורו רפ"ג מהלכות שקלים. אבל הוא לא הזכיר לשון הכרע. ובפירש"י דסוף בכורות כתב. קלבון הכרע וי"א חלוף שתין ב' חלאי סלע יוצאין בסלע בלא חילוף מועט ע"כ. משמע דפי' דהכרע היינו הכרע ותוספת בעלמא כעין ומייב להכריע בסוף פ"ו דב"ב. וכ"כ בספ"ק דחולין לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן. וכן לשון הר"ב סס ובמשנה ג' פ"ט דבכורות וכתן תרכביה אתרי רבנן. [*וכמה הוא הקלבון במשנה סוף פרקין]: אבל לא כהנים. כיון שתין ממשכנים אותם. כ"מ פ"ג מה' שקלים וג"א ל"ג כהנים ואינה עקרית. דהא תנן השוקל ע"י כהן פטור. אם לא שנאמר דל"ג נמי. ואפשר לדקדק כן מל' הר"ב שכתב השוקל ע"י אשה. ואי איתא דגרס ע"י כהן ה"ל לכתוב השוקל ע"י כהן. דלמה דלג אלא דל"ג ליה. אבל לא מצאתי נוסחא זו בספר: ["השוקל ע"י כהן. עיין במשנה דלקמן]: ואם שקל ע"י ע"י חבירו חייב בקלבון אחד. פי' הר"ב דסבר הנותן מחצית השקל כו' פטור. ורישא דתנן ואלו שחייבין כו' הייט כשבאין שניים ונותנין שקל אלם ומיניתא השוקל על ידי כהן כו' הייט נמי כשוקל על ידו וע"י כהן. וכן פי' המאב"ם: הנותן סלע ונוטל שקל. כתב הר"ב שקל האמור כאן הוא מחצית השקל. ונעשה זה מפני שהעם קורין שקלים לחלי הסלעים שהיו שוקלין בכל שנה. ושקל של משה קוראין סלע בתרגומו. רמב"ן בפי' התומם ["ועיין במז' פ"ח דברכות [נ"ל דבכורות]]: ן ["השוקל ע"י עני. פי' הר"ב בשביל עני. ועיין במסכת יומא פ"ג משנה ד']: המחין

אבל לא כהנים ונשים ועבדים וקטנים. השוקל על ידי כהן. על ידי אשה. על ידי עבד. על ידי קטן לה). **פטור** לה). **ואם שקל על ידו ועל יד חבירו** לו) **חייב בקלבון אחד** לו). **רבי מאיר אומר שני קלבונות. הנותן סלע ונוטל שקל** לח) **חייב שני קלבונות** לט): ן **השוקל על ידי עני. ועל ידי שבנו. ועל ידי בן עירו** לי) **פטור** מ). **ואם**

ואם שקל. מי' שם ה"ו ומכ"ש: ן השוקל ע"י עני. מי' שם ה"ג:

שנויי נוסחאות

אבל לא (כהנים ו)נשים ועבדים וקטנים. בכי"ל ליתא ושי' בדבור הקודם; במשנ"י: אבל לא בהנים ולא נשים ולא עבדים ולא קטנים וכ"ה בד"ג (ומס ליתא למל' בהנים) וכ"ה בכי"ק (ונס סס ליתא); בכי"מ ובמשנ"ב ד"ו רפ"ב ליתא למל' עבדים וכן ליתא במשנ"ב בכל הדפו"י. **השוקל** בכי"מ והשוקל. **על ידי כהן** על ידי אשה על ידי עבד על ידי קטן. בכי"ק הסדר על ידי עבד על יד אשה על יד כהן על יד קטן וכ"ה הסדר בד"ג בכי"ל (ומס העבד.. האשה. הכהן.. הקטן) וכ"ה על יד בתרבעתה גם במשנ"ר.. (**ואם שקל**) על ידו בד"ג ובכי"ק ובכי"ל ובמשנ"ר ליתא. (**חייב בקלבון אחד** רמ"א) בכי"מ ליתא בטעות וכן ליתא בילקוט הש"ל (ומס ליתא למל' חייב) ועי' ד"ס כאן ולדף ג' ע"ב לות ר"ם וגרון דבריו מבוארים. **הנותן סלע ונוטל שקל** בד"ג ובכי"ק ובמשנ"ר נתן סלע ליטול שקל וכ"ה בפי' הרמב"ם. ן **ועל** (ידי) **שבנו ועל** (ידי) במשנ"ב ד"ו רפ"ב ליתא; בכי"ק ובמשנ"ר בכולם על יד; בד"ג **או על ידי שבנו**.

לקוטים

ן הר"ב ד"ה נותן כו' בהא מודה ת"ק וכו' ג' קולבון להכרע מחצית השקל שהוא מעל מן הקדש וכו' פי' לשיטתו על כי ע"י מחצית שקל זה יכול לפטור אדם אחר מהקלבון לת"ק דס"ל דהשוקל מחצית ממש פטור ור"מ דס"ל דחייב כפי מ"ש הר"ב ג"ל דחייב לשלם על השקל שנטל מן הקדש על כי החלוף שלשו בשקלים של שולחני שהיה משלם לו קלבון על כל שקל אבל קשה דא"כ ליחייב לשלם קלבונות שנים משום חילוף דסלע ואחד משום חיוב הקורה דבי גריש הקדש מחלו הלך אל שלחני שהיה לריך בתחילה להוציא על הסלע שני קלבונות להחליפו בשני שקלים ואח"כ הוא לריך לתן קולבון אחר להקדש כשמביא המחצית השקל שלו לפי דברי ר"מ: **והנה** ראיתי אחרי רואי לשון אחד של ירושלמי וכמדומה לי שזה הוא כוונתו לע"ג דעדיין לא יצאנו ידי חובת ביאורו כמ"ש והוא דגרסינן בה נתן סלע ונטל שקל חייב שני קלבונות אמר ר"א דר"מ היא (פי' דנטל מיניה אמרינן דס"ל דהשוקל שקלו שלם פטור מן הקלבון) דר"מ אמר אחר

יכין תפארת ישראל יכין

לא פלוג תקנו שאפילו שניים שנותנין שקל שלם יתנו ב' קלבונות): לד) ר"ל בשבילו: לה) אפי' הוא כהן, דאילו במתנה אפילו בעד בר חיובא פטור מקלבון: לו) ר"ל שקל שקל שלם, בשביל עצמו ובשביל חבירו, ומיירי שהלוהו לחבירו: לז) דס"ל דהנותן חלי שקלו פטור מקלבון מן התורה, ולהכי בנתנו שקל שלם חייבין רק קלבון א' שלא יפסיד ההקדש כשיחליף הסלע על חלאי שקלים [ומכאן משמע כפירושי קמא דנטיל]: לח) הוא מחצית השקל שבתורה דמנה של קודם כפיל היה: לט) מ' בשביל חלי שקלו, דמדהכן שקל שלם, אפילו לא היה מחזיר לו ההקדש כלום היה צריך לתת קלבון, והקלבון הב' חייב בשביל מה שנטל מההקדש לחזרה: מ) מקלבון, מדנתן לסס

מתנה

ממוסיפין על מחצית השקל להכריע ביניהם: השוקל ע"י אשה [כו'] פטור. כגון שהלוה להם דכיון דפטורים הן לא מחייבי בקלבון ואי לא הלוה להם אלא שפורע בשביל אפי' שוקל בשביל בר חיובא פטור מן הקלבון כדלקמן: אם שקל על ידו ועל יד חבירו. בשהלוהו מיירי ושוקל שקל שלם מחצית השקל בשבילו ומחצית השקל שמלוה לחבירו: חייב קולבון אחד. דסבר הנותן מחצית השקל הקלוב בתורה פטור מן הקלבון דכתיב זה יתנו. כזה יתנו ולא יותר. וב' ששקלו שקל שלם אין נותנין אלא קלבון אחד: ר' מאיר אומר שני קלבונות. ר"מ סבר השוקל מחצית השקל חייב בקלבון הלכך שניים ששקלו שקל שלם חייבין ב' קלבונות ואין הלכה כר"מ: הנותן סלע. דהייט שקל שלם לשולחני של הקדש ונוטל ממנו מחציתו שנשאר לו עמו. ושקל האמור כאן הייט מחצית השקל: נותן ב' קלבונות. בהא מודה ת"ק דנותן ב' קלבונות. מ' קלבון להכרע מחצית השקל שהוא נוטל מן ההקדש. וא' דכיון שלא שקל מחצית השקל כמו שקלוב בתורה נתחייב בקלבון: ן השוקל ע"י עני. בשביל עני: פטור. כיון שנותן להם

ריבב"ן

ע"י שקלן פטור הואיל שהן עצמן פטורין אם אחרים שקלו על ידיהן נמי פטורין אע"פ שנתנו מיד אדם המחוייב בקלבון לעצמו: על ידו ועל ידי חבירו חייב בקלבון אחד על עצמו ולא במה שנתן חלי שקל חבירו: ר"מ אומר ב' קולבנין. ירושלמי אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה כלומר אעפ"י שלא נתחייב נתן השקל על חבירו הואיל שנותן יהן נם הקלבון סבר (כר') [ר"מ] בנותן שקלו שלם שפטור מן הקלבון פי' אם נתן שקל שלם ולא נתן בתורת קלבון הוספה אפילו הכי פטור בקלבון. אמר רבי מאיר כמין מטבע אם הוליא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא הכבוד והראהו למשה ואמר זה יתנו כזה יהנו: נתן סלע ליטול שקל חייב ב' קולבנות. ירושלמי אמר ר' אלעזר דר' מאיר דאמר דאחד שקל בהוא נתן ואחד שקל שהוא נוטל רב אמר ד"ה היא. אחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה. הנותן סלע פי' בימו ובין חבירו הואיל שחבירו שלם לו חייב ב' קולבנות פ"א נתן סלע להקדש כדי ליטול שקל מן ההקדש: ן השוקל ע"י עני ע"י שכנו משלו שנותן לו מתנה פטור מקולבון לעפ"י שלא לירפו (נ"א שלירפו) עם שקלו ונתן סלע שלם אבל אם הלוון לו חייב דהוי כאילו הוא נתן לפי' יתחייב גם הוא בקולבון להלוות לו. ולת"ק דפליג לעיל על ר"מ אלעזריך דאמרי לעיל על ידו וע"י חבירו חייב בקולבון אחד התם נתן לו מתנה אבל הכא שמלוהו חייב: **האחין** השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה אם חלקו ממון הביהם אע"פ שחזרו ונשתתפו חייבין כל אחד ואחד בקולבון לעפ"י שסיה אביהן שוקל על ידן ופטור מן הקולבון אם היו קטנים פטורים דתנן לעיל על יד הקטן פטור ואם היו גדולים נמי פטור דתנן ע"י שכנו ע"י בן עירו פטור ובנו גדול כבן עירו דמי אלא היה חייב עליו ואע"פ שעד עתה מתפוסת הבית לא פרע מהם אביהם

ע"י סקטן פטור הואיל שהן עצמן פטורין אם אחרים שקלו על ידיהן נמי פטורין אע"פ שנתנו מיד אדם המחוייב בקלבון לעצמו: על ידו ועל ידי חבירו חייב בקלבון אחד על עצמו ולא במה שנתן חלי שקל חבירו: ר"מ אומר ב' קולבנין. ירושלמי אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה כלומר אעפ"י שלא נתחייב נתן השקל על חבירו הואיל שנותן יהן נם הקלבון סבר (כר') [ר"מ] בנותן שקלו שלם שפטור מן הקלבון פי' אם נתן שקל שלם ולא נתן בתורת קלבון הוספה אפילו הכי פטור בקלבון. אמר רבי מאיר כמין מטבע אם הוליא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא הכבוד והראהו למשה ואמר זה יתנו כזה יהנו: נתן סלע ליטול שקל חייב ב' קולבנות. ירושלמי אמר ר' אלעזר דר' מאיר דאמר דאחד שקל בהוא נתן ואחד שקל שהוא נוטל רב אמר ד"ה היא. אחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה. הנותן סלע פי' בימו ובין חבירו הואיל שחבירו שלם לו חייב ב' קולבנות פ"א נתן סלע להקדש כדי ליטול שקל מן ההקדש: ן השוקל ע"י עני ע"י שכנו משלו שנותן לו מתנה פטור מקולבון לעפ"י שלא לירפו (נ"א שלירפו) עם שקלו ונתן סלע שלם אבל אם הלוון לו חייב דהוי כאילו הוא נתן לפי' יתחייב גם הוא בקולבון להלוות לו. ולת"ק דפליג לעיל על ר"מ אלעזריך דאמרי לעיל על ידו וע"י חבירו חייב בקולבון אחד התם נתן לו מתנה אבל הכא שמלוהו חייב: **האחין** השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה אם חלקו ממון הביהם אע"פ שחזרו ונשתתפו חייבין כל אחד ואחד בקולבון לעפ"י שסיה אביהן שוקל על ידן ופטור מן הקולבון אם היו קטנים פטורים דתנן לעיל על יד הקטן פטור ואם היו גדולים נמי פטור דתנן ע"י שכנו ע"י בן עירו פטור ובנו גדול כבן עירו דמי אלא היה חייב עליו ואע"פ שעד עתה מתפוסת הבית לא פרע מהם אביהם

אחר מעלמא דלא הוי תפוסת הבית חשיבא להו: כמה

להם במתנה: האחין השותפין שחייבין בקלבון. אחים שהם שותפים בחלקו וחזרו וכשתפו שאז הן חייבין בקלבון כשאר ב' אנשים שקנו סלעים: פטורים ממעשר בהמה. כל הבהמות הטולות להם כל ימי שותפותן אינן צריכין לעשרן. דדרשינן בפרק [בתרא] דבכורות יהיה לך ולא של שותפות. ומוקמינן להאי קרא במעשר. ואע"ג דבבכור כתיב: ובשחייבים במעשר בהמה. היינו כשלא חלקו שאז חייבים במעשר. כדדרשינן יכול אפילו קנו בתפוסת הבית ת"ל יהיה מ"מ: פטורים מן הקלבון. שממון אביהם בחזקתו עומד. והוי כאב שעושקו ע"י בניו וע"י שכניו דפטור: מעה כסף. אחד מעשרים וארבעה בסלע. ומשקלה שבה עשר שעורות: חצי מעה. אחד משמנה וארבעים. ומשקלה שמנה שעורות והלכה כחכמים:

ריבב"ן

במה הוא קולבן מעה. ירושלמי לריכן הולכין רבי מאיר אומר לשקלים בלומר יתערבו רבי אלעזר אומר לנדבה נדבת קין למזבח ר' שמעון שזורי אומר ריקועי זהב ליפוי לבית קודש הקדשים בן עזאי אומר שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן וי"א להוצאת דרכים פ' לאותו שהיו מוליכין אותם מעירן למקדש ובתוספתא אינו מביא דברי י"א כלל:

יכין תפארת ישראל יכין

מתנה: מא) בעזבון אביהם: **מב)** דהיינו כשחלקו וחזרו וכשתפו: **מג)** דהרי הן כשאר שותפין דפטירי ממעשר בהבהמות שנולדו להן **במותפות: מד)** דהיינו בלא חלקו תפוסת הבית: **מה)** דהו"ל כאב שקול בשביל בניו, דפטור מקלבון: **מו)** הוא אחד מעשרים וארבעה בסלע, שהוא אחד משנים עשר ממחצית השקל שבתורה, והוא מעה: **מז)** ר"ל חצי מעה:

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א משנה א מצות עשה מן התורה ליתן כל איש ישראל אפי' עני המתפרנס מהצדקה מחצית השקל [כלומר מחצית משבע של אותו זמן אפי' גדול משקל הקודש, מיהא לא פחות מחצי שקל דמשה משמקלו ק"ם שעורה והכמים הוסיפו שיתן כל א' כסף נקי במשקל קצ"ב שעורה, ולש"ך י"ד סי' ש"ח השקל הוא בששה או תשעה זילבערגראשען] וצריך אפי' לשאול מאחרים או למכור כסות שעל כתיפו כדי ליתן, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, ונותנו בשעת א' ולא היום מעט ולמחר מעט] ונוהגים רק בזמן בהמ"ק ונותנין אפי' בח"ל, משא"כ בשעת חורבן אפילו בא"י פטור, ובאחד באדר משמיעין ומכריזין בכל גבול ישראל שיבין כל א' מחצית השקל שלו ליתנו, ומהשקלים הללו החדשים מקריבין בא' בניסן ולמעלה המידין ומוספין עד א' בניסן בשנה הבאה: כ"ן. ד. ה. בט"ו בו יושבין השולחנים בכל מדינה ומדינה לתבוע בנחת וכל מי שירצה שיתן יקבלו ממנו, ובל מי שלא נתן אין בוסין. בעשרים וחמשה בו, ישבו במקדש, לגבות, וכופין מי שלא נתן וממשכנין ולוקחין עבוטו בע"כ ואפילו כסותו, ודוקא מי שחייב בשקלים בלויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים ממשכנין, לא מי שאינו חייב בנשים ועבדים וקטנים, אעפ"י שדרבן ליתן או עתידין ליתן. וכהנים אעפ"י שחייבין במחש"ק, אין ממשכנין מפני דרכי שלום, אלא תובעין עד שיתנו. ובותי אעפ"י שנותן אין מקבלין היטמו וכן כל שאיננו נידר ולא נידב אין מקבלין ממנו שנאמר לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו. וקמן שהתחיל אביו ליתן עליו מחש"ק, שוב אינו פוסק: ס"ו ז. חצאי השקלים הכל צריכין להן, בדי שיתן כל א' וא' חצי שקל שהוא חייב וכשהולך אצל השולחני דהקדש [עי' פ"ב] ומצרף שקל בשני חצאין יתן לו תוספת על השקל הנקרא קלבון. ושנים שנתנו שקל שניהם חייבין בקלבון, והפטורים משקלים בב' נשים או עבדים פטורין מקלבון, אפי' כשנתן החייב בעד הפטור באיש שנתן שקל בעדו ובעד אשתו. וכן הבהנים ששקלו או ששקל אחד על ידן. הנותן שקל להקדש בדי שיחשבו לו מחש"ק ויטול חצי שקל ממה שנגבה מהאחרים חייב ב' קלבונות. הנותן שקל עליו ועל העני או על שכנו או על בן עירו, אם נתנו להם במתנה פטור מקלבון, משא"כ דרך הלואה, חייב. האחין שעדיין לא חלקו והשותפין נולראב"ר רק האחין השותפין שנתנו שקל על ידי שניהם פטורין, ודוקא בשותפין שנשאו ונתנו בטעות השותפות ונשתנה עין המעות, משא"כ בהביא זה מעותיו וזה מעותיו וערבום ועדיין לא נשתנו המעות ולא הוציאום דחייבין בקלבון, ושיעור קלבון בזמן שהיו נותנין במחצית השקל ב' דינרין או הקלבון חצי מעה שהוא אחד מי"ב בדינר, ומעולם אינו פחות מזה:

האחין והשותפין. גירסת הר"ב האחין השותפין וכן גי' הספר בספ"ק דחולין ומשנה ג' [פ"ט] דבכורות. ומ"מ אין למחוק לפי שגי' הרמב"ם היא והשותפין וה"ג בחולין ובבכורות לפירושו. וה"פ האחין שחלקו בבספיס שהיה אביהן וכן השותפין שנשתתפו בממון וערבו הממון ועדיין הוא בעין חייבין בקלבון ופטורים ממעשר בהמה כגון שנשתתפו בבהמות לפטמן לאכל אם נשאו ונתנו בממון ומכרו ולקחו עד שיהא הממון שבידם כאילו הוא דבר טולד אחר השותפות פטורין מן הקלבון. וכן מה שירשו בעצמן לפי שאין אחד מהן מכיר חלקו. וחייבין במעשר בהמה: פטורין ממעשר בהמה. כתב הר"ב דדרשינן כו' ואף על גבי דבבכור כתיב. עיין בפירושו למשנה ג' פרק ט' דבכורות:

הלוום חייב. האחין והשותפין מא) שחייבין בקלבון מב) פטורין ממעשר בהמה מג) וכשחייבין במעשר בהמה מד) פטורין מן הקלבון מה) וכמה הוא קלבון. מעה כסף מו) דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים חצי מז):

ציונים

האחין והשותפין. גירסת ר"ב ר"ל ג' נבולות ג"ר פ"ב חולין כ"ה ג' נבולות ג"ר ע"כ מי' יהונתן דמלי מ"ר ה"ר, קדושין פ"ח ה"ג מ"ר: עם ה"ל ופ"ו מה' בכורות פ"ו: חצי. מ"ר פ"ב מה' שקלים פ"ז:

שנויי נוסחאות

והשותפין במסכי"ל השותפין ומי' חוי"ט. ובשחייבין בדל"ר ובכ"ק ובמסכי"ל ושחייבין. **והכ"א** חצי במסכי"ל. חצי מעה.

ראשון לציון

ז חוי"ט ד"ה **האחין** והשותפין כו' ומ"ג פ"ט דבכורות ע"כ פליאה שלא זכר הלא וגם בסמוך שכתב הה"ג בחולין ובכורות סוגיא דבילה ל"ע דמייתי מעמה זו האחין השותפין כו' ולפירוש הרמב"ם צריך להגיה מי שם בבילה. ודע דבסדר המשנה שבירושלמי איתא האחין והשותפין אמנם בגמרא ירושלמי לא משמע הכי ע"ש היטב:

לקוטים

אחד שקל שהוא טוען ואחד שקל שהוא טוטל ואחד דבר תורה על דעתיה דרב ג' קלבונות אינון אחת ר' ירמיה ר' שמואל בר רב יצחק בשם רב אבא קלבונו' אינון אחד שקל שהוא טוען ואחד שקל שהוא טוטל ואחד לדבר תורה ע"כ ואע"ג דהלי דקאמר דר"מ פ"ל דהשוקל שקלו שלש פעמים נ"ע דמן המנ' והתוספתא שאכתוב לקמן משמע לכאן מ"מ מכלל דבריו למדנו דלמאן דס"ל דחייב יהיה מי שיהיה יתחייב בעמן שלש וטוטל שקל שלשה קולבונות אינם משום חלוקו כאילו הולך אצל שלמני ואחד משום דבר תורה ולמאן דאמר פטור בשוקל שקל שלש דהיינו מחצית השקל אינו חייב אלא השני מחצית השקל הוא דקא קרו לה שקל שלש הוא לאפוקי שוקל שני דינרים ממש דשווין נמי הוא חצי שלש דהיינו מחצית השקל הכתוב בתורה דאפי' למ"ד פטור בשקל שלש כשמביא דינרים חייב כדאיתא בתוספתא ופי' ליטנא דמתניתין ע"פ מחלוקת זה הוא דהשני קולבונות המזכרות במתניתין למ"ד דאתיא כמ"ד דווקא ולמ"ד לא כמאן דאמר חייב אפ"ה לאו דווקא כי לא זכר הנתן אלא מה שמתחייב כדין מחלוף שלש אצל שלמני ואל הקולבון של דבר תורה לא קמייתי כי אפשרתא דרישא סמיך דתנן ואם שקל על ידו ועל יד חבירו חייב נקולבון אחד ר"מ אומר שני קולבונות דהוא מכלי טעמא דלת"ק אין הנתן מחצית השקל שלש חייב כלום ודה הקולבון אינו נותן אלא מפני שנתן שלש והתורה לא פיטרה מהקולבון אלא הנותן מחצית השקל ממש ולר"מ חייב שני קולבונות שהם דבר תורה שיתן כל אחד מחצית השקל וקולבון כמ"ש הר"ב ועל היותו שלש ולא שני חלקים אינו חייב כלום ולא דמי לסיפא דחייב להקדש שני קולבונות כדין המחלוף מהשלמני מלגד מה שחייב דבר תורה דהתם בעל כרחו היה צריך להחליף שאין לו חבר להצטרף עמו ואין בידו מחצית השקל ליתן להקדש והוא חייב לאלתר ידי חובתו ולכן הקדש עושה עמו כדין שולחני שנתן לו שני שקלים בשביל שלשו ומתחייב לו בשני קולבונות ובאחד מהם הוא פוטר חובו להקדש ולמ"ד דחייב נקולבון מן התורה הרי הוא כשאר כל אדם דצריך ליתן עם חצי שקלו קולבון אחר אבל הכא הואיל ומתחבר עם חבירו ומתחיילו שניהם כאחד לשלם שלש והוה הסלע בידם לא היו צריכין לילך אצל שולחני כדי לשלם הקדש זה כלל ולכן אינם חייבים לשלם אלא מה שחייבים התורה דהיינו מחצית השקל וקולבון לכל אחד וליכא למימר דלת"ק נמי יתחייבו כל אחד מהשנים קולבון אחד הואיל ושום אחד מהם לא שקל מחצית השקל דלדידיה לא גילה לו התורה תומר הנלחי מכיא חצי שקלים אלא קולא המביא לוהם שאינו צריך לפוסיף עליהם כלל כמ"ש הר"ב והוא מסירושלמי זה יתנו כזה יתנו ולא יותר אלא דרז"ל הוא דהתמירו שלם לא יתנו כזה שיוסיפו על המעבע דבר מועט והוא קולבון על שלש ומכל זה למדנו דר"מ הוא דס"ל דקולבון לכל מחצית השקל דבר תורה הסך גירסת הירושלמי ובע"כ צריכים אנו לומר דכל ר"מ דמזכר על זה הירושלמי מעשה הוא ושצריך להיות שם חכם אחר והוא הת"ק דלר"מ דבר תורה חייב ואפשר דמשום הכי חולק הכם הירושלמי אר"א וכ"ם וכ"ע וי"א וקאמר דאלו הקולבונות הם לשקלים דווקא. **והבי איתא** נמי בתוספתא פ"א השוקל שקל חייב נקולבון דברי ר"מ ואכ"א השוקל שקל פטור מן הקלבון הנוקל שני דינרין חייב בקלבון הנותן שלש ונוטל שקל חייב שני קלבונות דברי ר"מ וחכ"א קלבון אחד ע"כ ואף כי לכאורה ראיה דסיפא זו חולקת עם הירושלמי יש ליישבה על פי דרכו בענין שלא אחלוק והוא דתרוייהו על הנחתיה קמייני דעל השקל מנוטל מן ההקדש פטיעה שחייב ליתן הקלבון דלא גריע מאילו לקחו מהשלחני וס"ל ר"מ על מה שנתן חייב אחד מהם דבר תורה ואחד מפני שכנתו שלש ולא מחצית השקל ממש שהרויח הקלבון שהיה צריך ליתן לשלמני וחכ"א אחד לבד מפני הרויח דהא אפילו אם לא הרויח כלום כגון שהיה שוקל על ידו ועל יד חבירו דנחתייב ליתן להקדש סלע אחד הרי הוא חייב בקלבון מתקנת רז"ל כמ"ש כ"ם הכא דהרויח אבל על דבר תורה אינו חייב כלום אבל השקל שמקבל מן ההקדש כ"ע מודו דחייב מהעעם שלמרתי ואיתא נמי בתוספתא הכי מחלוקת הנזכר בירושלמי דלר"מ בקלבונות מוסלים לשקלים וא"א אומר לדבר ור"ם הבזרי אומר **ישרשי** זאב ליפוי לנקפ"ק וגן עזאי אומר שלמרתי כאן ומוסלין אותן בשכרן בירושלמי יש עוד וי"א להוצאת דרכים מוד"מ הוא דאמר לשקלים ש"מ דהוא הוא דס"ל דדבר תורה חייב בכסף כשקלים: (הון עשיר).

פ"ב א מצרפין שקלים. שבועות נ"ח ע"ח, מ"י ע"ב מה' שקלים פ"ד: כך היו. מ"י סם פ"ח: בני העיר. יומא פ"ה ע"ח נ"ע נ"ז ע"ח מ"י ע"ב מה' שקלים הל' ח' ט':

שנויי נוסחאות

פ"ב א לדרכונות כד"נ וכ"י"ק ובמכ"י דרכונות; בכל הדפו"י לדרכונות וכ"ס ביקוט תשא ובכלבות נ"ח ח'; בכ"י"ח דרבונות ועי' בערוך הש"ס. משוי בכ"י"ק ובמכ"י"ר משאוי. כך היו (שופרות) בכ"י"ק ובכ"י"ח ובמכ"י"ר ליתא. ששלחו במכ"ב ד"ו רס"ב ששקלו. ונגנבו או שאבדו בכ"י"ק נגנבו..; בכ"י"ח ונאבדו או נגנבו דומיא בסיפא נמצאו או שהחזירום. לגזברים במכ"ב ד"ו רס"ב לגזבר. לבני העיר בד"נ לאנשי העיר. שוקלין תחתיהן בכ"מ הונ"., אחרים תחתיהן והוא עפ"י הנוסחא בגמ' יומא וב"מ ע"ב. ואלו שקלים בכ"ח.. שקלים הם וב"ה ביומא וב"מ.

תוספות חדשים

פ"ב א תו"ם ד"ה כך כו' אלו שנאה לך וכו' עכ"ל וקשה ח"כ ה"א שהיו י"ג שופרות כמו במקדש כמ"ש בפ"ו מ"ה: (ממהורש"ם זצ"ל):

ראשון לציון

פרק ב א במשנה לדרכונות. בבכורות (נ"ח) איתא לדרכונות וע"ש פירש"י וכן במכ"ג ופירש המפרש דרכון היו בו שני פלעים כו' אבל בערוך ערך דרכון איתא כמו שלשתו וע' כ"ב קסה: במפה פי' הרמב"ם וע' תוי"ט סם ד"ה דרכונות:

לקוטים

פרק ב א במשנה נמצאו. אי שהחירום הגנבים בישא סקדים הגנבה לאבדה כי לא שכיח שיאבדו כי המעות משמרים אותם וכ"ם אלו שהם להקדש בענין שלא יולט לאבוד כ"כ בקל ובסיפא הקדים נמצאו להחירום הגנבים כי לא שכיח כ"כ שיחזירום כמו נמצאו (הון עשיר):

ח) כ"ה בכ"ב דפוס ראשון ועי' ש"ב. ב) הרביב שם בתוניים: ויעבו אחון אחד ויתנוהו (בהיכל) ונ"ל בשער בית ה"ב כו' הוא בד"ה ג' (כ"ד, ח), ויקוב חור בדלתו הוא במלכים ב' (י"ב, י)

פרק ב א שופרות. פירש הר"ב כעין שופר שפיו לר וכו'. ועיין רפ"ו: כך היו שופרות במדינה. פירוש שהי שופרות לתקלין חדתין ולתקלין עתיקין דתנן במשנה ה' פ"ו. הרמב"ם פ"ב מהלכות שקלים. ["ולא ידע הכ"מ מקומו היה. וג"ל דלפסר דדייק משופרות יתירא שכלום היה חסרה המשנה אילו שנאה כך היו במדינה אלא לומר ששתי שנפרות היו בכל עיר ועיר לפירוש הרמב"ם ואי נמי בירושלים חוץ למקדש לפירוש הר"ב אך אין זה מדרך הרמב"ם להדש דין מתוך איזה דקדוק שבמשנה אלא מעתיקה כמות שהיא או כותב עלה ויראה לי כו' ואו קשיא דב'רושלמי מתניתין בתקלין חדתין אבל בתקלין עתיקין לא בדא ותני כן עתיקין במקדש אין עתיקין במדינה ע"כ. ומפני כן לבי אומר לי שהגירסא שבירושלמי ה"ל להרמב"ם כאשר כתב בחבורו]: **במדינה.** עי' מ"ג פ"ק: **אם נתרמה כו'.** [כתב הר"ב שהיו רגילים לתרום מהקופות] עיין ספ"ג: **נשבעין.** כתב הר"ב ואע"ג דאין נשבעין להקדשות כדתנן בפ"ד דב"מ מ"ט ובמ"ה פ"ו דשבועות ונס פי' הר"ב: **אלו ואלו שקלים.** ואין עולין לשנה הבאה אלא הראשונים יפלו לשקלי השנה. והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה. כדאמר ר' בירושלמי ופליגי אמוראי. חד אמר הראשונים הן אותן שנגנבו או שאבדו. וחד אמר הראשונים הם שהגיעו ליד הגזבר תחלה והרי הן דומין במקלת למפרים מעות לחטאתו ואבדו והפרים מעות אחרים תחתיהם דמ"ג פ"ד דתמורה דיביא מאלו ואלו. והמותר יפלו לנדבה. והכא א"ל יביא מאלו ואלו דאין מביאין אלא ממעורב מכל שקלי ישראל הלכך עדיף לחלקן בין חדתין ועתיקין. וריש"א דמיא למשנה ב' דהתם למפרים מעות לחטאת ואבדו

פרק ב א מצרפין שקלים לדרכונות מפני משוי הדרך. כשם שהיו שופרות ב) במקדש. כך היו שופרות במדינה ג). בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו. או שאבדו. אם נתרמה התרומה ד) נשבעין ה) לגזברים ו). ואם לאו ז) נשבעין לבני העיר. ובני העיר שוקלין תחתיהן ח). נמצאו. או שהחזירום הגנבים. אלו ואלו שקלים. ואין עולין להן

פרק ב א מצרפין שקלים לדרכונות ה) בדרכונות והוא מטבע של זהב כדכתיב בעזרא דרכמוני זהב להקל מעליהם מכאוי הדרך: שופרות. תיבות שפיהן לר למעלה כעין שופר שפיו לר מלמעלה ומולך ומרחיב כדי שלא יוכלו ליטול מהן כלום כהיא דכתיב ביהודע ד) ויעשו ארון אחד ויתנוהו בהיכל וכו' ויקוב חור בדלתו. והיו עומדים בעזרה. וכל אחד מביא שקלו ונותן בו: כך היו במדינה. בירושלים ולדברי רמב"ם בשאר ערי ישראל: בני העיר ששלחו שקליהם. ביד שליח להוליכם ללשכה: אם נתרמה התרומה. שהיו רגילים לתרום מהקופות לצורך הקרבנות והיו תורמים על הנכסי ועל העתיד לנכות כדי שיהיה חלק בקרבנות לקח לאותם שעדיין לא שקלו: נשבעין. הלוחים לגזברים דטוחיל ונתרמה תרומה על המעות הללו קודם שנאבדו הרי נעשו כאילו היו ברשות הגזברים משעה שנתרמה תרומה עליהן וכשנגנבו או אבדו ברשות הגזברים נגנבו או אבדו הלכך נשבעים הלוחים לגזברים ונפטרים. ואע"ג דאין נשבעין על ההקדשות שבועה זו תקנת חכמים היא כדי שלא יזלזלו בהקדשות: ואם לאו. שבשעה שאבדו עדיין לא נתרמה תרומה ולא הוציאו מעות מן הקופות על העתיד לנכות. ברשות הבעלים אבדו. הלכך נשבעים הלוחים לאנשי העיר ונפטרים ואנשי העיר חוזרין ושוקלים שקלים אחרים תחתיהן שהשקלים הראשונים שאבדו לא

מביאין אלא ממעורב מכל שקלי ישראל הלכך עדיף לחלקן בין חדתין ועתיקין. וריש"א דמיא למשנה ב' דהתם למפרים מעות לחטאת ואבדו

ריב"ן

פ"ב א דרכונות. כמו דרכמוני זהב בספר עזרא: **מפני משוי הדרך.** להקל מעליהן. ירושלמי ויעבו אותן מרגלית כלומר מכל השקלים יקנו מרגלית ויקלו ממשאות יותר. ושני שמא תזול המרגלית ונמצא ההקדש מפסיד אבל הדרכונות אין לחוש שמא יזלזלו מהן המשבעות היוצאין בירושלים מתניתא בתקלין חדתין אבל בתקלין עתיקין לא בדא כלומר בתקלין עתיקין מותר לקנות מרגלית ולא חיישינן שמא תזול באין אלא לחומת העיר ומגדלותיה: **בני העיר ששלחו את שקליהן.** אם נתרמה התרומה מן הכסף שבשלכה ונתנוהו בקופות לחטיא בתוספתא פרק ב' תורמין על המשכון ועל הנכוי ועל העתיד לנכות ונמצא שאותן השקלים ברשות הקודש אותיהו ונגנבו או נאבדו נשבעין לגזברין שהפסד לקדש ואם תאמר והתנן בשבועות אין נשבעין על ההקדשות דרשבו אמר רחמנא ולא הקדש אמרי' בפרק הזהב אמר שמואל הכא בטשא שכר עשקין ונשבעין ליטול שכרן אי הכי נשבעין לגזברין נשבעין לבני העיר מבני ליה אמר רבא נשבעין לבני העיר בשעמד הגזברין כי היכי דלא ניתבדינהו שלא הפרישו שקלים אי נמי כי היכי דלא ניקריהו פושעים והא נגנבו או אבדו קתני ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה והכי נמי דלא משלמי דשומר שכר פטור נשלם להקדש דכי יהן אים אל רעהו כתיב ולא הקדש אגרייהו מיהא לפסוד אמר רבא נגנבו בלסטים מוזין אבדו בשבעה פטיתו בים דטוי אונס ושומר שכר פטור באונסין רבי יוחנן אמר הא מני רבי שמעון היא דאמר קדשים שחייבין באחריותן נשבע עליהן בפרק מרובה אמר רבי שמעון קדשים שחייבין באחריותן חייב שאינו חייב באחריותן פטור לענין תשלומי כפל ומלחייב הגנב כפל בממונו דמי. הכי נמי לענין שבועה. התינח עד שלא נתרמה התרומה משנתרמה התרומה קדשים שאין חייב באחריותן מיהו לתקן הורמין על האבוד ועל הגנבי כו' אמר ר' אלעזר שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יזלזלו בהקדשות פי' שלא יזלזלו בשמירתן נשבעין לבני העיר הואיל שלא נתרמה התרומה וההפסד לבני העיר: אלו ואלו שקלים. ירושלמי תני הראשונים נופלין לתקלין חדתין והשניים נופלין לתקלין עתיקין אלו הן ראשונים אלו הן שניים רבי פינחס ור' אבא ח"א אלו ששלחו בני העיר תחלה ותרמה אמר אלו שהגיע ליד הגזבר תחלה: ואין עולה להן לשנה הבאה אפרש בגמרא שמי שעירי מעם לפי שאין חוטות שנה זו קרבין לשנה הבאה מתני' אלא כר' יהודה

יבין תפארת ישראל בועז

פרק ב א) ר"ל בני עיר שקבלו שקליהן רשאין להחליפן בדרכונות ולא חיישינן שיפסיד ההקדש עי"ז [כפ"ח סי' ל"ג], והוא מטבע זהב מדיית, נדלו [כלומר] שלנו, והיה שווה ב' סלעין [ונקרא בלשון יון דחרייקאם, אלא אחז"ל הכריחו גם למלה הזאת להתיחד, שיהיה כמשקל ערבית, ווחרן, קמלן, גזלן, לכבי קראוס דרכן, וכמו כן עשו במלת קולבן, שהיה נקרא בגיותו בלשון יון קולבאם, ועי' מ"ש פ"י דפסחים סי' ח']. וקמ"ל דאע"ג דבבלי מקדש וודאי שהיו מוכרכים לחזור ולהחליפו על חלי שקלות, דאל"כ א"א לתרום יפה בקופה ומילא יפסיד ההקדש קלבון שיעלרכו ליתן עי"ז, אפ"ה אין חוששין לזה, מדאפשר שיפסדו הן במשא הדרך: ב) היינו תיבות שפיהן לר, ומתרחב והולך כשופר, כדי שלא יהא אפשר ליעל כלום מהשקלים שישליכו לשם: ג) בירושלים, וי"א בכל ערי ישראל היו השופרות שהנבאין מסילין לאותן המעות שנבו. ומדוקא שופרות, משמע דב' שופרות היה בכל עיר לתקלין חדתין ותקלין עתיקין, כמו במקדש לקמן [פ"ו מ"ה]: ד) דבכל ערב ר"ח ניסן תורמין מהשקלים שהביאו ככר בשנה זו למקדש, כדי לקנות מהתרומה ההיא קרבנות לצור [כרפ"ג], ומפני שהמדינות הרחוקות מירושלים לא הביאו לא עדיין שקליהן, מתנין ב"ד שיהיה התרומה גם על מה שינבו עדיין, כדי שיהיה חלק לכל ישראל בהקרבנות: ה) הלוחים נשבעין שבועת השומרין: ו) דאף דאין נשבעין להקדש מן התורה, אפ"ה תקנו חכמים שישבעו, כדי שלא יזלזלו בהקדש: ז) דנשבעה שאבדו עדיין לא נתרמה תרומה: ח) דברשותן נאבדו:

אלא

לא עלו להן: ב הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו. בשבילו והלך השליח ושקל בשביל עצמו: אם נתרמה התרומה. קודם שנתן השקל לגזבר: מעל. זה ששקל בשביל עצמו דמיד שנתרמה התרומה על העתיד לגבות היה זה השקל שנתן לו חברו לשקול עליו ברשות הקדש וכשנתנו על עצמו נהנה מן ההקדש שהרי אם לא היה נותן שקל זה בשביל עצמו היו ממשכנין אותו כדתנן לעיל בפ"ק משיסבו במקדש התחילו למשכן ונמצא נהנה מן ההקדש וחייב קרבן מעילה: השוקל שקלו מן ההקדש. שהיו בידו מעות שהוקדשו לבדק הבית וכשכר שהם של חולין ושקל מהם שקלו ונתרמה התרומה וקנו בהמה באותה תרומה והקריבוה לא נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל לא קודם. לפי שזה ההקדש נשאר הקדש כמו שהיה בכל מקום שהוא ולא נשתנה. וכשנקרבה הבהמה והוא נתכוון שהיא ממנו כל מי ששקל בתרומה. הלשכה נעשה כאילו קנה בהמה באותן מעות של הקדש והקריבה ונהנה שלא משכנוהו בשביל שקלו ונתחייב בקרבן מעילה. ורישא נמי דקתני כשנתן לו חבירו לשקול על ידו ושקל על עצמו דמעל. הייט נמי שקרבה בהמה אחר שנתרמה התרומה. והאי דלא תנייה ברישא משום דסמיך אסיפא שמפרש בה מעילה שניהם. והייט טעמא שאינו מועל מיד אע"פ שנהנה כבר לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין. אבל המוציא מהקדש להקדש אעפ"י שנהנה אינו מועל אלא אחר שעשה מעשה בהקדש השני. וכן מוכח בירושלמי: יאכל בנגדן. יביא שקל ויאמר כל מקום שהם מעשר שני או שביעית יהיו מחוללים על שקל זה. דשביעית תופסת דמיה להקדש ויאכל פירות שיקנה באותו שקל בירושלים כדי מעשר שני או יאכלם בקדושת שביעית אם ספירות שחלל היו שביעית: ג המבנם מעות. כונס מעט מעט פרוטה אחר פרוטה לשקלו ואמר כשהתחיל לכנס הרי אלו לשקלי. וכשבא לחשוב מה שכנס מצא שהותירו על שקלו: ב"ש אומרים מותרן נדבה. יפלו לשופרות שבמקדש. שעומדים להקריב בדמיהן עולות קין למזבח. וב"ש לשעמייהו דאית להו הקדש בטעות שמיה הקדש: ובה"א מותרן חולין. דלא נתכוון זה להקדיש אלא עד כדי שקלו: שאביא מהן שקלי שוין שהמותר חולין. דהוי כאומר בפירוש אם אכנס יותר משקל אביא מהם שקל והמותר יהא חולין: אלו לחטאתי. והם כנס

ר י ב ב י ן

יהודה דאמר אתם עולין לשנה הבאה: ב הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו ע"י עצמו מעל. דנהנה מן ההקדש הואיל שכבר נתרמה התרומה וכל היכא דאיתיהבו בי גזא דרחמנא איתיהבו וזה נתכוון לשקול לצאת חובתו כסבור שלא נתנה לו חבירו. מעל. חייב קרבן מעילות כדין הנהנה מן ההקדש שונג: מן ההקדש. היו מעות הקדש בידו [וקסבור] חולין הן ונתן לשקלו וקרבה בהמה מעל פחות דלא כר' שמעון דתניא בתוספתא פ"א השוקל שקלי זוזיו מן ההקדש כיון שלקחו בהמה [מעל] ד"ר שמעון והכ"א לא מעל עד שיזרקו הדמים: ממעשר שני יאכל כנגדו. אם נתן משקל ממעות מעשר שני יחללו על מעות שבידו ויאכלם בירושלים וכן דמי שביעית יחללם במעות אחרים ויעשו בהן קדושת שביעית: ג המבנם מעות. בפרופרוס מותרן נדבה לקין המזבח. אם אמר שאביא מהן שקלי לא הקדיש אלא מה שצריך לשקלו. ירושל' לטעם דב"ה המפרש שקלו סבור שהוא חייב ונמצא

יכין תפארת ישראל בועז

ט) אלא שהראשונים יפלו לשקלי השנה, והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה. ומספקא לן אם ר"ל ראשונים לגילות, או ראשונים לביאת ליד הגזבר. ובזה יש לתרץ מה דק"ל הרי הו"ל הקדש בטעות ומ"ם מלקמן פי' כ"ל, אע"כ הכא שאני דאפשר שהחליט שאם ימלאו הנאבדים יהיו אלו תחתיהן וה"ק: י) ר"ל בשביל המשלח:יא) ר"ל ששקלו השליח בשונג בשביל עצמו, דהיה סבור שלו הוא, דאי במזיד ליכא מעילה. [מיהו אשכחינא נמי מעילה דלכנן, ור"ל דעביד אסורא, כאלו ואלו מתערבין באמצ וכו' ומופלין בכן [יומא דנ"ח] ,ושי' תוס' [פסחים דכ"ב ג'] וכש"י [מעילה די"ח ג']: יב) ר"ל אם בשעה ששקלו בשביל עצמו, כבר נתרמה התרומה: יג) דאף דבשביל הנאת המלוה שנתן שקלו, לא מעל, דמלות לאו להנות נתנו עכ"פ מדהיו ממשכנין מי שלא נתן שקלו, נמצא נהנה ממעות הקדש, דכשנתרמה תרומה על העתיד לגבות, ברשות הקדש קאי השקל בכל מקום שהוא. ואף שי"ל שזה השקל יהיה נשאר בשירי הלשכה, והרי קיי"ל דאין מעילה בשיריים, ואיך יביא הוצין לעזרה, מתני' ר"מ היא דס"ל יש מעילה בשיריים (ירושלמי) (א): יד) של בדק הבית או של קדשי קדשים שהיו תחת ידו, ונגנ דסבר של חולין הוא, אבל קדשים קלים אין בהם מעילה רק אחר זריקה, וכמו כן במזיד אין מעילה בשום קדשים: טו) ר"ל שכבר הקריבו הקרבן שקנו בעד התרומה שהפרישו, דאל"כ לא מעל, דהמוציא מעות מהקדש להקדש, לא מעל עד שיעשה מעשה בהקדש השני. ולא דמי לדלעיל סי' י"ב, דא"ל שיקריבו כבר הקרבן, דהתם לא בא השקל בתחלה לבי גזא דרחמנא כי הכא, לכני תיכף כשהוציאו מעל, מבא"כ הכא מהקדש להקדש הוליא [ולתוי"ט רישא מיירי כפיפא וזה דלא כרמב"ם פ"ג משקלים]: טו) אם הביא מהן שקלו, והרי מעשר שני צריך לאכלו בירושלים, ושביעית צריך לאכלו קודם זמן הביעור, ואע"ג דשביעית אסור לסחורה [כפביעית פ"ח] כדי ג' שעורות מותר למכור [כפוסק ר"ע כ'] : יז) דהיינו שיביא שקל חולין, ויאמר שקל שנתתי ממעשר או משביעית יהיה מחולל על זה ויאכל בשאר מעשר שני או בשאר שביעית: יח) שכיון פרוטה פרוטה, כדי לגרפן לשלם שקלו בזמנו: יט) כשהתחיל לכנס: כ) מה שימלא לבסוף יהיר משקל, יתן לשופרות נדבה שבמקדש, להקריב מהן עולת נדבה לגבור כשהמזבח עומד בטל, והוא הנקרא קין המזבח, דקין היינו האנים יבשים שרגילין היו לאוכלן אחר הסעודה הקבועה, ה"נ הטעולות הללו קרבנות אחר קרבנות החובה הקבועות בכל יום: כא) דלא התכוון להקדיש רק שקל, ומה שיארך יותר

[סדר מועד ח"א]

ב הנותן. מיי' פ"ג מה' שקלים ה"י ופ"ז מה' מעילה ה"ב: השוקל. מיי' פ"ג מה' שקלים ה"ח: ג המבנם. ירושלמי שם. מיי' פ"ה ה"ח: ובה"א. מיי' פ"ג מה' שקלים ה"ב: שאביא. מיי' פ"ה מה' מע' ופפ"ק ה"ט.

שנויי נוסחאות

ב ממעות הקדש בד"ל ובכי"ק ובכי"ח מן החקדש וכ"ה בנע"ב. אם נתרמה תרומה וקרבה הבהמה בכי"ק.. התרומה ואח"כ קרבה. וכ"ה בד"ל(וסם ונתרמה..); בכי"ח ונתרמה התרומה אם קרבה הבהמה וכ"ה במסכי"ל (וסם וקרבה..). מדמי מע"ש מדמי שביעית; במסב"ב ד"ו רס"ב ומדמי שביעית; בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ל מעשר שני ומר"ש; בכי"ח אם מדמי מע"ש.. בנגדן בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ל בנגדו ועי' פי' הרמב"ם. ג המבנם בכי"ח המבנים (ריו"ד לגירס). (בית) שמאי אומרים) בכי"מ ליתא. מותרן נדבה בכי"מ מותר.. וכן בסמוך. ובה"א כ"ה בכי"מ (עי' בדבור הקודם). לשקלי בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ל שקלי. שוין שמותרן חולין בכי"מ בכל המסכת שמותר; בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ל שהמותר בכל המסכת. לחטאת.. לחטאת .. בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ל לחטאתי.. חטאתי..

לקוטים

ב במשנה הנותן שקלו כו'. אם נתרמה התרומה מעל. הא פשיטא לי דלא הדר נשלח אחלים ולא משתעי דעת בהדיה. דהא משתרמה תרומה, נפקיע משלח ית. ומן לאו דילה הוא. אלא של גזברים הוי דמה"ע מעל. לפי שמוחמין גם על העתיד לגבות (וס"ל דכל העומד לגבות כגבוי דמי) וברשות הקדש הוא אחר שנתרמה התרומה. מיהא קמיבעי לי היכי משלם הא' מעילה. אם בשקל אחר ומומבו. או אינו משלם אלא לפי מה שנהנה בשום פרוטה. אמאי אלא בשביעוהו ומומבו. שלפי דמים משלם שמין כמה אדם נותן שלא שביעוהו. דאיכא לדמויי לנתנה קטלה בשאלה דמ"ב פ"ם דמעילה ודו"ק. דהכא נמי לא נהנה אלא זה ולא הוציאו בתפיו. דאע"ג דנכנס אין מועל אחר מועל. שאני לא נהנה ממנו אלא בש"ם מעל ויצא כולו לחולין. זהו כשנהנה ע"י שהוציאו בתפיו. אבל הכאה דהכא לדבלי שרת דמיא עטי. ותו מספקא לי

ב הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו ע"י עצמו מעל. דנהנה מן ההקדש הואיל שכבר נתרמה התרומה וכל היכא דאיתיהבו בי גזא דרחמנא איתיהבו וזה נתכוון לשקול לצאת חובתו כסבור שלא נתנה לו חבירו. מעל. חייב קרבן מעילות כדין הנהנה מן ההקדש שונג: מן ההקדש. היו מעות הקדש בידו [וקסבור] חולין הן ונתן לשקלו וקרבה בהמה מעל פחות דלא כר' שמעון דתניא בתוספתא

ד אר"ש יוסנאי נזיר פ"ה פ"ח: שכשעלו. מיי' פ"ח מה' שקלים פ"ב מ"י נכסמנים סס:

שנויי נוסחאות

ד שקלים יש לחם בד"ו רפ"ב לשקלים . . ; בכי"ק ובכי"ל אלא שהשקלים . . ; בד"ע אלא שבשקלים .. ; במסכי"ר אלא של שקלים . והחטאת אין לה בד"ו רפ"ב להחטאת אין להם ; בכי"ק ובמסכי"ר ולחטאת אין לה וכ"ה בד"ע ופס .. להם ואינו נכון. ר' יהודה אומר בכי"ל ר' מאיר אומר, שכשעלו בד"ע ובכי"מ כשעלו; בד"ו רפ"ב דכשעלו.דרכונות בכי"ל דרבונות; בד"ו רפ"ב דרבונונות. (חזרו לשקול סלעים) בכי"ל ליתא ובכי"ק הוכפל הדבור הזה ובשעות. טבעין בכי"ק מובעין. ובקשו לשקול דינרין בד"ע ובכי"ק ובמסכי"ר בקשו..; במסכ"ב.. דינרין ולא קבלו מהם. (בסלע וזה מביא) בשתים . . בשלש בכי"ל ליתא ושי' ד"סן בד"ע ובכי"ק סלע..שתי'..שלש.

לקוטים

לי אם יצא זה המועל ידי מוכתו, כשישלם מה שמעל אם בשקל אחר . או הגאת המעילה לפי מה שהיא שוה . דלכתחלה לומר שקל אחר כגון שלומי. אלהי תיבני לך אם צריך לשקול שד שקל אחר בשביל חובת עצמו . דהא קמא לא נפיק ביה דשל מצוה הוא שעליו נתרמה תרומה. ותשלומי מעילה אין עולין לו לחובתו. או לא צריך. וכ"ם לי אמריע דלפי הגאה שבה נלבד משלם. שבשעת שלי אמסר לומר שיגאל בזה י"ח. ועיי"ג . שוב עייתי ברמב"ם הל' שקלים ומשמע שאם מעל יצא המועל י"ח. וכ"ל דס"ל דשקל אחר הוא משלם. לפי שהראשון יצא לחולין משמעל בו . ובפיר מלי נפיק ביה י"ח . מ"מ עדיין לא נתיישב לי היטב היאך שייס יסלים לגאת בשקל אחר. דהרי ע"כ משלם מיפטר ביה . דעליו נתרמה הרומה כבר. וכיאלו יחזור זה ויגאל בו . ובשקל שמשלם אינו יכול לגאת שדמי גזלו הוא. וכ"ל דמשתבר לשלוח בה יד היא בשלו בכ"ם . ובשליחות יד אינה צריכה לחסרון . וכרי הוא עומד לברשותו . ונעשה חולין אלו. אחר שכבר היה הקדש בידו. דכל היכא דליתיה בי גזא דרחמנא אליתיה. וזכו בו גזברין משמה

ד) מיי' פ"ח מה' שקלים הל' ב' ; ר"ע מברטנורה פ"ב מ"ד ; תוס' יו"ט פ"ב מ"ד ; רא"ש פ"ב מ"ד ; רמב"ם פ"ב מ"ד ; ר"ן נדרים ל"ד ; ר"ן ר"ה ד"ה ר"ל ; ר"ן ר"ה ד"ה ר"ל ; ר"ן ר"ה ד"ה ר"ל

סלעים. והכי מסקינן דטעמייהו דבית הלל כר"ש: ה מותר שקלים חולין. המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי. וכשבא לחשב מה שכנס מלא שהותירו המותר חולין ושתמא כב"ה: עשירית האיפה. שמקריבין בדלי דלות אם הפריש מעות ונתותרו באות נדבה דכל מותר חטאת ואשם המעות נדבה לקנות בהן עולות לקין המוצה כמדרשו של יהוידע הכהן ועשירית האיפה במקום חטאת היא: מותר עולה עולה. אם הפרים מעות לקנות עולה ונתותרו. יביא באותו המותר עולה אחרת: מותר הפסח לשלמים. דכתיב (דברים י"ז) וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר. וכי פסח מן הבקר הוא בא אלא מותר פסח יהא לדבר הבא מצאן בקר והיינו שלמים: *) מותר נזירים. אם נדבו מעות לקרבנות נזירים ונתותרו ישמרוס עד שיקנו מהם קרבנות נזירים אחרים. ואם נזיר אחד הפרים מעות לקרבנותיו ונתותרו המותר לנדבה לקין המוצה: מותר עני. אם נדבו מעות לקנות לו מלבוש ונתותרו נותנין המותר לאותו עני: מותר שבוים. אם נדבו לדקה לעורך פדיון שבויים ונתותר מהם. ישמרוס עד שיפדו בהם שבויים אחרים אבל אם פירשו לשבוי זה זכה אותו שבוי במותר: מותר המתים למתים. אם נדבו לעורך קבורת מת שאם המותר לקבורת מתים אחרים. למת זה המותר ליורשיו. דאמולי אחיל המת דלותיה לנבי יורשיו: יהא

תוספות יום טוב

בשלש: ה מותר שקלים חולין ל). מותר עשירית האיפה לא). מותר קיני זבין. קיני זבות וקיני יולדות. והחטאות ואשמות לב) מותריהן נדבה לג) זה הכלל. כל שהוא בא לשם חטאת. ולשם אשמה. מותרן נדבה. מותר עולה לעולה לד). מותר מנחה למנחה. מותר שלמים לשלמים. מותר פסח לשלמים. מותר נזירים לנזירים לה). מותר נזיר לו) לנדבה לג) מותר עניים לעניים לז) מותר עני לח) לאותו עני. מותר שבוים לשבוים לט) מותר שבוי לאותו שבוי. מותר המתים מ) למתים.

עורא סומיפו עליהם והיה שליש השקל עשר גרה. ולדבריו דרכון סלע ומחצה. או שאותה שבימי עזרא לא הוזכרה במשנה. וזה דוחק: ה מותריהן נדבה. כתב הר"ב כמדרשו של יהוידע. לקמן תנן ליה בסוף פרק שני: ["מותר נזירים. פירש הר"ב אם נדבו מעות לקרבנות נזירים וג"ל דר"ל לסתם נזירים. דאילו לנזירים יהועים מה לי לרבים. מה לי ליחיד. ולהוי כמותר עני ושבוי

ציונים

ה מותר שקלים. פנחס ק"ח ע"ח. עי' ירושלמי כאן ה"ג פ"ו. ע"ב מס' שקלים פ"ג: מותר עשירית האיפה. פ"ו ע"ב מס' פסולי המוקדשין פ"ח: מותר קני. פ"ו. שם פ"ב ופ"ב מס' מילות ה"ח: מותר פסח. פי' ירושלמי פסחים פ"ט ע"ב ופי' מלוטות פ"ח, יומא פי"ב ע"ב ולקמן פ"ד ה"ד: מותר נזירים. ירושלמי נזיר פ"ב ה"ד: מותר שבוים. פ"ו ע"ב: מה' פסולי מקדשים פ"ח ופ"ח ופ"ט פ"ו ע"ב ב"ב פ"ו: מותר המתים. פנחסלין פ"ח ע"ח ב"ב פ' פ"ב, פרוסטפת כאן פ"ב:

שנויי נוסאחות

ה האיפה נכי"מ נד"ל רפ"ב האיפה חולין וכ"ה במשנ"ל ועי' פ"מ. (קיני זבין) נד"ל ליתא בכתמות. (קיני) יולדות בכי"מ ליתא; במשנ"ל וקיני. . והחטאות נד"ל ובכי"ק ובמשנ"ל חטאות. מותריהן נדבה נכי"ק ובמשנ"ל מותרן.; נד"ל מותר. (זה הכלל כל כו' נדבה) נכי"מ ונד"ל רפ"ב ליתא כ"ל; במשנ"ל.. לשם חטא.. נד"ל.. משם חטאת ומשם אשמה מותרו .,; נכי"ל משום חטא ומשום אשמה. . מותר עולה לעולה כו' כסדר מוסחתנו: ע"ס ס"ף נ"ע ס"ס כ"ה נד"ו רפ"ב; ע"ס ס"ף כ"ם ע"ס וכ"ה נע"י; נכי"ל ע"ס ס"ף שן ע"ס. מותר פסח בכי"ק ובמשנ"ל.. הפסח. נזיר נד"ל הנזיר. המתים במשניות ד' סיזרו מתים.

ראשון לציון

משנה ה ובמשנה] זה הכלל עי' תוי"ט תרומות פ"ו מ"ד ד"ה זה הכלל:

לקוטים

מעשה דאמוראי שניתן המעות על ידו. ויגא בו המשלח י"ת. וכשמגיע זה אח"כ לשקלו בעד עצמו. נעשה כשלו וכרי הוא תולין בידו. ויוצא בו י"ח. אלא שצריך לשנים שקל אחר נגד זה שנגזל מן הקדש. אמנם יש בזה קצת דעוקים. וגם נ"ע לפ"ז הא דמסרבי טעמא דמתני' דמעל מעוס דהתם במה שלא הסכימו. ותיפוק לה בלאו הך הגאה נמי מעל ופטיק ליה לתולין. ע"י שישלם מ מוכו ממעה סמוטלת עליו. אלא ודאי משום דס"ל דכה"ג לא מיקרי הגאה. מאחר שלא הוראה נתפלגו ומעות אלו ליהנות ניתנו. אבל לשכרת הנית שוכרם דאינו ממוייב לשלם אלא לפי אומד דמי ההגאה שבו. ניתא דנקטי טעמא דמעילה דהתם במה שלא הסכימו

וכדתיבנא

יכין תפארת ישראל בועז

ל) אם כיסם לעורך שקל אחת לאחת, כלעיל, ושתמא כב"ה: לא) מי שחטא בשמיעת קול או בביטוי שפתים, או בטומאת מקדש וקדשיו, עשיר מביא בהמה לחטאת, ועני רק ב' תורים, ודלי דלות מביא עשירית איפה [ויקרא ה'], ועני שכנס פרוטות לעשירית איפה שחייב, ונמצא לו מותרות, דאף בעשירית איפה י"ל כמו בחטאת, זה מביא בשלש וזה מביא בשתים, כגון שהסולת נקי ביותר: לב) בכיסם מעות לאלו ונתותרו: לג) שיעליבם לתוך שופרות נדבה כסי' כ': לד) יביא מהמותרות עולה אחרת, וכך הוא פי' כולהו דנקט תנא: לה) בנבו מעות לעורך קרבנות נזירות עניים דעלמא, והמותר שנתותר המעות לנזירים אחרים. או כ"ל דה"ק, דבנבו מעות למספר ידוע של נזירים דעלמא ונתותר מהמעות יותר מהצרך למספר הידוע, יתנום לנזירים אחרים (ג) ולפעד"ל דמיירי בנבו לנזירים ידועים, מיהו סיפא מיירי בנזיר שכיסם לעורך עלמו ולהכי אתם יפלו לנדבה, דוודאי לא התכוון לעורך נזיר אחר: לו) בכיסם מעות לעורך קרבנותיו, וכדאמרן: לז) בנבו מעות לעורך מספר ידוע של עניים דעלמא, להלביסם או להאכילם, ועשו כן ונתותר מהמעות, יתנום לעניים אחרים [י"ל ריש פ"ו]: לח) ידוע: לט) שנבו לפדות מניין ידוע של שבויים דעלמא, ישמרוס לשבויים אחרים: מ) שנבו לעורך קבורת מספר ידוע של עניים מתים דעלמא:

דמספקא

הקדש: אעפ"ב יד כולן שוה ולא הקדש יותר משאר העם: ה מותר שקלים חולין. פתמא כב"ש ת"ל שאמר שאינו מהן שקלי דלדברי הכל מותרן חולין: מותר עשירית האיפה. של מנחת חוטא ישראל דל הרי הוא כשאר מותרי חטאת דאינו לנדבה אבל מותר עשירית האיפה של כהן [גדול] שמביא כל יום ויום אע"פ שבנדבה מביאה גם היא נקראת חטאת כדלמר בפ' ואלו מנלחין [דף מז] יקריב חטאתו זה עשירית האיפה שלו פליגי בירושלמי ר' יוחנן אמר יכול ליס המלח ור' אלעזר אמר יפלו לנדבה. ותקשה דבפרק בתרא דמנחות [דף קח.] פליגי ר' יוחנן אמר יפלו לנדבה ור' אלעזר אמר תרוויהו אמר: כל שהוא משום חטא ומשום אשמה המחוייב חטאת או אשם והפרים מעות לחטאתו ויתותרו מהן או הפרים אשמו ונאבד והביא אחר ונמצא האבוד ירעה ויפלו דמיו לנדבה לגבי אשם לא תוכל לפרש שהפרים מעות ויתותרו שדמיו ב' שקלים ואם יוצאו המיוחים אין לו תקנה דבעי ר' אלעזר בסוף כריתות הוצאו אלאים בעולם מהו מבחר הדרך בעינן והאיכא אי דלמא שתי שקלים בעינן וליכא ופשטו דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מפני מה לא נתנה תורה קצבה במתוסרי כפרה שמא יוצאו אלאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים אלמא מחוייבי אשם שאינן מתוסרי כפרה כגון אשם גזלות אשם מעילות, אשם תלוי אשם שפחה חרופה אינן מתכפרים בכחות מב' שקלים: מותר עולה. אם הפרים מעות לעולתו ויתותרו אם הן מיטול לקנות מהן תור או בן יונה ואם לאו יהו בידו עד שיביא עולה אחרת ויצרף המותר ויקנה בהמה שמינה וכן מותר מנחה למנחה: מותר. הפסח [לשלמים] דכתיב אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים דבר שהוא בא מן הצאן קרב שלמים התיבון הרי עולה באה מן הצאן דבר שאינו אלא מן הצאן יצאת עולה שבאה גם מן הבקר התיבון הרי אשם אמר ר' אבא בר כהנא דבר שבא מכל הצאן יצא אשם שאינו בא אלא מן האילים בכל אחר את אמר מן למעט והכא את אמר מן לרבות אמר ר' מנא הכא ממי מן למעט מיעוט שאינו בא בן ב' שנים מיעוט שאינו בא נקבה וגבי אשם ממי מן למעט הוא שאינו בא אלא מן האילים בלבד. התיבון והא כתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה מעתה מותר הפסח בא עולה אמר ר' אבין משום דבר שהוא נאכילה לדבר שהוא נאכילה ואין משום דבר שהוא נאכילה לדבר שאינו נאכילה אמר ר' יוסי משום קדשים קלים נשם קדשים קלים ואין משום קדשים קלים נשם קדשי קדשים ובש"ק דזבחים (דף ט.) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מנין למותר הפסח שקרב שלמים שנאמר וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר וכי פסח בא מן הבקר אלא מותרו בא לדבר הבא מן הבקר והיינו שלמים: מותר מזירים. הפרים מעות לעורך מזירין ולא פירש למי [שיהא המותר לנזירים]: מותר שבוים ולא פירש למי שיהא המותר לשבוין: לאותו שבוי דלעולו נדר אפילו אם ישאלו: מותר המת לתכריכין ולהוצאת קבורתו ליורשיו בפרק גמר הדין (ל' מח) אביי ורבא פירשו טעמייהו דהני תנאי אביי מתרץ לטעמיה דס"ע הזמנה לאו מלתא היא ת"ק סבר כי מיבזו ליה יורשין אחיל זוזותיה גבי יורשין ור"מ מסקא ליה אי מחיל אי לא הלכך יהא מונח עד שיבא אליהו ור' נתן פסיקא ליה דלא מחיל הלכך יעשה נפש על קברו נפש פי' מצבה על קברו לזכר פלוני. ירושלמי גבו בחזקת שאין לו ונמצא שם לו סבר רבי ירמיה למימר מותר המת ליורשיו א"ל רבי אמי דתופרי הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה ואינו חייב ליתן ופטור מגדלו מיכן הוכיח אם נדר לדקה לאחד ונמצא שהוא רמאי ויש לו אינו חייב ליתן לו:

דמספקא

(רבי נתן . . על קברו) כד"ר . . על נבי קברו; כד"מ ליתא כ"ש ונגמ' מגיה מגה בשם ר"ל יבנה לו נפש כו' ויעשה לו זלוף כו' ומוכח בתוי"ט ומשם אין ראיה דליתא במשמעו דאולי משום מדוחא דזלוף מ כ"ל הכרייתא.

ראשון לציון

משנה רבי נתן אומר כו' בונין לו נפש על קברו בסנהדרין (מ"מ). איתא יעשו דימוס על קברו לו זלוף לפי מעטו וקי"ע שלא הערה המו"ע מגירסא זו וכתב ומצאתי בירוש' תני כו' ודע דגם בתוספתא שקלים פפ"א הכי איתא

לקוטים

וכדכתיבנא. ולפוס כך סברא ודאי לי אפשר לומר שיצא המועל ידי חובתו, כי שקל לתבון לא עלה לו שהרי לא יצא לחולין. ובתשלומין ג"כ לי אפשר שמלבד שאינו יכול לפטור עצמו בכסף. עוד לפעמים אין בכסף כדיעור וק"ל. ומשום פסמית ולריכא לבה; וצריך לדעת שבין לדרך לחטון ובין לדרך שני שנכנו. מ"מ ודאי צריך להביא אשם מעילה בב' סלעים. מלבד דמי המעילה שמשלם להקדש. ואין בזה ספק (ועי' פ"ו דכריתות) ודוק. ולסברא שני שאינו במשמעותו דבר"ב דלא חולין המעות לגרסו לא נפקי לחולין. ויש בהם מועל מאחר מועל בהופן זה. לפ"ז יתישב יותר סיפא דמתני'. דבמעות הקדש לא מעל עד שקרבם הבהמה. ולא סבי בתרמה תרומה בלחוד כמו ברישא. דדווקא הק סבי בסיפא. אבל ברישא לא בעינן קרבה הבהמה. ואמינא בה טעמא דבה לפלוגי ביניהו. דברישא אע"ג דלא אפשר לחולין לפוס מלי דפרישא. מ"מ לבי מוקמינן ליה ברשותיה להתחייב בכדי הנאה כדלעיל. דהא כרבותיה אלי לעניין שלוחות יד. וספא הכא כמלי עסקינן במעות הקדש המסורות לגזבר. דאורחא דמילתא הוא דקבע. דאפילו בתחתם בהם בלרבי חולין לא מעל. כדתנן במעילה עד שידור תחתיה. כ"ם במעילה מבקדש לבקדש. ואין כאן שינוי רשות ולא שינוי מעשה. ולא שייכא בים אלישות יד כמ"ש התוס' שם. מבו"ה לא שייכא בים מעילה אלא אחר הקרבת הבהמה. אבל בלא"ה אפילו מעילה הגלה אין לו מאחר שרשותו לשות הקדש היא. או דילמא גזברים ליתיהו במשכון. וסבברא ותנא בן מאחר שהם ממונים עליהם כי נאמנים נתנו כאמור בקבלה. לבבי ערך מעשה רב בסיפא. ולא כפי הרע"ב דה"ם לרישא, ובלתמת זה בעינו דבר פגון מאד בפ"ד והמעיין המשכיל יבחר. (לחם שמים):

יכין תפארת ישראל יכין

מא) דמספקא ליה לי מחיל מת זעתא דידי' לנורך יורשים, וקיי"ל כת"ק. מיהו ברלו הנבאים שיש לורך שעה, מותרי' לשנות מצדקה לצדקה [שם], ולכשיגבו להמצוה אחרת, ישלמו לצדקה הראשונה, אם אפשר [רי"ש ש"ך ס'] : מב) מלבה :

הלכתא גבירתא כללא דפרק ב

פרק ב משנה א כיצד נובים השולחנים השקלים בכל מדינה ומדינה, מניחין לפניהם ב' תיבות א' לתקלין חדתין של שנה זו, וא' לתקלין עתיקין של שנה שעברה, בלא שקל בשנה שעברה, ושולי התיבה רחבין לפשה ופיהן צר למעלה עקום וארוך כעין שופר שישליכו לתוכן ולא יהיה אפשר ליקח מהן בקל, ובמקדש היו לפניהם י"ג תיבות כאלו, א') לשקלי שנה זו, ב) לשקלי שנה שעברה. ג) לכל מי שחייב בב' תורים או ב' בני יונה א' להטאת וא' לעולה. והדמים שבתוכה תציה עולות וחציה חטאות. ד) למי שחייב בעולת עוף. ה) למי שהתנדב מעות לעצים למערכה. ו) למי שהתנדב מעות ללבונה. ז) למי שהתנדב מעות לכמורת. ח) למי שהפריש מעות לחטאת ולקח חטאת והותיר מן המעות ישליך שם המותר. ט) למותר אשם י) למותר קני זבים וזבות ויולדות. יא) למותר קרבנות נזיר. יב) למותר אשם מצורע. יג) למי שהתנדב מעות לעולת בהמה. ושם כל דבר שיהיו מעותיו בתוך התיבה, כתוב על התיבה מבחוץ [ותנאי ב"ר שכל המעות שבשש התיבות האחרונות, שהוא דמותרגא, לעולת בהמה ועורותיהם לכהנים, ובכל מדינה כשגבו השקלים משלחין אותן ביד שלוחים למקדש. ויש להם לצרף אותן בדינרי זהב ספני משאוי הדרך, ומתקבצין במקדש בלשכה אחת וסתרין דלתותיה במפתחות וחותמות. שלחו שקליהם ביד ש"ש דחייב בנגיבה ואבידה, ונאבדו ממנו באונס כלסמים מזיין שהוא פטור, דוקא בנאנס אחר שנתרמו התרומה מהשקלים נבדלקמן פ"ג נשבע השליח לגזברים ובני חעיר פטורים, משא"כ בקודם זה, השליח נשבע לב"ע, והם חייבין שנית במחש"ן, ובהחזירו הלסמים השקלים אחר שנשבעו ונבו שקלים שנית, אלו ואלו שקלים ואין עולין להן לשנה הבאה: מ"ב הנותן חצי שקלו לחבירו להוליכו לשולחני לשקול על ידו ושקלו לעצמו שלא ימשכנו אותו בשונג דוקא בנתרמה התרומה כבר בנחנה מהקדש מעל, משא"כ בלא נתרמה, ולעולם חייב לחבירו החצי שקל, וה"ה בנוטל או גונב חצי שקל ושקלו בשונג רק דזה בנתרם כבר חייב חומש להקדש כדין גונב, ובלא נתרם עדיין, חייב כפל לחבירו, וכן השוקל מעות הקדש בשונג ונתרם כבר יצא וחייב במעילה. והשוקל מעות מע"ש יאכל בנגדו בירושלים, ומדמי שביעית יאכל כנגדו בקדושת שביעית, היה של עיר הנדחת לא יצא: מ"ג ד' ה' הלוקח מעות בידו ואמר הרי אלו לשקלים או שהיה מלקט מעה מעה, פרוטה פרוטה ואמר בהתחלה הריני מלקט מעות לשקלי, אפילו ליקט מלא כיס נותן מהן חצי השקל והמותר חולין נמשא"כ מותר קרבנות, שאין לדמיהן קצבה, ד"ם בהפריש מעות לקיני זבין ויולדות וחטאות ואשמות מותריהן לנדבה, אא"כ אמר שאביא מהן לחטאת, דהמותר חולין. מותר עולה לעולה, וכן דמנחת למנחה, ודשלמים לשלמים, מותר פסח לשלמים, מותר נזירים לנזירים, משא"כ נזיר שהפריש מעות לעצמו, המותר נדבה. מותר מעות הנגבה לספר ידוע מעניים, לעניים אחרים, וכן דשבויים לפדות, לשבויים אחרים, משא"כ בנגבה לעני ידוע, או לשבוי ידוע, שהמותר רק לאותו עני ושבוי. מותר מעות שנגבו לצורך קבורת מספר ידוע של מתים, למתים, ודמת ידוע ליורשיו. וברואים הנבאים שיש צורך שעה, מותר לשנות מצדקה לצדקה, וכשיגבו לצדקה האחרת, ישלמו לצדקה הראשונה באפשר]:

תוספת יו"ט בשלשה פרקים פרק ג שקלים ר"ע מברטנורה

ציונים

פ"ג א בשלשה פרקים. ירושלמי כתן פ"ל פ"ל מיי' פרק ג' מה' שקלים ה"ה: בפרום

שנויי נוסחאות

פ"ג א בפרום נדפ"ל וכיי"ק ונמשכי"ר בפרם וקן בסמוך בג' הפעמים וכ"ם בנסמוכות (ג"ז ב').

לקוטים מכ"ו קדמוני

פ"ג א בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה. כל השקלי' היו נותנין לתוך לשכה אחת ושלש פעמי' בשנה נוטלין ממנה ונותנין לתוך קופה לקנו' מהן

פרק ג א בשלשה פרקים כו'. כתב הר"ב לפי שהרמוקים לא הביאו וכו' אבל בכסוס בעיירותיהם ברחם חדש ניסן כדאיתא בפ"ק. ומיהו אפילו לא שקלו כלל יש להן חלק בקרבנות. כדפירש הר"ב בסוף פרקין: תורמין. דקדוק המלה כתבתי ברים מסכת תרומות בס"ד: בפרום הפסח. פי' הר"ב ע"ו יום קודם יום לפרם ויום החג בכלל אלו הע"ו. אבל בפרום החג יחול בא' בתשרי ולא אפשר לתרום כמו שלא אפשר לעשר כדלקמן במתניתין. ולפיכך כתב הרמב"ם וברחם חדש תשרי קודם יום טוב ריב"ן

פ"ג א בשלשה פרקים תורמין את הלשכה. אחלם היו מניחין השקלים בשופרות בשופרות שהיו במקדש כדתנן בפרקין דלעיל נתמלאו בשופרות מניחין כל הכסף בלשכה וכו' פרקים הללו תורמין בג' קופות ולא קיבה מחזקת ג' סלין והיה נקראת תרומה: בפרום הפסח. ירושלמי ה"ר אבהו כל

יכין תפארת ישראל יכין

פרק ג א) דכל השקלים כשנגבין אחת לאחת מהעריס, נתנין לנסכה [לימנער בל"א] שבעזרה. ונקאמר הכא דבג' זמנים בשנה תורמין

הפסח. ט"ו יום קודם המועד קרי פרום המועד. לפי של' יום קודם הרגל שוחלים ודורשים בהלכות הרגל. ופרום הוא ל' פרוסה דהייט חלי: והן גרנות של מעשר. שלשה פרקים הללו הן ג' גרעת של מעשר בהמה שזמנים אלו קבעו חכמים לעשר בהמות שטולדו. וכמו שהגורן קובעת למעשר דגן. כך זמנים אלו קובעים לאסור הבהמות שטולדו בתחילה עד שיעשר. אבל קודם הפרק מותר לאכול אע"פ שלא עשר וקבעו חכמים הכך תלתא זמני למעשר בהמה כדי שיהיו בהמות מצויות לעולי רגלים. דאע"ג דמותר למכור ולשחוט ולאכול כל זמן שלא הגיע מועד הגורן אפ' הכי לא שחטי להו אינשי עד דמעשרן דניחא ליה לאינים לקיומי מצוה בממונים בדבר שאין חסר בו כלום כגון מעשר בהמה שהוא עצמו מביא מעשר ואוכלו שלמים. אם לא היו מעשרים בשלשה פרקים הללו היו הרבה נמנעים למכור לפי שלא עשרו ולא היו בהמות מצויות לעולי רגלים: בן עזאי אומר בב"ט באדר. טעמייהו דכל הני תנאי ומחלוקתן מפורש פרק בתרא דבכורות:

תורמין

קלת דהא ודאי חסר ליה התורים שמקטירין על המזבח דבתולין הותרו לכל מלאכה. ["כל שכן האליה ויותרת הכבד דראוי אף לאכילה]. ובגמרא ליתא אלא ניחא ליה דליתעבד מצוה בממונא. ויש לפרש בדבר שאין חסר בו כולו הא: **ב** של שלש שלש סאין. כתב הר"ב שהרמב"ם כתב שממלאים שלש קופות גדולות של כ"ז סאין וכו' ובחנם דחק לומר כן [ע"כ] ואני אומר לא בחנם אלא על פי הירושלמי אמר כן דהכי איתא התם רבי זעירא שאל את רבי יאשיה כמה הוא שעורן של שלש קופות אמר ליה עגלמוד סתום מן המפורש תני ג' קופות של ג' ג' סאין. ופי' הוא דשלש קופות דעליהן שאלו כמה הוא שעורן. על כרחך לאו אלו הנזכרים במשנה הן. דהא שעורן מפורש במשנה. אלא שלש קופות אחרות היו מלבד אלו ועליהן שאל. והשיב ילמד סתום מן המפורש דכיון דהני דמפורשין מחזיקין כל אחד ג' סאין ושלש פעמים תורמין הרי כ"ז סאין הלכך ודאי שלש קופות הראשונות מחזיקין כל כך שיוכלו לתרום מכולם כל הנ"פ. ועיין בסוף פרקין. ולהרמב"ם תורמים את הלשכה דמתניתין על נטילת ממון מן הקופות הגדולות אומר כן. וכן פירש במשנה דלעיל. ["ועיין במשנה ד'] ובתוספות דפ"ב דקדושין דף כ"ד לא הזכירו

אלא

ריב"ן

כל הן דתנן פרס אגלת דהייט ט"ו יום קודם לפסח אתן חלי מנ' יום שדורשין בהלכות פסח קודם לפסח: והן גרנות למעשר בהמה. שנתחייב לעשרן בהטלה שנתחייבה בגורן בתרומה לאחר שנעשה כרי. ירושלמי פ"ר יוחנן מפני שהם פרקי לידה יש מהן שמבכירות שמוך לפסח ויש מהן שמאוחרות אחר כפח ר' אחא ור' תנחום בשם ריב"ל כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים וכבי איתא בבכורות בפ' בתרא: בן עזאי אומר בב"ט באדר כו' במאי קא מפלגי ר"ע שבר אדר שמוך לניסן זמנין חסר זמנין מלא זמנין דמקלא ביום ג' וזמנין דמקלא ביום כ"ט מש"ה לא קבע ליה זמן וכן עזאי שבר אדר שמוך לניסן לעולם חסר והלכך קבע ליה בב"ט שהן ט"ו יום קודם לרגל: באחד בניסן. אחידי דלא נפשי בהמות לעשר שרובן יולדות באדר ומתעשרו בבר מי אמרת ליקדוש ט"ו קודם הרגל אדמתי רגל שלמי: בב"ט בחב. בן עזאי לטעמיה דאמר האלוים מתעשרין לעולמן דמסקא ליה מי אחד בתלול ר"ה למעשר בהמה מי אחד בתשרי

ר"ה למעשר בהמה ופריך ליעשרינהו ביום ג' בחב זמנין דמחסרי ליה לחב וכעינן למעבד היכרא לחדש ולישן כדכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכו' שם שם כל אחד ואחד בתוך שתו: רבי אלעזר ור"ש אומרים באחד בניסן. דס"ל כרבב"ג דאמר שתי שבתות דורשין קודם לרגל: בא' בניסן. כדאמר בן עזאי לעיל: בב"ט בחלול. ר' אלעזר ור"ש לטעמי' דאמרי באחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה: וא"א לעשר ביו"ט. ופריך ותיפוק ליה דבעינן למיעבד היכרא לחדש ולישן חדש ושוב קאמר הדא דבעינן למיעבד היכרא לחדש ולישן ושוב מפני שהוא יו"ט ואי"א לעשר ביו"ט מ"מ [משום] סקרתא שובע בעשירי בראש הכבש ואסור לגבוע ביו"ט וקשה בלא"ה ומי אין מעשרין ביו"ט דתנן בביצה גפ' בתרא אין מקדישין וכו' ויש לתרץ הואיל דזמנן קביע הוא מותר לעשר בשבת דאמר ר' יוחנן מקדים אדם את פסחו בשבת ותגיעתו ביו"ט ומפרש טעם לפי שקבוע לכם זמן בפרק השואל:

וכתוב

יכין תפארת ישראל יכין

שטולדו בעדר קודם שיעשרום, אע"פ רגילין הבעלי בתים לבלי למכור ולבלי לשחוט מהם עד שיעשרום, משום דאין להם הפסד כל כך בהפרשת המעשר, דהרי מעשר בהמה נאכל כולו לבעלים ואין לכהנים בו כלום ואין קרב ממנו רק האימורין. מיהו כשיגיע זמן המעשר, אסור לאכל מהטולדים עד שיעשר. ומה"ע נקרא גורן, דאז דומו כגורן שקובע אסור אכילה להבואה עד שיעשר. ולהכי קבעו זמנים הללו למעשר, משום דאז מצויין עולי רגלי, דהרי היותר רחוק מירושלים היה רק כדי הלוך ע"ו יום [כתענית ד"י פ"א], וע"י זה יהיה מצוי להן בהמות לקנות, ומה"ע קבעום ג"כ לתרומת הלשכה: ה) ומעשה אלונתיו' בפ"ש דבכורות: ו) ר"ל לשעתו' דס"ל א' בניסן א"כ א"ל רק ב' שבתות קודם י"ש א"כ ה"ג הוה שני לומר א' בתשרי שהוא ב'

שבתות

הפסח. בגמרא פ"ש פ"ס דף כ"ז ע"ב: והם גרנות. מיי' פ"ז מה' מעשרות ה"ח: ואי אפשר. מיי' פ"ד מה' יו"ט הכ"ו ופ"ב מה' מגילה ה"ב: ב בשלש קופות. יומא פ"ג ע"א ס"ד ע"א מגילה כ"א ג' ג' ירושלמי שם פ"ח ה"ח פסחים פ"ו ה"א מיי' פ"ב מה' שקליה ה"ב:

שנויי נוסחאות

עצרת נד"ל וכי"ק ונמשכי"ל העצרת. בפרום החג נד"ל וכי"ק ובפרס. למעשר בהמה נד"ל וכי"ק ונמשכי"ל של מע"ב וכ"ה בבכורות שם. ובאחד בסיון ובב"מ כי"ק ונמשכי"ל באחד. בב"מ; נד"ל בעצרת ובאחד בניסן בב"מ. ר"אלעזר נד"ל ר' אליעזר. באחד בסיון בב"מ כי"ק ובאחד. ובב"מ. מפני מה אמרו בב"מ ולא נד"ל וכי"ק וכי"ק ונמשכי"ל ולמה אפרו בב"מ באלול וכ"ה בבכורות שם. (ואי אפשר לעשר ביו"ט) כי"מ ליתא כ"ז וטפ בגליון שם; כי"ק ואיפשר. לב"מ נד"ל וכי"ק ונמשכי"ל בב"מ וכ"ה בבכורות שם. ב שלש (שלש) סאין כי"ל ליתא לך במקומות שמונאה המם' בגמ' (עי' ליומא) ליתא גם כי"ל זה (ד"ס).

לקוטים מכ"י קדמוני

מהן קרבנות צבור, ולא היו נוטלין בפעם אחת לצורך כל השנה, לפי שהרחוקים לא הביאו עדיין שקליהן. בפרוס חפסח. פירוש חצי הזמן, כמו פרוסת לחם דשלשי' יום לפני המועד דורשין בהלכות המועד, וחמשה עשר יום קרוי פרוס. והרמב"ם פי' מקבצין כל הממון הנכוי מן השקלים ומגיחין אותו בלשכה ומוציאין ממנה שלש קופות גדולות שמכילות הרבה, ולא נזכר להן שיעור קצוב במשנה, אבל בעיא היא בירושלמי כמה שיעורן של קופות, ותשיבו ילמד סתום מן המפורש פירוש ממה שמפורש אח"כ שתורמין ג' פעמים בשנה ובכל פעם תורמין בג' קופות של שלש ג' סאין. אחה למד ששלש קופות הראשונות היו מחזיקות עשרים ושבעה סאין ומהן תורמין לתוך קופי' קטנות של ג' ג' סאין). ולא ידעתי מה צורך היו בקופות הראשונות, ולא חבין יפה הירושלמי לכך נדחק לפרש כן וזהו לשון הירושלמי ר'

יאשיה

אלא שלש קופות בלבד כפשטא דמתניתין וכפירוש הר"ב: וכתוב בהן אל"ף בי"ת גימ"ל. פירש הר"ב לידע איזה נתרמה תחלה. וממנה היו קונים כו' שמלוה ברלשון. כלומר שהרלשון משובח. וכדאיתא במגילה בגמרא דף כ"ח ע"ב: ולא במנעל ולא בסנדל. בגמרא פרק י"ב דיבמות דף ק"ב מייתי לה ומסיים בה לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה. [כדתנן סוף ברכות] ופירש"י כתיב (ישעיה ח') מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי: ואומר ומלא חן וגו'. מאי ואומר. ועוד דיהודה ועוד לקרא. וגראה לי דאי מקרא דמרע"ה הוי אמינא דדרך עלה טובה הוא דקאמר לבני גד ולבני ראובן. ואנן שלריך תנן. ואילו אינו אלא עלה טובה הל"ל שראוי. ת"ש ומלא וגו' שהוא לשון טוי. ואיכא נמי קרא שלישי והוא מוקדם לשל שהע"ה ביהושע (כ"ב) אלהים ה' [הוא] יודע וישראל הוא ידע. וכירושלמי הביאו וגראה לי דמתניתין לא הביאו לפי דאין ללמוד ממנו כלל אלא שבני גד וראובן הולרכו בעל כרחם לברר דבריהם לפני בני ישראל כדי שיחדלו מלעלות עליהם לנבא כאשר אמרו. והירושלמי לא הביאו אלא לומר דמליצ כן בתורה. בגביאים. ובכתובים. והא דקאמר בירושלמי איזהו חמור שבכולם והייתם נקיים. היינו דאתיא נקיון בעלמא קאמר. שהוא פחות ממלא חן ושכל טוב: ג [*שלש פעמים. פירש הר"ב וכן דרך לשון חכמים

ב תורמין את הלשכה. מפרישין השקלים מן הלשכה שהיו השקלים מונחים שם ומוטלין מהן בשלש קופות כל קופה מהן של שלש סאין ורמב"ם כתב שממלאין תחלה שלש קופות גדולות של שבעה ועשרים סאין ומהן תורמין לג' קופות קטנות של ט' סאין. ובחנם דחק לומר כן: וכתוב עליהן א' ב' ג'. לידע לו איזה נתרמה תחלה. וממנה היו קונים קרבנות לבור ראשונה. ואח"כ מן השניה. ואח"כ מן השלישית: יונית כתוב עליהן. היו רגילים ביונית משום דכתיב (נראשית מ) יפת אלהים ליפת ושכן באהלי שם. יפיפותו של יפת ישכון באהלי שם [מגילה מ] ואין לך לשון יפה בבני יפת כמו לשון יונית: פרגוד הפות. כשהמלכות אחוך וכופלין אותו מלמטה. °אותה הספה הכפולה קרויה פרגוד חפות. ואין התורם נכנס עם הספה כפולה ההיא במלבושו שלא יחשדוהו שנתן לתוכה ממעות הלשכה: ולא בתפילין ולא בקמיע. שלא יאמרו התיר התפר ונתן בתוכן מעות: ג וזורקו לפני התורם. מתכוונים היו שיפלו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות לבור. ולא יהיו משירי

סאין תורמין [את הלשכה ז] וכתוב בהן אל"ף בי"ת גימ"ל ח). רבי ישמעאל אומר יונית כתוב בהן אלפ"א בית"א גמל"א מ) אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות י). ולא במנעל ולא בסנדל יא). ולא בתפילין. ולא בקמיע יב) שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני. או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר. לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שצריך לצאת ידי המקום. שנאמר (במדבר ל"ב) והייתם נקיים מה' ומישראל. ואומר (משלי ג') ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם יג): ג של בית רבן גמליאל היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו. וזורקו לפני התורם יד). והתורם מתכוין ודוחפו לקופה. אין התורם תורם. עד שיאמר להם אתרום. והן אומרים לו. תרום. תרום. תרום. שלש פעמים טו):

הלשכה: שלש פעמים. על כל פעם ופעם היה אומר אתרום והם אומרים לו תרום. וכן דרך לשון חכמים להיות משולש ודוגמתו מצינו בעומר מגל זו מגל זו מגל זו אקלור אקלור אקלור. וכן חלון הגדל חלון הגדל חלון הגדל ג' פעמים:

תרס

ריב"ן

ב וכתוב עליהן אל"ף בי"ת גימ"ל. מפרש ביומא בסוף סוגיתו לו אמר ר' יוסי למה כתב עליהן אב"ג לידע איזה נתרמה ראשון שמלוה ברלשון לקנות ממנה תמידין ומוספין ובתוספתא נמי תניא מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשונה: אלפא ביתא גמ"ל. לשון יונית לפי שלאחר שמלך אלכסנדרוס מלך יון על ירושלים הכירו ישראל בלשון יונית וכתבו באותו הלשון שלא יטעו בקופות איזו ראשונה ח). ואין מסתפקים מן הראשונה קודם השניה ולא שניה קודם שלישית: לא בפרגוד חפות. לשון חפת תלוקו מלבוש שים לו שפה שמא יחשדוהו שמלניע שם מכסף הלשכה: מעון הלשכה. שנהנה מן ח) כ"ה ג"י הפ"מ והגר"א ועי' בהקדמת מדתין ובמסכת אלינו.

ב תניא בתוספתא כפ"ב הנכנס לתרום את הלשכה מפשפשין בו בכיסיו ובזיזיו ומדברין עמו משעה שנכנס ועד שעה שיצא ופריך בירושלמי וימלא פומיה מוי פי' שלא יוכל להניח כסף בפיו אמר ר' תנחומא מפני הברכה שצריך לברך בשעה שמפרש תרומה בקופות להכריע תרומה ואם היה בפיו מוי לא היה יכול לברך משום שנאמר ימלא פי תהלתך: תני הגזברין היו מפשפשין בקלקלין פי' היו בודקין בשער ראשו שמא שניע שם כסף. תני ר"ם אומר קיון לא יתרום מפני החשד פי' קיון מל' קוטותיו תלתלים: ג זורקו לפני התורם. השקלים שלהן והתורם מתכוון ודחפו

יבין תפארת ישראל יבין

שבתות קודם סיכות: ז) כל פעם בקופה אחרת: ח) לידע איזה נתרם ראשון, דמצוה לקנות ממנה תחלה, ואף דכשהגיע זמן תרומה שניה, עדיין נשאר מעות בקופה שתרם ראשונה, קונה קרבנות הלבור מקופה השניה, וכן שלישית. וכשהושלם מעות שבקופה ג', ועדיין לריכים לקרבנות, אז חוזר לשיור שבקופה א' קודם שיחזור לשיור שבקופה ב': טו) דבנית שמי היו ישראל רגילין יותר בכתב יווניות מבעברית. וקמ"ל דבים טעם מה, אין חוששין לקושטא הכתב בבית הקדום: י) תרגום של כתונת פרגוד, וחפות ר"ל מחופה. ור"ל שהכנד שלבש התורם, לא היה תחתון [פוטעטר]: יא) הם ב' מיני מנעלים, ויש כמה דישות מהו מנעל ומהו סנדל [פי' כ"י בעור אה"ע קפ"ט]: יב) ובכולהו טעמא שלא יחשדוהו שנתן לתוכה ממעות שבלשכה. מיהו מנעל וסנדל בלא"ה אסורים ללבוש בעזרה [פסוק ברכות], [ונ"ל דלהכי נקט מנעל וסנדל הכא, לאשמעינן. דבלבוותייהו נמי איכא חשדא, וגמ' אם הם של בגד, דלא מותר ללבוש בעזרה [ביומות ק"כ כ'], עכ"פ משום חשדא אסורים]: יג) כ"ל דלהכי נקט קרא בתרא. דאי מקרא קמא, הו"א דוקא בגורם שיחשדוהו אחר, כבני גד שמלאו לעבור לא"י, ועי"ז גרמו שיחשדום כאילו מתפחדין מכנעניים, להכי היו לריכים להכריע דעת הרואה כשיראו הם עוברים לפני החצון. אבל הכא לא עשה התורם דבר שיגרום שיחשדוהו, דהרי כל אדם נמי לובש פרגוד חפות, סד"א דשרי, קמ"ל ומלא חן, דמשמע דלא נבד להנקות מחשד, אלא צריך שיחשדו שימלא חן [זה לפש"ד פי' שיושלמי כאן, דקאמר, איזהו חמור. והייתם נקיים. כ"ל מדגרס שיחשדוהו]: יד) מחכוונין היו שיפלו שקליהם, לקופה לקנות משקליהם הקרבנות, ולא יהיו שקליהם לשירי הלשכה: טו) כ"ל שעשה כן, נ"כ כדי לפרסם שבחות

לקוטים מב"י קדמוני

זעירא שאל את ר' יוסי כמה הוא שיעורן של קופות א"ל ולמה סתום מן המפורש, תני ג' קופות של ג' סאין של תשע סאין של עשרים ושבע סאין, ופי' הרמב"ם כמה שיעורן של קופות הגדולות ואין פירוש נכון דקופות גדולות

תוספות רע"ק

פרק ג ג [אות ג] בהרע"ב ד"ה פרגוד כו'. אותה השפה כו'. עיין בתוי"ט פ"י מ"ג דשבת ד"ה בשפת חלוקו:

ראשון לציון

ג במשנה אין התורם. יבמות קג. וע"ש היעב ומ"ש בחיבורי יש סדר למשנה כפ"ד.

וכתוב בהן. פיי' שם פ"ז: אין התורם נכנס. יבמות ק"ג ע"ב, שמ"ר פ' נ"ח פי' ג', יקטו פקודי דמ' מ"ד, מיי' שם ה"ז: שנאמר. עי' יומא ל"ח ע"ח: ג של בית ר"ג. יומא לעיל פ"ב ה"ג: אין התורם. מיי' פ"ב מה' שקלים פ"ה: תרום תרום. בשין זה נמחקות פ"י מ"ד וגנמ' מנחות דף פ"ח ע"ח:

שגויי נוסחאות

וכתוב בהן בד"ל וכי"ק ומסני"ר עליהן וק בסמוך. אלף בית גימ"ל בכי"מ א' ב' ג'. נכפי הגראה לדעת ת"ק היה כתוב עליהן אב"ג אותיות עבריות לתמונותיהן ולדעת ר"י אותיות יוניות לתמונותיהן ואח"כ הסמיכו מסמכה את תמונות האותיות היוניות ונקראו רק בשמותיהן היוניים. רבי ישמעאל בכי"מ ר' שמעון ועי' מ"ג פ"ח דפרה. כתוב בהן בכי"מ היה כתוב. בית"א גמל"א בד"ל וכי"ק ומסני"ר ביא"א גמ"א וכ"ה גמ"א גם בכי"ח ובכונן הוא. לא בפרגוד (חפות) במס"ס.. חחטות; במס' ד' ריוות ליתא; במס"ב ד"ו רפ"ו.. האפוד ובד"ו רפ"ב האפו' (ינקו על הו"ו); בכי"מ אלא בפרגוד האפות (?) ועי' עוד הכלם ע' חפת. ולא במנעל בכי"ק לא.. (ולא בסנדל) בכי"מ ליתא ולא בגלוין: בד"ו רפ"ב ולא בסנדל המסומר (?) בתפילין בד"ל וכי"ק ומסני"ר בתפילה. שמא (יעני ויאמרו משון הלשכה העני או שמא) יעשיר בד"ו רפ"ב ליתא כ"ז; בכי"מ.. ויאמרו בעון הלשכה שמא יעשיר ועי' בסמוך. (העשיר) בכי"מ ליתא אך ליתא בגליון. (לפי) שאדם בד"ל וכי"ק ומסני"ר ליתא. הבריות בו' המקום בד"ו רפ"ב הסדר המקום.. הבריות ולינו נכון. ג (היה) נכנס בד"ו רפ"ב ליתא ושקלו וכי"מ שקלו. וזורקו במסני"ר זורקו. אין התורם בכי"ק ואין.. עד שיאמר בד"ל וכי"ק ומסני"ר עד שהוא אומר. הרום תרום (תרום) בכי"ק ליתא וכסגנון לשון מ"י פ"ג דפרה ע"ב. שלש פעמים כ"ה במסני"ב ד' רחם ונכון הוא (ולא שלשה).

ד תרם את הראשונה ומחפה בקטבלאות. תרומה ראשונה שהיתה בפרוס הפסח לאחר שתרם אותה היה מכסה כל השקלים הנשארים בלשכה בקטבלאות דהיינו שור שלוק כדי שיתנו עליו השקלים שיביאו ממדינות שסביב ארץ ישראל שלא יכלו להביא קודם הפסח ומביאים מפסח ועד עצרת ונותנים אותם על גבי הקטבלא כדי שיתרום מהן בפרוס העצרת ולא יתרום מן הדבר שתרם כבר בפרוס הפסח ואחר שתרם בפרוס העצרת חזר וכסה כל המעות שבלשכה בקטבלאות ונותנין עליהם כל השקלים המביאים מבבל וממדי ומן המדינות הרחוקות. ותורמין מהן בפרוס החג. ועוד לא היה מחפה שאין שוד תרומה אחריה: הראשונה לשם ארץ ישראל. שהם שלחו שקליהם תחלה שהאחרים עדיין לא הביאו: לשם הברכים המוקפים. הסמוכים כמו עמון ומואב וכיוצא בהן ודומתו לתרום שלא מן המוקף [גיטין נ:]. [אין] מקיפין בבועי [חולין מו:]. ומ"מ בכל פעם ופעם היו תורמין על שם כל ישראל. על הגבוי. ועל העתיד לגבות. ולא הזכיר התנא חלוקי מקומות הללו אלא להודיענו שתקנו שלשה פרקים אלו לפי שאז יתקבצו כל שקלי ישראל:

ד תרם את הראשונה מז). **ומחפה בקטבלאות** יז). **שניה** יח) **ומחפה בקטבלאות** יז). **שלישית לא היה מחפה** יט) **שמא ישכח יתרום** כ). **מן הדבר התרום** כא). **תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל** כא). **ושניה לשום ברכים המוקפין לה** כב). **והשלישית לשום בבל. ולשום מדי. ולשום מדינות הרחוקות:**

ועיין מ"ש בס"ד במשנה י' פ"ג דפרה]: **ד שמא** ישכח ויתרום כו'. לא קאי אדסמיך ליה לא היה מחפה אלא אריש קאי ומחפה בקטבלאות כדפירש הר"ב אבל לפירש הרמב"ם קאי אדסמיך ליה לא היה מחפה. שהוא מפרש על פי דרכו שהיו שם עוד שלשה קופות גדולות שם כנסו בתחלה בכל א' ט' סאין כדלעיל. וקאמר התנא דכשתורם השלש קופות קטנות תורם הקטנה הא' מהגדולה הא' ומחפה הגדולה ותורם הקטנה הב' מהב' הגדולה וגם היא מחפה ותורם הקטנה הג' מהגדולה הג' ולא היה מחפה כדי שתהיה יכולת שבה סיים ויתחיל ממנה בתחלה בפעם שניה כשיכנס קודם עצרת ולא יתרום בתחלה בפעם הראשונה מאותה שתרם כבר בתחלה בפעם הראשונה. וכתב בתוכו שבעצרת מתחיל בשלישית. ומסיים בשניה ואינו מחפה אותה שנמצא כשתורם בחג שמתחיל בה ונמצא שתרם א' ב' ג' הקטנות מכל אחד מן הגדולות: לשם א"י וכו'. וכתב הר"ב וכ"מ בכל פעם ופעם היו תורמין על שם כל ישראל על הגבוי ועל העתיד לגבות ופי' על הגבוי על שם בלשכה ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד וכו'. רמב"ם ספ"ב מה"ש:

ד תרם את הראשונה. פיי' פ"ג מה' שקלים ה"ז:

שנויי נוסחאות

ד ומחפה נד"ל וחפה וכן בסמוך בכי"ק ובמשני"ל וחיפה וכן בסמוך. בקטבלאות בכי"מ בקיטבלאות וכן בסמוך. שניה שלישית נד"ל ובמשני"ל השניה השלישית. שמא ישכח בכי"א ובמשני"ל ולמה היה מחפה שמא ישכח, מסכים לפי' הרע"ב; נד"ל ובכי"ק ולמה לא היה מחפה שמא ישכח, מסכים לפי' הרמב"ם ופי' תוי"ט. ויתרום במשנ"ב את התרום ויתרום. מן הדבר התרום במשנ"ב את דבר התרום. ושניה במשנ"ב והשניה; בכי"ק השניה (ושם לשם וכן בסמוך). המוקפים לה נד"ל רפ"ב המוקפים חומה וכ"כ במשנ"ב ד"ה קרלקא לוגלין ובנגנסתי, ופעמים היא דפי' הסמוכות לה, לא"ל וכ"כ מפורש בתוספתא (ד"ס). והשלישית בכי"ק השלישית.

לקוטים מכ"י קדמוני

ד במשנה **תרם את הראשונה וחפה בקטבלאות.** פי' הרמב"ם: שלש קופות הגדולות שבהן כל הממון שבארנו שהן שיעור כ"ז מאים היו מכוסות בג' מספחות, וכשנכנס התורם בג' קופות הקטנות שמכילות ט' סאין ממלא הקופה שכתוב עליה א' מאחת מן הקופות הגדולות ואחר כך מכסה אותה במספחתה ואח"כ מגלה את הקופה השנית מן הג' קופות הגדולות וממלא מטנה הקופה שכתוב עליה ב' ואח"כ מכסה אותה במספחתה, ואח"כ מגלה הקופה השלישית וממלא ממנה הקופה שכתוב עליה ג', ואינו מכסה אותה, לפי שאנו חוששין שאם יכסה אותה שמא יוציא בהוצאה שני' מן הקופה הגדולה שהוציא ממנה בתחלה בהוצאה ראשונה, וזהו טעם שמא יתרום מן התרום, ועכשיו בשמניחה מגולה תהא ניכרת, לכשיכנס פעם שניה יתחיל ממנה, כדי שיוציא מכל קופה מן הג' הגדולות כל אחת מן הג' קופות שכתוב עליהן אב"ג כדי שיקריבו מכל קופה מהן בשביל כל

בשלשה פרקים פרק ג שקלים

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

שבכנות תורם, ולא יחשדוהו שתרם מדעת עצמו כדי ליקח מהמעות. ועוד דכשאמר לו תרום, ידע שיוכל להשגיח עליו בשעה שתורם: מז) תרומה ראשונה: יז) הוא לשון יון, [איבארוואורף] בל"ל, שהמעות הנשאר היה מכסה בעורות רכים, כדי ליתן על הקטבלאות, השקלים שיביאו אח"כ, ולא יתרום תרומה השניי' מהמעות שכבר תרם מהם: יח) כשהגיע פרוס עצרת, תורם קופה ב' מהמעות שעל הקטבלא, אע"ג שיש עדיין מעות בקופה ראשונה: יט) א"ל לכסות, משום דאין עוד תרומה אחריה: כ) ר"ל להכי צריך לכסות כל פעם, שמא ישכח ולא יקח הרומה שניי' מן השקלים העליונות, והרי מהתחתונות כבר נתרם [כך פרשו רבותי]. ולפעד"נ, השקלים שבאו בכל פרק השליכו לתיבה אחרת, וכל פעם כשתרם היה מכסה התיבה שתרם ממנה, לסימן שכבר נתרם ממנה [ולפ"ז שייך שפיר שכתב, שמא ישכח שכבר תרם מתיבה זו, משא"כ לפי' רבותינו, ל"ל שכתב, הרי בג"ז הכל משוכין. וי"ל: כא) ר"ל משקלים שהביאו מא"י, אבל כוונת התורם היה שהתרומה תהיה גם בעד העתיד לגבות מכל ישראל: כב) ר"ל מהסמוכין לא"י כעמון ומואב שהביאו שקליהם באיחור זמן:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג.

פרק ג משנה א ב' ג' ד' השקלים המקובצין בלשכה, כלעיל פ"ב מ"א, ממלאין מהן ג' קופות גדולות, וכל קופה בת ט' סאין, והשאר מניחין בלשכה, וזה שבתוך הקופות הלשכה, והנשאר נקרא שירי הלשכה, ובג' פרקים בשנה תורמין, בר"ח ניסן, ובר"ח תשרי קודם י"ם, או אחריו, וס"ו יום קודם עצרת. והתורם נכנס לפנים בלשכה, ולא יכנס בבגד שאפשר בו להחבות בו כסף, ולא במנעול ומגדל ותפילין וקמיע, שלא יחשדו שגנב משקלים, ולא יכנס עני או מי שנבהל להון מפני חשד. והשומרים עומדים מבחוץ ומדברים עמו משעה שיכנס עד שיצא, כדי שלא יתן לפיו, והוא אומר להם אתרום, והן אומרים תרום, תרום, תרום, ותורם ג' קופות גדולות ואח"כ ממלא מהקופות הגדולות ג' קופות קטנות, כל קופה בת ג' סאין וזה בר"ח ניסן ומוציאין לחוץ להתהפק מהן עד שיכלו, וכן חוזר וממלא אותן הג' קופות קטנות מן ג' הגדולות פעם שניי' קודם עצרת ומסתפקין מהן עד שיכלו, וכן ממלא בפעם ג' בתשרי ומסתפקין מהן עד שיכלו עד ר"ח ניסן, ובר"ח ניסן תורמין מתרומה חדשה, ובלא הספיקו להן השקלים שבג' קופות הגדולות ובלו עד שלא הגיע ניסן, חוזר ותורמין משירי הלשכה ועל ג' הקופות הקטנות היה כתוב אל"ף בי"ת גימ"ל, כדי שיסתפקו מן הראשונה עד שתכלה ואח"כ מן הב' ואח"כ מן הג', ותורם הא' מן הקופה האחת הגדולה ומחפה הגדולה בקטבלאות [עורות רכים כדי ליתן על הקטבלאות השקלים שיביאו אח"כ ולא יתרום תרומה השניה מהמעות שכבר תרם מהם, ועי' רמב"ם שכתב שמחפה את הקופה במספחת] ותורם השניה מהקופה הגדולה הב' ומחפה הגדולה, ותורם השלישית מן הקופה הגדולה הג' ואינה מחפה אותה לסימן שיתחיל ממנה בתחלה בפעם ב' כשיכנס קודם עצרת, ואז תורם השנייה מן הגדולה שתרם ממנה בראשונה תחלה, והשלישית מן הגדולה שהיה אז שניי' ואינה מחפה אותה, להתחיל ממנה בפעם ג' בתשרי עד שתורם ראשונה שנייה ושלישית הקטנות מכל אחת ואחת מהגדולות, וכשתורם ג' קופות אלו, תורם הראשונה לשם א"י, והשנייה לשם ברכין המוקפין ולשם כל א"י, והשלישית לשם מדי ולשם מדינות הרחוקות ולשם שאר כל ישראל, והתורם מתכוין לתרום על הגבוי שיש בלשכה ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד לגבות כדי שיהיו אלו השקלים להוציאן להסתפק מהן כפרה על כל ישראל:

ישראל. ופירוש משוכש הוא לפי מה שנשתבש הירושלמי אצלו, הרא שלא הוזכרו ג' הקופות הגדולות במשנה דליטא עליהו ראשונה שניה ושלישית, ועוד מאי נ"מ מאי זו מהן יתרום תחלה, כיון שבכל פעם תורם מכל קופות הגדולות קופה קטנה מקופה גדולה; אלא הכי פירושה תורם את הראשונה, פי' תרומה ראשונה בפרוס הפסח, והיפה כל מעות הנשארות בלשכה בקטבליות דהיינו עור שלוק, כדי שיתנו עליו השקלים שיביאו ממדינות שסביבות א"י שלא יובלו להביא קודם הפסח ומביאין מפסח ועד עצרת, ונותנין אותו על גבי העור השלוק כדי שיתרום מהן בפרוס העצרת ולא יתרום מן הדבר שתרם כבר בפרס הפסח, ואחר שתרם חיפה כל מעות שבלשכה בקטבליות ונותנין עליו כל השקלים שמביאין ממדי ומבבל וממדינות הרחוקות ותורמין מהן בפרס החג, ואז לא היה מחפה שאין עוד תרומה אחריה.

מועד לב

פ"ד א ליקחין בה. פיי' פ"ד מה' שקלים ה"ח: שומרי ספיחין. ב"מ קי"ח ע"א מנחות פ"ד ע"ב: מיי' שם ה"ה: ר' יוסי אומר אף הרוצה. ירושלמי מנינה פ"ח ה"ד מעניים פ"ד ה"ד: אמרו לו. מיי' שם ה"ו:

שנויי נוסחאות

פ"ד א התרומה כד"ו רפ"ב בתרומה והוא עשות. העומר בכי"מ והעומר. ולחם הפנים וכל בכי"מ ולחם הפנים [וזבחי שלמי צבור] וכל והוא מיותר. רי"א (אף הרוצה) מתנדב ש"ח בכל הדפו"י ליתא; בכי"מ רי"א רצה.. בד"ב.. אף הרוצה להתנדב ש"ח. אמרו (לו אף) אתה בכי"מ ליתא שאינן באין (אלא) במס"ב ובמס"ר שאין.. בכי"מ אינן באים וליתא.

ראשון לציון

פ"ד א תוי"ט ד"ה שומרי ספיחים כו'. ומודיעים לבני אדם שהם לצורך ע"כ.וע"ע תוס' ב"מ מח. ד"ה לשמור ותוס' סוכה נ"ט: ד"ה בד"א ותוספות מנחות פד. ד"ה שומרי כו' סלריכו עוכא ע"ם:

תוספות רע"ק

פ"ד א [אות ד] במשנה אלא משל צבור. הייגו דחיישינן שמא לא ימסרם לצבור יפה יפה ובמל"מ פ"ג דשקלים הקשה הא מ"מ כיון שאומר בפיו שנתנם להקדש אף אם בלבו אינו מסכים למתנה מ"מ הוי רק דברים שבלב והוי מתנה מעליא עיי"ש: נאות הז שם כתוי"ט ד"ה מתנדב. וא"ת ומ"ש הכא דחיישינן. במחבת"ה לפי שעה אישתמיטתיה דברי תוס' יומא דף ל"ה ע"ב וז"ל וכן לבן ביכורי (בס"ק מ"ד) דכהן א"צ לשקול ומ"מ אם שוקל אינו חוטא איכא למימר אפילו את"ל דס"ל כרבנן דהכא מ"מ מודו כיון דכל ישראל מביאי' שקלים אינהו נמי מסרי יפה ועוד כיון שכל ריוח הקרבנות הבאים מן השקלים שלהם הוא גמרי ומסרו יפה עכ"ל. הרי דלא ניחא להו בסברת חילוקו של התוי"ט: ובתירוצם א' של התוס' מתיישב גם ההיא דנשים ועבדים אולם לתירוצם ב' קשה לי מה יענו בההיא דנשים ועבדים. אח"כ מצאתי שהקשה כן במל"מ פ"ג דשקלים:

פרק ד

א וכל קרבנות הצבור. כתב הר"ב להתויי קטורת. ועיין משנה ה' פרק שביעי: שומרי ספיחים. הקשו התוספות בסוף יבמות דף קכ"ב דהא דבר המשר אסור [כדתנן בפרק ט' דשביעית]. ואין להקריב למזבח אלא דבר המותר לישראל [כדאיתא בגמרא פרק אלו עוברין] [*וכתבתיו במשנה ו' פרק י' דמנחות וריש פרק ז' דחולין)] ותרצו שלא שומרין אותו אלא מוגנין רגלי בהמה מפני ומודיעים לבני אדם שהם לצורך ע"כ. [*ופירוש ספיחים כתבתי במשנה ה' פ"ב דכלאים]: גוטלין שכרן וכו'. פירש הר"ב דצורך קרבן הקרבן. ועיין משנה ה': מתנדב שומר חנם. פירש הר"ב ואע"ג דקנה אותם מן ההפקר כשמרם חנם והביאם וכו'. ויש להקשות דיתנדב לשמור ושלוחי בית דין יביאום והשתא לא קנה להם מעולם. ואפשר דסבירא ליה להר"ב כליטנא דבגמרא בסוף ב"מ [ד' קי"ח] דהבטה בהפקר קניא ואפי' לסוגיא דריש ב"מ שדקדקו שם התוספות דהא דהבטה קניא היינו שעשה מעשה כל דהו כגון שגדר גדר קטן ע"כ. ס"ל להר"ב שא"א לשומר שלא יעשה מעשה כל דהו. וי"ל לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה ולפיכך קרבן יחיד משתנה. וחכמים ס"ל דחיישינן כו'. והתו' בב"ק פ"ג דף כ"ט ע"ב כתבו בד"ה כשהפכה למטה מג' אין ראיה מכאן דהגבהה בפחות מג' קניא דהפקר שאני דהבטה קני משמע נמי דס"ל כהך ליטנא *וא"ת ומ"ש הכא דחיישינן שמא לא ימסרם יפה משקלים דמקבלין מנכים ועבדים וקטנים דתנן במשנה ה' פ"ק ולא חיישינן כו'. ואפשר דשאני שקלים שאין נופן קרב וכשמשתנין שיקרו בהן דבר הקרב נשתנה נמי לשל צבור. מיהו לשון הר"ב דלעיל שם דבעינן שימסרו יפה יפה. וא"כ קולה מלתא בדידהו חלית. ר"ל באותן המוסרים. ואפשר לחלק בע"א דהכא דשומר ושתי הלחם אחת בשנה איכא למיחש שלא ימסרו יפה אלא נוח להם שיקריבו משלהם שכן פירש"י הטעם בגמ' דבבא מציעא. אבל שקלים דלקרבנות דרבנן שתקנו שכר כדי שיהיה קול ולא יבואו בעלי זרוע ליטול משם וכשמוחלין נמצא שיש לשומרין אותן מעות בתרומה ואין לצבור חלק בהן. ולפי זה אין לחלק מכוס שאין נופן קרב. והרמב"ם בחבורו כתב כהך ליטנא. וכן פסק בהבטה דלא קניא בהפקר בסוף פ"ב מהלכות נדרים אף ע"ג דבפירושו פירש כהר"ב. גם הרא"ש פסק כליטנא בתרא. ואף ע"ג דכתב בפרק המניח דברי התוספות. וג"ל לפרש דהכי קאמרי התוספות דהפקר שאני דהא איכא ליטנא דס"ל דהבטה קנייא. ובירושלמי פריך מעלי המערבה דמשנה ה' פרק ד' דתענית דיחידים מתנדבים [ותנן נמי סוף פ"ו דמכילתין האומר הרי [עלי] עגים וכו'] ומשני דר' יוסי היא. א"ל ד"ה היא דכי פליגי בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כולי עלמא מודו שהוא משתנה מקרבן יחיד לשל צבור: כנס

פרק ד א התרומה מה היו עושין בה. מה שנתנו לתוך הקופות מה עושין בהן: וכל קרבנות הצבור. להתוי קטורת: ספיחים. תבואה העולה מאליה ממה שנשר בקציר ועתיד שכר לשומרים שלא יקטוף עניים בשביעית. ומביאים מהם עומר בפסח. ושתי הלחם בעצרת. שאינם באים אלא מן החדש ומן האדר. ועתיד שכרם מן התרומה דצורך קרבן כקרבן דמי: שומר חנם. ואף ע"ג דקנה אותם מן ההפקר כשמרם חנם והביאם והרי הן שלו. רבי יוסי סבר דקרבן יחיד משתנה לקרבן צבור: אף אתה אומר בו'. כלומר אי אתה מודה שאין באין אלא משל צבור. ואם שמרם חנם והביאם וזכה בהם. נמצא שאינם באין משל צבור דסברי רבנן קרבן יחיד אינו משתנה לשל צבור והלכה כחכמים

פרק ד א התרומה מה היו עושין בה. לוקחין בה תמידין ומוספין. ונסכיהם. העומר. ושתי הלחם. ולחם הפנים וכל קרבנות הצבור א). שומרי ספיחים בשביעית ב). נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ג) ר' יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם ד). אמרו לו אף אתה אומר שאינן באין *אלא משל צבור ה):

ריב"ז

פ"ד א התרומה. שמתרמה בקופות: שומרי ספיחים בשביעית. לפי שכל הסדות היו מוסקרין בשביעית ביהודה היו שומרים במקום אחד הספיחין להביא מהן העומר ושתי הלחם ולא היו מביאין בהתחלה אלא מיהודה מסום דכתיב כרמל ואם היה מביאין מרחוק היה הרוח מיבשו ולא היה כרמל ואם לא מצא מן הקרוב לירושלים מביאין מן הרחוק ולוקח מא"י דס"ל להתי תנא אין עומר ושתי הלחם באין מחוץ לארץ ולא כר' יוסי בר יהודה דאמר במנחות בפרק כל קרבנות (דף סד) עומר בא מחוץ לארץ מתי טעמא דמאן דאמר אינה באה מחוץ לארץ דכתיב ממושבותיכם ולא מא"ל. ור' יוסי בר יהודה האי ממושבותיכם דרים ליה מכל מקום שאתם יושבים דאדם עושה בחו"ל. ועוד אמרינן בפרק כל קרבנות רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא תנן שומרי ספיחים טוענין שכרן מתרומת הלשכה אלמא עומר בא מהן בשביעית והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לאכלה ולא לשריפה וקומץ העומר מתירו אמר ליה רחמנא אמר לדורותיכם ואת אמרת תיבטל אמר ליה ומי קאמינא [אלא] תיבטל ליתי מבל אשתקד בעינא כרמל וליכא שבבר יבש וליתי כרמל מבל אשתקד בעינן כרמל בשעת הקרבה וליכא דר' יוחנן אמר [כרמל] תקריב ור' אלעזר אמר ראשית קצירך ולא סוף קצירך בשעת הבאתה תהא תחלת קצירה שלאותה תבואה שבאתה ולא סוף קצירך [ואם מיית'] מדאשתקד הויא לה שעת הבאתה סוף קצירך כך פירש רבינו שלמה: רבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב ושומר חנם אמרו לו אם אתה אומר כן אין באין משל צבור בפ' הבית והעגים (דף קיח) מפרש טעמייהו ומסיק דס"ע הבטה בהפקר לא קני פי' מה שאדם שומר בראיה בעלמא בלא זכייה אחרת או חזקה לא קני והכא בחוסמין לבעלי זרועות קמפלגי ת"ק סבר תקינו רבנן ד' זוזי למיתב להו מלשכה כי היכי דלא ליתו בעלי זרועות ולשקלו מינייהו ור' יוסי סבר לא מייתינן לבעלי זרועות ומאי אתה אומר הכי קאמרי ליה מדבריך אתה אומר מתנדב ושומר חנם לדבריהו דחייתינן לבעלי זרועות אין תמידין ומוספין באין משל צבור דאחר נס כן יכול לילוד תמידין ומוספין א"ל אותן ד' זוזי שהייט מותנין לשומרין אלו קוטן

יכין תפארת ישראל בועז

פרק ד א) להתויי קטורת. ושייר תנא בגדי כהונה, ועוד טוענא [בכתובות דק"ו]: ב) דבשביעית לא אפשר להקריב עומר וב' לחם [בפאין ג"כ מתרומת הלשכה] רק מספיחין של הפקר, להכי היו שוכרין שומרים למנוע רגלי בהמה מהם, וגם להודיע לבני אדם דלצורך נבוה הם, וממילא ימנעו מליטלן והיה קלת גם בדבר שיהיה סמוך לירושלים במקום מ' ספית כ"כ כשיעור העומר: ג) דצורך קרבן כקרבן דמי: ד) לשמור הספיחין: ה) ואין יתנדב שומר חנם, דסבירא לה כ"מ דיב ח'. ולא קיי"ל כן, עי' ת"מ רע"ג פי"ח], והרי לא אפשר לשומר אלא יעשה מעשה כל דהו, וא"כ נמצא בא שומר משל יחיד (א):

פ"ד (א) [ואי"ל אף שקנה הנלקח ימסרנו לצבור יפה יפה, כדאמרינן בשקלי כסיס [ס"ח מ"ה]. דע"ל פי' יפה יפה, דר"ל מה שירלו ב"ל יעשו, וא"כ הא תינח בשקלים, שאין הן עומדין קרבים, רק שקונים בעדם הבהמות, ואפשר נמי שיזמנו אותן השקלים לשירי הלשכה, שייך

כחכמים: **ב** פרה אדומה ושעיר המשתלח. לעזאזל באין מתרומת הלשכה. אף על גב דפרה איכא בהתם בעזרה באה מתרומת הלשכה דהטאת קרייה רחמנא. ושעיר המשתלח לפי שצריך ליקח שני שעירים ואין יודע על איזה מהם יעלה הגורל לה': ולשון של זהורית. שני תולעת במשליכין אל תוך שריפת הפרה. וה"ה לענין ארז ואזוב. אלא נקט לשון של זהורית לבד לחלק בין לשון של זהורית זה. ללשון של זהורית של שעיר המשתלח: כבש פרה. שהיו עושים שני גזרים זה ע"ג זה מפני קבר התהום מהר הבית להר המשחה ועליהן היו מוליכין את הפרה: וכבש [שעיר]. שהיו עושין כמין גבר עד חוץ לעיר. ועליו היה הולך המכלה את השעיר מפני הכבליים שהיו תולשים שערו ואומרים טול ולא בלא תבאה עונותיו: ולשון שבין קרניו. לידע אם הלבין ותחפרו עונותיהן של ישראל. והני אינם צורך קרבן. לפיכך אין באין מתרומה שהופרשה לשם קרבנות אלא ממה שנשתייר בלשכה אחר הפרשת התרומות: ואמת המים. העוברת בעזרה אם לריכה תקון: וכל צרכי העיר. לחפור בורות ביחין ומערות. ותקון רחובותיה וכוותיה ומגדלותיה העיר: אבא שאול אומר כו'. ואין הלכה כאבא שאול: **ג** מותר שירי הלשכה. מה שנשאר אחר שנעשה מהן תקון לרכי העיר: לוקחים מהן יינות שמנים וסלתות. ומוכרים אותן למי שצריך יין לנסכים וכמנים וסלתות למנחות: אין משתברין בשל הקדש. שאין עניות במקום עשירות. וגנאי הוא להקדש: ואף לא בשל עניים. דלמא מתרמי עני וליכא למיתב ליה. והלכה כר"ע: **ד** מותר התרומה. היינו מה שנשאר בקופות ברגלים חדש ניסן. שאז מביאין קרבנות מתרומה חדשה: צפוי לבית קדש הקדשים. לרלפה ולכתלים: מותר פירות. רבי ישמעאל לטעמיה. דאמר לעיל מותר שירי הלשכה קונים מהן יינות שמנים וסלתות והשאר משתברים בהן קרוי מותר פירות. כלומר מה שהותירו ונשתברו בפירות שקנו: קיץ למזבח. כשהמזבח בטל מביאים מהן עולות

ב כבש פרה. עיין משנה ו' פ"ג דפרה וכבש שעיר עיין [*במשנה ד' פרק ו' דיומא. ועיין] בפירוש הר"ב משנה ז' דמגחות פי"ח: ולשון שבין קרניו. דאשמעינהו אקרא כמ"ש בפ"ד דיומא בס"ד *ואיכא לספוקי בלשון שבשעיר הנעשה בפנים כדתנן התם ובלשון שקורין בפתחו של היכל כדתנן התם ספ"ו: וחומת העיר וכו'. באין משירי הלשכה. מפני הכבליים. עיין מ"ש במשנה ה' פ"ה דמדרים: **ג** אין משתברין בשל הקדש. פי' הר"ב שאין עניות כו' הכי איתא בפרק שני דיומא פ"ק ע"ב. ועיין עוד טעם אחר בסוף פ"ו דערכין ע"פ הירושלמי: **ד** לקיץ המזבח. פי' הר"ב כמו שדרך בני אדם כו'. וז"ל הרמב"ם ויקין שם לימו' חמה [מל'] בקין ובחורף [יהיה] ופירות*) הקין ר"ל התאנים

ב פרה ו). ושעיר המשתלח. ולשון של זהורית) באין מתרומת הלשכה. בכבש פרה ח) ובכבש שעיר המשתלח ט). ולשון שבין קרניו י) ואמת המים יא) וחומת העיר יב). ומגדלותיה. וכל צורכי העיר יג) באין משירי הלשכה. אבא שאול אומר כבש פרה כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן: **ג** מותר שירי הלשכה יד) מה היו עושין בהן. לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות טו). והשכר להקדש. דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר אין משתברין משל הקדש טז). ולא משל עניים יז): **ד** מותר תרומה יח) מה היו עושין בה רקועי זהב יט) צפוי לבית קדשי הקדשים כ). רבי ישמעאל אומר מותר הפירות כא) לקיץ המזבח כב). ומותר

ב פרה ושעיר. ספל חוקק פי' קנ"ג ע"ב, פי' ע"ד מה' שקלים פ"ח: כבש פרה. מי' שם פ"ח: אמת המים וחומת העיר. בפוניס ק"ו ע"ב, קשיין נ"ד ע"א ירושלמי פוסקה פ"א ה"ו: כבש פרה. בפיקתא דל"ב פיסקא פלא: **ג** מיתר שירי לשכה. כמיכות ק"ו ע"ב: אף לא בשל עניים. מפ"ש ירו"ל פי' נ"ע כפי' מ' נהנ"ה:

שנויי נוסחאות

ב פרה (ושעיר המשתלח) ולשון של זהורית בכי"מ פרה ולשון של זהורית שבראש שעיר המשתלח לשון שבין קרניו ואיתא, וכן איתא בילקוט (ומס רק המלות) ולשון של זהורית שבראש שעיר המשתלח ואיתא ע"כ המלות לשון שבין קרניו. עי' ד"ס שהאריך בביטול המוסתא הזאת ועיין בסמוך, (ולשון שבין קרניו) ואמת המים כמס' ד' פיקו איתא ועי' בכמכ"ס פ"ד מהל' שקלים ה"ח ובמשנה למלך שם. **כהנים** (גדולים) בד"ו הפ"ב איתא. **עושין** אותו במכ"ב. אותן; בכי"מ היו עושין.. **ג בהן** לוקחין בהן; בד"ב.. לוקחין מהן; במ"ש דפי"ו בה.. בה. **שמנים** בכי"ק ושמנים. **אין** משתברין משל הקדש ולא משל עניים. במכ"ב בשל הקדש.. בשל..; בד"ב.. בשל.. אף בשל.. במכי"ר.. בשל.. אף לא בשל.; וכ"ה אף לא גם בכי"ק (וכס ..משל.. משל..) ובכי"מ, ואולי נ"ל כן גם בד"ב. **ד מותר** תרומה בד"ב ובכי"ק ובמכי"ר התרומה. **רקועי** זהב **צפוי** בכי"מ רקועי פחים **צפוי**. **קדשי** הקדשים בכי"ק ובמכי"ר קדש.. **ר' ישמעאל** ובד"ו דפ"ב לקין בגמ' ,דר' שמעון היא' במקום ,דר' ישמעאל היא' הכתוב לפנינו ול"ש. **מותר** הפירות בד"ו פירות. **לקיץ המזבח**. בכי"ק ובד"ו דפ"ב קיץ למזבח; במכי"ר **קיץ המזבח**.

תוספות חדשים

פ"ד ב תוי"ט ד"ה ולשון כו' ואיכא לספוקי כו' עכ"ל ולא ידעתי מאי קמספקא ליה כיון שכין קרניו דים לו רק

ראשון לציון

ד תוי"ט ד"ה לקיץ המזבח כו' מלשון בקיץ וכחורף יהיה ופירוש הקיץ כו' הן קלא איתא זכריה י"ד פ"ח ולא ידעתי מאי לא מייתי מכמה פסוקים הקודמים בהלמודי מ' פב"ב. ובתהילים ע"ד פי"ז קיץ ותורף

ו) פרה אדומה: ז) למר ברוק כלשון בלבן קתרמזין שמשליכין לתוך שריפת הפרה, וה"ה הענן ארז ואזוב שמשליכין לשריפתה רק מדברוכין תוך הזהורית לבני כלל לכולהו ע"ש הזהורית. וי"א דהכא מיירי בלי זהורית בארשם שעיר שעלה גורלו לה' [ת"י יומא דס"ו ד"ה חולק]: ח) שעשו כ' גזרים זה ע"ג זה מהר הבית להר המשחה, ועל העליונה הוליאו הפרה וכל מסעדיה בלא יתמלאו בקבר התהום [כפרק פ"ג מ"ו]: ט) שעשו גבר מהעזרה שהיתה בקלה העיר, עד חוץ לעיר, שיעבור עליו המכלה השעיר ביו"כ, מפני עם הארץ שהיו דוחפין אותו למהר הליכתו לצוק, דכשניעע לשם תושלם הכפרה, ויהלכן לשון של זהורית שעל פתח ההיכל: י) ומכ"ש לשון של זהורית הקשור בראש שעיר הנעשה בפנים, ולשון שלו ביו"כ ממעל לפתח היכל [כספ"ו דיומא], דלא רמיזי כל כך בקרא, דהרי עיקר רמז הלבנות העוותות בשעיר המשתלח כתיבי [בכפרת פ"ע]: יא) לעורך תקון נחל העובר בעזרה: יב) חומת ירושלים: יג) כחפירות בארות, ותקון רחובות ומגדלות העיר: יד) ר"ל מה שנשאר משירי הלשכה אחר שנעשה תקוני העיר: טו) ומוכרין להלריכים ממחות ונסכים: טז) דנגלו להקדש להקפיד אשכר, דאין עניות במקום עשירות, ועוד שמא יפסיד, אלא באותו שער עלמו שקנו הנסכים מבעלי שמנים ויינות [כפי' כ"ד] באותו שער עלמו יחזרו וימכרו להלריכים נסכים: יז) דלמא מתרמי ליה עני וליכא למיתב ליי [י"ד רנ"ע ה']: יח) ר"ל מה שנשאר מהתרומה הישנה מהנ"פ שתרמו כשהגיע ה' בניסן, והרי אז מקריבין מתרומה חדשה: יט) [נאלד בלעבנון]: כ) על הכתלים והתקרה והרלפה: כא) ר"ל מה שהרווחו במעות שירי הלשכה, כמשנה ג': כב) דכשהמזבח

עומד

תוספות רע"ק ב [אות ו] בתוי"ט ד"ה ולשון ואיכא לספוקי. בתוס' ישנים יומא דף ס"ד ע"א מבואר דמפרש כן למתני' דלשון של זהורית דהכא היינו מה שהיו קושרים בפנים:

יכין תפארת ישראל בועז

סיר גייהו מסירה יפה יפה, אבל הכא הכומר יודע שאין לה תנאה מחרת אם לא יקריבו זו, אי אפשר שימסרה יפה יפה. וכתה"ט בגדי כהונה

והעגבים שטומין ומיבשין לוחן ולוכלין כו': מותר תרומה לכלי שרת. כתב הר"ב מקרא דרים ליה דכתיב ואת שאר וכו' ולזהו כסף שים לו שיריים הוי לומר זו תרומת הלשכה. ולע"ג דלוכא שירי הלשכה עצמה ולומא לוחן שיריים. מצי לה בגמ' דפרק שני דייני דדרים ה' להכסף כסף הראשון. כלומר שנתרם ולוקח ראשון מה יהיה שאר ממנו יהיה לכלי שרת ולעיל מהך פריך בגמרא דהא כתיב במלכים (ב' יב) אך לא יעשה בית ה' ספות וגו' כי לעושי המלאכה יתנוהו. קשו קראי אהדדי ל"ק כאן שנתנו לבדק הבית והותירו. לב ב"ד מתנה עליהן לעשות מהמותר כלי שרת. כאן שנתנו ולא הותירו: מותר נסכים. פירש הר"ב נזברי ההקדש היו ממליחין כו' ואם קבל עליו כו' כדתנן בסוף פרקין. וע"ש. ואין זה משתכר בשל הקדש. אלא שההקדש קרוב לעכר ואין לו הפסד. והראב"ד כתב בפ"ז מה' כלי המקדש. ולע"פ שאמרו אין משתכרין בשל הקדש. ה"מ פירות שהוא כעין נעת והוא דרך עניות. אבל נסכים שהן צריכי לבור לוקחין ואם הותירו מוכרין ליחידים: ה מותר הקטורת כו'. פירש הר"ב להקטירה. כלומר כדי להקטירה כו' ול' רש"י להכשירה בפ"ק דשבועות דף י' ע"ב. ומ"ש הר"ב שהיתה נעשית שס"ח מנים לא ותשוב בסדר פטום הקטורת. ובריתא היא פ"ק דכריתות דף ו'. ופירש הרמב"ם ברים כריתות דהלכה למשה מסיני הם משקל הסממנים. ומ"ש הר"ב דבכל שנה פשוטה היה מותר. ואף על פי שהיו צריכין למלאות מהן לעניים מעוברות מכל מקום צריכין היו לחדש בר"ח ניסן כדי שיהיו מתרומה חדשה. תוספות פ"ק דשבועות: מפרישין ממנה שכר האומנין. פירש הר"ב [*ומזכין המעות כו'] והרי הן חולין. דבלא חולין א"א לפדותה ממעות תרומה החדשה. שאין הקדש מתחלל על הקדש כ"כ רש"י בשבועות לעיל מהך מתניתין דמייתי התם. ומ"ש הר"ב ואע"פ שאין הקדש כו' דב"ד מתנה כו' הכי איתא בגמרא דשבועות. וברים פרקין פירש טעם אחר: ומחללין אותה על שכר האומנין. פי' על המעות שהופרשו לשכר

ד רע"א מותר תרומה. פיי' פ"ד מה' שקלים ה"ם: מותר נסכים. מיי' פ"ז מה' כלי המקדש הי"ב ובכסנות וב"מ: קיץ המזבח. כסנות ק"ו ע"א מנחות ל' ע"א: ה מותר הקטורת. שנושים י' פ"ב כריתות ו' פ"ה מעילה י"ד פ"ב, יומא נמי יומא פ"ד פ"א, מיי' פ"ד מה' שקלים ה"ב:

שנויי נוסחאות

ומותר התרומה לכ"ש בד"ב: ובמכי"ר מותר תרומה.. בכי"א ומותר נסכים.. אבל לפי"ר הא דאמר ר' עקיבא מותר נסכים לכ"ש הוא מיותר כיון דלא אפליג עליה ותו מ"ט אייתי לדר"י הכא כיון דלא אייתי בתרומה אלא דע"ם הוא (ד"ם) ועי' בדבור הסמוך. (רע"א מותר התרומה לקיץ המזבח) בד"ב ליתא כ"ז בטעות, מדאמר אח"כ זה וזה לא היו מודים בפירות (ד"ם) וכן ליתא בכי"ק (ופס ליתא גם ומותר התרומה לכ"ש דר"י) ועי' בדבור הקודם; בכי"מ באו דברי ר"ע אחרי דברי ר"מ סגה"פ ולהפך רע"א מותר נסכים לקה"מ מותר תרומה לכ"ש וזה וזה ועי' עוד בדבור הסמוך. רבי חנניה בכי"מ ר' חנינא וכ"ה במס' ד' פיזו. מותר נסכים לקיץ המזבח ומותר התרומה לכ"ש בכי"ק. קיץ למזבח.. בכי"מ בטעות מותר תרומה לקיץ המזבח מותר תרומה לכ"ש וא"ל.. מותר נסכים לכ"ש ועי' בדבור הקודם. ה מפרישין (ממנה) בכי"מ ליתא. וכן מתקנה התוס' שבועות (י' ב) ד"ס. האומנין בכי"ק האומנין וכן בסמוך אך בפעם הג' לאומנין.

תוספות חדשים

(רק) סמך מקרא בא משירי הלשכה מכ"ם הך וא"ל דגם משירי הלשכה לא יבאו דלא גרעו מחומות העיר וכל צרכי צבור באים משירי הלשכה כדאי' בר"פ שני דייני גזירות בכתובות ע"ש: (ממהורש"ת זצ"ל):

ראשון לציון

ואיזה אתה יכתם וכן נמצאו הרבה ודע דבפי' הרמב"ם ליתא מלת אתה כך כתב בקין בס לימות המשיח בקין ובתוקף ופירות הקין ר"ל התמיים והעגבים כו' ולוכלין לוחם בני אדם תוספת על שעודתן ומפני זה נקראו הקרבנות כו' ע"ם ואתה תחזה כי טעות נפל בדפוס שבעתיק חוי"ט (ופירוש) הקין ול"ל ופירות הקין:

ר י ב ב י ן

פירות. ר' שמעאל נטעמיה דאמר נעיל שהיו לוקחין יינות ושמנים וסלתות להסתכר: קיץ המזבח. בשעה שהמזבח בטל שאין בו מה להקריב לוקחין עולות ומקריבין ונקראין קיץ המזבח כאדם שאוכל פירות בקיצות שעודה כדאמרי' בשבועות פ"ק [יב] בכנות שבע לאדם: לבלי שרת. דס"ל להא תנא מכשירי קרבן בקרבן לפיכך באין ממקום שהקרבנות באין ובכתובות פ' בתרא מפרש טעמא דכתיב את שאר הכסף אזהו כסף שים בו שיריים הוי לומר זו תרומה ולומא שיריים גופייהו דלאמר רבא העולה עולה ראשונה ה"נ הכסף כסף ראשון: מותר נסכים מפרש במנחות פרק שתי מלות ר' חייא בר יוסף אמר בירושי המלות פי' שהיה הנזבר לוקח סולת ויין ושמן במדה שפופה ונדושה ומחזיר לקונין ממנו לצורך מזבח במדה מחוקה ר' יוחנן אמר כאותה שבנינו המשפך סלתות מארבע ומעמדו משלם יספק מארבע דמשות קטנות דכתב רחמנא ונתן הכסף וקם לו קיבל משלם ועמדו מארבע יספק מארבע שיד הקדש על העליונה ולא יהיה כח הדיוט חמור מן ההקדש להדיוט כל זמן שלא משך יכול לחזור בו: וזה הם לא היו מודין בפירות. להתכר דאין עניות במקום עשירות: ה הקטורת. שס"ח מנין היו כדתניא בכריתות פ"ק פיטום הקטרת כילד הלרי וכלפורן כו' כל המנין דהנהו סממנין דתשיבי התם הם שס"ח מנין מקטירין כל השנה בין שנים פשוטות ומעוברות תני מנה בבקר ותני מנה בערב [משום דכתיב] בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה וכתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה משמע שלשה מנין ומהן היה מקטיר כ"ג ביום"כ לפני ולפנים כדכתיב ומלא חפניו קטרת סמים וכו': מחללין אותה על מעות האומנין. לאומני בית אבטינס היו פורעין אותן ממעות חולין ואח"כ האומנין

יכין תפארת ישראל בועז

עומד בטל מביאין עולות מזה המעות: בג) שלאורך קרבנות נתנום: בד) שהנזבריס היו נותנין מעות לבעלי יינות וסלתות בעת הקיץ, שאז הכל בזול, ופוסקין עמהן שיספקו לנרכי לבור כשער הזול, שאפי' יתיקרו, יספקו כשער שהיה בעת הקיץ, ואם יחלו, יחנו כשער הזול שיהי' אז, ובקבלו לספק ג' שאין בסלע, ועמד אח"כ ד' בסלע, אז שאה היתירה נקרא מותר נסכים. ואילה"ש הרי ר"ע ס"ל לעיל אין משתכרין בשל הקדש. הכא שאני, דממילא קאתי, וכ"ש דליכא הכא חשש הפסד. וי"א דהמספקין להנזבריו נותנין מדה נדושה, ומקריבין רק מדה מחוקה, והנודש הוא מותר הנסכים [מנחות ד"ל]: כה) ר"ע ור' חנינא: כו) דאין משתכרין בהקדש. וקיי"ל דכל מותרות הנ"ל, קרבין לעולות: כז) דהלכה למשה מסיני שהקטורת יהיה במשקל שס"ח מנין, ואפ"ה אין מקריבין ממנה רק שנ"ד מנין, דהיינו לשנ"ד ימים של שנת הלבנה, מנה לכל יום, ועוד ג' מנין שמקטירין לפני ולפנים ביו"כ. נשארו י"א מנין, והן מותר הקטורת לשנה: כח) להכשירו לשנה שבאה דהרי כשהגיע א' בניסן לא היו רשאי להקטיר משקטורת דאשתקד: כט) ר"ל מפרים ממותר הקטורת

ג) בכ"ב ד"ר קדמו ב' ד"ה מותר נסכים לכ' ד"ה מותר תרומה ועי' בע"ב.

מתרומת הלשכה ומזכין המעות לאומנין על יד אחד מן הגזברים והרי הן חולין. ואע"פ שאין הקדש יוצא לחולין. אם לא שיכנס דבר אחר תחתיו לקדושה. תרומת הלשכה שאני. דב"ד מתנה עליהם ליתנם לכמה דברים. ואחרי שזכו במעות לצורך האומנין מהללין הקטורת על אותן המעות.

והמעות קדושים לתרומה ישנה ועתה הקטורת לאומנים בשכרם וחוזרין וקונין אותה מהן במעות של תרומה חדשה. והכי איעבד מלתא טפי ולא למכרה ולחזור ולקנותה: אם בא החדש בזמנו. שהביאו שקלים חדשים קודם ר"ח ניסן שהוא זמן התרומה החדשה. לוקחים מותר הקטורת מתרומה חדשה ע"י הלול כנפרשנו לעיל: ואם לאו. שלא הביאו שקלים חדשים עדיין. לוקחים אותה מן התרומה ישנה אם חללוה כבר. ואם לא חללוה מקטירין אותה דיון שלא בא החדש צריך להביא מן הישנה: ן המקדיש נכסיו. וסתם הקדש לבדק הבית: והיו בהם דברים הראויים לקרבנות צבור. כגון קטרת או ייות שמנים וסלתות: יתנו לאומנין בשכרן. ויוצאין לחולין אף על פי שאין דבר אחר נכנס תחתיו. דקסבר הקדש מתחלל על המלאכה דכתיב (שמות כ"ה) ועשו לי מקדש שתהא המלאכה נעשית מן ההקדש: אינה מן המדה. כלומר אין מדה זו שאתה אומר כמדה האמורה לעיל בקטרת

וכב"מ פ"ה מה' ערכין נשמע מראה מקום על מתניתין דהכא. כגון עזאי. וז"ל הרמב"ם ומאמר בן עזאי שוה למאמר הנקדש בקטרת. ולפיכך אני אומר הלכה כבן עזאי. דאל"ה הא קי"ל הלכה כר"ע מחברו. אבל לדברי התוס' דלעיל אין לפסוק כבן עזאי מהאי טעמא: וחוזרין ולוקחין כו'. אחיא

כל"ע

ר י ב ב ן

האומנין היו קונין מותר הקטורת מן הגזבר וחוזרין ולוקחין אותה מהן מתרומה חדשה ואם לאו קונין מן הישנה. כדאיתא במס' ר"ה פ"ק מטה להביא מן החדש ואם הביא מן הישן יצא אלא שחסר מצוה: ן ראויין לקרבנות צבור. מפרש בירושלמי קטורת: יתנתנו לאומנין בשכרן. לאומני בית אבטינס: בן עזאי. לא

יכין — תפארת ישראל — יכין

הקטורת כשיעור הראוי לשכר האומנין של מפטמי הקטורת דאשתקד, שהן ראויין ליטול שכרן מתרומת הלשכה, ואע"ג דהקדש שוה מנה מחללו על שוה פרוטה מחולל [כ"מ דל"ז], א"כ למה יפרישו חצי כשיעור שכרן. י"ל דה"מ בדיעבד, או בשעת הדחק דגם לכתחילה כדיעבד דמי [ש"ך י"ד ל"ג סק"א ורע"ז י"ד ל"א סק"ב] אבל הכא דלכתחילה צריך שיהיה כשיעור שכרן דוקא. [ולהבי נקט „ממנה" ולא נקט מפרישין אותה. כך נ"ל. ולרבותי שפירכו דסך ממנה דנקט מתני' ר"ל מפרישין מתרומת הלשכה וק' קו' התוס' [שבועות ד"י ע"ב], דהכי תרומת הלשכה אתיא לא נזכרת במשנה, ומה „ממנה" שייך כאן. ותוס' התם כתבו דל"ג הכא מלת ממנה ולפע"ד אפשר לקיים גי' הספר, וכדשובות במ"ו דקאמר מפרישין מהן, דוודאי אקטורת קאי, ס"ג כן]: ל) ר"ל מותר הקטורת בהפרישו: לא) יחללוה על שכר מפטמי הקטורת שהפרישו ממעות הרומה הישנה, ואע"ג דקודם על קודם לא אפשר שיתחלל, לב ב"ד מתנה אז כשהקדישו המעות, בתיקף כשיפרישום לשכר האומנים יהיו חולין כאילו כבר זכו בהן האומנין [תוס' שבועות שם ד"ה מפרישין שכר], ואי"ל עכ"פ כל קדושת הגוף אינו מתחלל, והרי קטורת קדושת הגוף מיהו. י"ל שגם בקטורת לב ב"ד מתנה מתחלה כשקונהו, שאומן י"א מנין שיתרון, לא יקדשו קדושת הגוף [ס"ס שם]. ולפיכך אפשר שפיר לחלל הקטורת על המעות שהן חולין, וכשיחללוה יהי' הקטורת חולין והמעות יהי' אחר החלול קדוש לתרומה הישנה [ובירושלמי הכא אמרינן דמהללין הקטורת על שכר הבונין במקדש]: לב) ר"ל הקטורת שנעשה חולין בידי האומנין, חוזרין ולוקחין אותה ממעות תרומה חדשה. [והא דהולרכו לכל זה, ולמה לא מכרו הקטורת, ויחזרו ויקנוה מתרומה חדשה, פ"ע משום דמכירה הוא זלזול להקדש, והא דלא נתנו הקטורת לאומנין להדיא בשכרן, שאין זלזול כשיתנוהו להם בשכר פיטום. פ"ע משום דהקטורת היא מתחלה על המלאכה, ולמ"ד [במשנה ו'] מתחלל, מיירי הכא בשכר פיטום של שנה החדשה, דלריך ליתן שכרן מתרומה חדשה, ומשם יפרישו המעות לחללו על מותר הקטורת. א"נ דוקא לקמן במשנה ו' דהו"ל הקדש יחיד ס"ל דמתחלל על מלאכה משא"כ הכא הקדש לצור תמיד]: לג) ר"ל אם כבר הביאו שקלים ליד הגזבר בר"ח ניסן, שזהו זמנן של שקלים: לד) כלעיל: לה) דאם לא הוציאו עדיין שקלים חדשים ליד הגזבר בראש חודש ניסן, יקטרו הקטורת שהיא מהתרומה הישנה כמות שהיא. מיהו בירושלמי [פ"ג דר"ה דף ט' ע"ב] גרלאה, דאם בא החודש גרסי', ור"ל, אם חל ר"ח ניסן בזמנו, דהיינו ביום ל' של אדר, אז לוקחין הקטורת מתרומה החדשה, וכלעיל, ואם לאו, שלא קידשו אז החודש, רק ביום ל"א, אז בא הקטורת ביום למד מן הישן: לו) סתם הקדש לבדק הבית, דמדאינו קדוש בקדושת הגוף, יש לו פדיון, להכי מיקל בה ר"ע: לז) ר"ל אף ע"ג שהי' בהן וכו'. מיהו אי בהמה, תני לה [במ"ז], ואי ייות נ"כ תני לה [במ"ח], אלא מיירי בסמנין, הראויין לקטורת, וה"ה בהקדש הקטורת לבד לבדק הבית, רק נקט נכסים לרבותא, דאע"ג דשאר הנכסים קדשי לבדק הבית אפ"ה הקטורת חל עליו קדושת הגוף. ול"מ כ"ל דה"ק המקדים נכסיו והיו בהן דברים שראויין רק לקרבנות צבור, והרי אין לך דבר שראוי רק לצבור ולא ליחיד אלא קטורת: לח) אף לאומני בדק הבית, ועי"ז יוצאין הדברים שנותנין להן לחולין, דס"ל הקדש מתחלל על המלאכה: לט) ר"ל מדת דין זה אינו שוה לדין מותר הקטורת [במ"ה] וראוי להשוות דינם: מ) מסמני הקטורת שהקדים: מא) סמני הקטורת

אותה לז) על שכר האומנין לא) ונותנין אותה לז) לאומנין בשכרן. וחוזרין ולוקחין אותה לז) מתרומה חדשה לב) אם בא החדש בזמנו לג) לוקחין אותה מתרומה חדשה לד) ואם לאו מן הישנה לה): ן המקדיש נכסיו לו). והיו בהן דברים ראוין לקרבנות הצבור לז). יתנו לאומנין בשכרן לח) דברי רבי עקיבא. אמר לו בן עזאי אינה היא המדה לט) אלא מפרישין מהן מ) שכר האומנין ומחללין אותן מא) על מעות האומנין לא). ונותנין אותן לאומנין בשכרן. וחוזרין ולוקחין אותן מא)

לשכר האומנים וכב"מ גרס בהדיא מעות האומנין ["וכן היא הגירסא שלנו לקמן במשנה ו']: ולוקחין אותה מתרומה חדשה. וכתבו התוספות ול"ת למה לי כולי האי. יתנו הקטורת מתחלה לאומנין בשכרן. ומיהו לבן עזאי דלקמן דאמר אין הקדש מתחלל על המלאכה ניחא. ואפילו לרבי עקיבא נמי דאמר [הקדש] מתחלל על המלאכה ה"מ בקטורת דיחיד כגון במקדים נכסיו כו' כדלקמן אבל בקטורת של צבור המחיר טפי א"ל הכא איירי בשכר פטום אומני הקטרת של שנה חדשה ולריך לתן להם מתרומה חדשה ע"כ: ן המקדיש נכסיו והיו בהם כו'. וה"ה למקדים הדברים עצמן כמ"ש במשנה ב' פ"ה דנזיר: והיו בהן דברים ראוין לקרבנות לצבור. פירש הר"ב כגון קטרת או ייות שמנים וסלתות. ותימה דבמשנה ח' תנן נשים בהן ייות שמנים כו' שימכרו כו'. ובגמרא פ"ק דבריתות דף ו' מייתי למתני' דהכא ואמרינן מאי ניהו. אי בהמה תנא לה [במשנה ז'] אי ייות שמנים וסלתות [עיין במשנה ח' ומ"ש שם בס"ד] תני לה. ומשיב בסממני הקטרת דאי קטרת עצמה לא נעבית במזון. ובמותר הקטרת שניתן לאומן בשכר ולא הספיקו ללקחו ממנו עד שהקדישה לא מוקים לה משום דל"נ במשנתינו. וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה. אבל לגי' הספרים נוכל לפרש מותר הקטרת. וכן בירושלמי מוקי למתניתין במותר הקטרת. וגמ' פ"ק דבריתות: אמר לו בן עזאי וכו' כתב הר"ב והלכה כבן עזאי. דאל"ה הא קי"ל הלכה כר"ע מחברו. אבל לדברי התוס' דלעיל אין לפסוק כבן עזאי מהאי טעמא: וחוזרין ולוקחין כו'. אחיא

כל"ע

אם בא החדש. ירושלמי שנינו פ"י ה"ל ר"ה פ"ב ה"ל ועדנים פ"ו ה"ח פרהדרין פ"ג כ"ב: ן המקדיש נכסיו. כלישנא ו' ע"ל ירושלמי יומא פ"ה ה"ל, שקלים פ"ל ה"ג: יתנו לאומנין. מיי' פ"ה מפי' ענינו פ"י:

שנויי גוסחאות

על שכר נד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובמפני"ל על מעי'. ונותנין (אותה) לאומנין בשכרן במס' ד' בתסילאה ליתא: בכי"מ ונותנין אות' בשכרן. ולוקחין אותה בכי"מ.. אותה מהן. אם בא נד"ל ובמפני"ל ואם בא. החדש במפני"ל חדש. ואם לאו מן הישנה בכי"מ ואם לאו לוקחין אותה מתרומה ישנה. ן לקרבנות הצבור נד"ל.. צבור. אינה היא המדה נד"ל לא כך היא ה מ ד ת. מפרישין (מהן) בכי"מ ליתא. ומחללין אותן במס' ד' בתסילאה.. אותה. לאומנין בכי"מ ליתא. אותן מתרומה חדשה במס"ל ד' ולא אותה..; בכי"מ אותן מהן מתרומת הלשכה.

תוספות רע"ק

ה (אות ז) במשנה אם בא החדש בזמנו. בספר מורי אבן בחירושיו לר"ה דף ז' ד"ה ואם הביא מן הישן כו' כתב דמדברי הירושלמי פ"נ דר"ה מבואר דמפרש למתני' דהבא ואם בא החדש בזמנו אקירוש החודש קאי והי"פ אם באו ערים שראו הלבנה ביום ל' לחדש אדר וקדשו החדש בו ביום [ולקירוש בו ביום קרי במנו] בא מן החדשה פירוש בא הקטורת ביום ל' מן החדשה דהו"ל ר"ח ניסן דמצותו להביא מן החדש. ואם לאו שלא קידשו ר"ח אלא ביום ל"א בא מן הישן ביום ל' לאדר דבתר שנה שעברה נרירה ולא נתחדש השנה חדשה עד יום ל"א. ועי"ש:

בקטרת ואין ראוי אלא שתשה מדותיך. הלכך מפרישים מהן שכר האומנים כו' כדאמרינן לעיל גבי מותר הקטרת שאין הקדש מתחלל על המלאכה. והלכה כבן עזאי: ן זברים ימכרו לצרכי עולות כו' ודמיהם יפלו עם שאר הנכסים לבדק הבית. דסבר פתח הקדש לבדק הבית ואפילו במידי דחזי למזבח. אבל הראוי למזבח היו יולא מידי מזבח שהמקדיש תמימים לבדק הבית אין נפדים אלא למזבח והדמים יפלו לבדק הבית: ויביא בדמיהן אחמה למזבח מסתמא למזבח אקדשיהו הלכך זברים עצמן יקרבו עולות. ונקבות ימכרו לצרכי עולות ויביא בדמיהן עולות אבל הן עצמן אין קרבין בלמים דהמקדים נכסיו דעתו שיהו כולם לגבוה הלכך בהמות דראויות לקרב עולות יקרבו עולות. ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות. דכיון דראויות למזבח חלה עליהן קדושת מזבח. ואפילו על הנקבות שאין גופן ראוי למה שדעתו להקדישן. כיון דלכם קרבן מיהא חזיין לא חל עליהן קדושת בדק הבית ויביא בדמיהם עולות: שהמקדיש בפירוש. שאמר בהמה ונכסי להקדש דכיון שהפרישן והבדילן זו מזו. ואעפ"כ לא

תוספות יום טוב

כל"ע [וכן ה"ג ואם לאו כו' כדלעיל. אלא שהמשנה קילרה]: ח יינות שמנים ועופות. ול' הר"ב יינות במנים וסלתות והכי איתא בגמ' פרק קמא דכריתות דף ו' ["אלא שהר"ב כתב גם כן ועופות וכן] הרמב"ם כתב יינות במנים סלתות ועופות וכ"כ בפ"ה מהל' ערכין ["ועי' מ"ש במשנה ו' בס"ד] : רבי

מתרומה חדשה מב): ן המקדיש נכסיו לו) והיתה בהן בהמה ראויה לגבי המזבח. זברים ונקבות רבי אליעזר אומר זברים ימכרו לצרכי עולות. ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים. ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית מג) רבי יהושע אומר זברים עצמן יקרבו עולות מד) ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן עולות מה) ושאר נכסים יפלו לבדק הבית.

רבי עקיבא אומר רואה אני את דברי רבי אליעזר מדברי ר' יהושע. שר' אליעזר השוה את מדתו מו). ור' יהושע חלק מז) אמר רבי פפיים שמעתי כדברי שניהן. שהמקדיש בפירוש מח) כדברי ר' אליעזר מט) והמקדיש סתם כדברי רבי יהושע נ): ח המקדיש נכסים לו) והיו בהן דברים ראוין על

ריב"ן

לא סבירא ליה ליהן הקטורת לאומנין ושעמא מפרש בתוספתא ובירושלמי לפי שאין הקדש מתחלל על המלאכה ומתני' דלעיל סתמא כבן עזאי: ן המקדישין נכסיו. פתח: זברים ימכרו לצרכי עולות. אע"פ שאין פודין תמימין דוקא קדשי מזבח אבל קדשי בדק הבית נפדין תמימין דקי"ל בתמורה המתפיים תמימים לבדק הבית כבהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יולא מידי מזבח לעולם וכן מפרש בירושלמי ר' חזקיהו בשם ר' יוסי קדשי בדק הבית נפדין תמימין יצאו לחולין אין תימר לא יצאו לחולין היאך קדשי מזבח הלין על קדשי בדק הבית דס"ל לר' אליעזר דכתיב הקדשות לבדק הבית ואין אדם הולק הקדשו לקדשי מזבח ולקדשי בדק הבית והכי מיכח בזבחים בפרק שבול יום דר' אליעזר סבר אין אדם חולק הקדשו א) אלא שביק אינם קדשי מזבח ושביל קדשי בדק הבית: ירושלמי אמר ר' יוחנן מ"ש דר' אליעזר ואינם כי יקדיש את ביתו קדש לה' מה תלן קיימין אם בבית דירה כבר כתב אם המקדיש יגאל את ביתו אלא כך תלן קיימין במקדיש נכסיו (כל עמא מודו) [מכאן שסתם הקדשות] שהוא לבדק הבית ר' זעירא בשם רב מה פליגין במקדיש נכסיו אבל במקדיש עדרו כל עמא מודו דלמזבח ר' בא בר הונא בשם רב מה פליגין במקדיש עדרו אבל במקדיש נכסיו כל עמא מודו לבדק הבית ר' יוחנן אמר היא המקדיש נכסיו היא המקדיש עדרו היא המחלוקת: נקבות ימכרו לצרכי זבח שלמי. שעמא דר' יהושע לפי (שאין אדם) [שהאדם] חולק הקדשו אלא

שביק קדשי מזבח ושביל קדשי בדק הבית לבדק הבית זברים הן עצמן יקרבו עולות אבל נקבות אינו יכול הוא להקריבן שאכל הבשר והעור שלו כשאר שלמים שהכל הקדש לסיכך ומכרו והם יקריבוס (ודמיהן לבד"ס) ב) וגם עור הזכרים שהן עולות לבד"ס והכי מסיק בפ' שבול יום הכ"מ בשר דאלא תפיס לקדשי בדק הבית אבל עור תפיס אע"ג דאמר ר' יהושע אדם חולק הקדשו מה שראוי למזבח ושאינו ראוי למזבח לבדק הבית לא שייכו כשאר קדשי מזבח שעורותיהן לכהנים דמודה הוא שהעור לבדק הבית כשאר נכסים אפי' עור העולה וכך פירש רבינו שלמה ז"ל: ירושלמי אמר ריש נקיש שעמא דר' יהושע דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וגו' אשר יקריב לה' לעולה הכל קרב עולה. לרבותם תמיס זכר מנין אפילו נקבות ת"ל נבקר לרבות את הנקבות ובתמורה פ"ג [דף כ'] מ"ל ר' חייא בר אבא לר' יוחנן לר' יהושע דאמר זברים עצמן יקרבו עולות ש"מ דקדושת הגוף אקדשיהן נקבות היכי קרבי שלמים הני מכח קדושה דחוייא אחיין פי' דהא אינו ראוי להקריבן הוא אלא דמיהן נצבי רעייא מ"ל ר' יהושע ס"ל כר' שמעון דאמר כל מילי דלא חזו להקרבה לא נתחא קדושה לגופיה דתנן התם המפרים נקבה לאכם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחם אם קרב אחמו יפלו דמיו לנדבה ר"ש אומר תמכר שלא במום אלמא לא קדוש אלא דמיה: השווה את מדתו הכל לבדק הבית ואינו חולק הקדישו ור' [יהושע] חלק הקדישו לקדשי מזבח ולבדק הבית: בפירוש. שפירש לבדק הבית: רבי

א) הדבר נ"ע דלר"א דס"ל דאין אדם חולק הקדישו א"כ ע"כ דלא בשיק אינם וכו' ואולי ס"ל ולא אמרינן דלא שביק וכו'. ב) הדבר נ"ע דהא בהדיא תנן דמביא בדמיהן עולות ואולי דס"ס ול"ל ויביא בדמי הבשר עולות ודמי העור לבד"ס וגם עור הזכרים כו'.

יכין תפארת ישראל יכין

הקטורת שהקדים: מב) היינו אפי' לר"ע לעיל, דס"ל בניתנין הקטורת שהקדים, להדיא לאומנין, מודה שפודין אותו מהן במעות של תרומה החדשה, כדי להקטירו, א"כ התם שאני דהו"ל הקדש לגבוה: מג) קשבר דאף דהקדש לבדק הבית חל אפילו על הראוויין למזבח, אפ"ה אינו יולא מידי מזבח, להכי ימכרום לצרכי קרבנות מזבח, והדמים יהיו לבדק הבית, אבל לא יתנום לאומני בדק הבית והם ימכרום לצרכי קרבנות ולעיל בהקדים קטורת, דהכא דראוויין למזבח חמיר גם לר"א: מד) דס"ל דכל הראוי למזבח, הקדישו להיות עולות, לכן הראוי לעולות, יקריב עצמן עולות:

ראשון לציון

ח במשנה המקדיש. כ"ב קנא. שופות איקרי נכסי דתנן המקדיש נכסיו והיה בהן דברים לאוויין לעני מזבח יינות שמנים ושופות ושיין בגמ"ס וגכוסי ויו"ע ד"ה יינות כו' אלא שהר"ב כתב ג"כ ושופות ו"ע"ג:

מה) דמדאין עולות נקבות, על כרחך שיהיה דמיהן לעולות נתכוון, ועכ"פ הן גופן כיון דעכ"פ לשם קרבן שלמים חזיין, לא חל עליהם קדושת בדק הבית ולא דמי כלל לדף הפסחים [פ"ט מ"ז]: מו) שכל הנכסים כולן יבואו, הן עצמן או דמיהן לבדק הבית: מז) שאר נכסים לבדק הבית, ובהמה למזבח: מח) שפירש ואמר בהמתי ונכסי קדושים, אז ר"ל שפירש ביאיהן בדבריו: מט) דמדפירש והפרישן בדבריו זמ"ז, היה לו לפרש ג"כ ולומר בהמה למזבח ונכסים לבדק הבית, ומדלא קאמר הכי, ש"מ דכוונתו שיקדשו כולן בקדושה א': נ) דמהקדים סתם, דעתו שיהיה כל א' למה שראוי: דראוין

לקוטים מבי קדמוני

פרק ד ז במשנה אמר פפיים שמעתי את דברי שניהם שהמקדיש בפירוש וכו'. פי' הרמב"ם שהקדיש לבדק הבית בפירוש. ולא נהירא האי פירושא, דמלתא דפשיטא היא כיון שפירש בפירוש לבדק הבית, ולא הו"ל למימר אלא שמעתי כדברי ר' יהושע. ונראה בפירוש הרב ר' אליעזר מגרמייזא שהמקדיש בפירוש שפירש בהמה ונכסים. מדהפריש זה מזה ולא אמר בהמה למזבח ונכסי לבדק הבית הכל חולך אל מקום אחד:

ן המקדיש נכסיו. כ"ג קנ"א פ"א זבחים ק"ב ע"א תמורה כ' ע"א נ"א ע"ב: זברים ימכרו. מיי' פ"ה מה' ערכין כ"י: ח המקדיש נכסיו. כ"ב קנ"א ע"א זבחים ק"ב ע"א:

שנויי נוסחאות

ן והיתה בהן בהמה ראויה לגבי מכ"מ והיו בהמ' הראוי' לגבי ועי' זבחים (ק"ב, א); בד"ג ובכי"ק.. על גבי [ומס. שאינא בד"ס בשם ד"ג הוספתא ראויה וליקרבו] על גבי הוא אלא בדקדוק ולא מצאתי שם המלה ליקרב ודק כ"ה במס' הסמוכה (עי' בסמוך) ו וכ"ה על גבי גם במסב"ד ד' ראש ובמסב"ר. לצרכי בכי"ק ובמסב"ר לצריכי בכל המס' כלומר לאותה הצריכין לעולות או לשלמים. (זבחי) שלמים בכי"מ ליתא. (ודמיהן יפלו בו'רי"א בו' בדמיהן עולות) בכי"מ ליתא כ"ז בעיעות; במסב"ד ד' ראש.. נכסיו..; במסב"ר ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבי"ה (?) רי"א.. ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבי"ה בד"ג ובכי"ק ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבי"ה ומוכח מלקמן דגמי' לר"י הכל לעולה אפי' נקבות כו' דומה מוטעה הוא ד"ס). ר' עקיבא אומר בד"ג ובכי"ק ובכי"מ אמר ר' עקיבא וכ"ה במסב"ר (ובס הוא מס' בפ"ג). (את) מדתו בד"ג ובמסב"ר.. מדותיו וכ"ה בכי"מ וליתא. פפיים בד"ו רפ"ג פפים; בכי"ל פפיאם. כדברי שניהן בד"ג ובכי"ק ובכי"מ ובמסב"ר. את דברי שניהם ועי' בסמוך; בכי"מ מדברי שניה'. שהמקדיש בד"ו רפ"ב ובמסב"ר המקדיש; כדברי.. והמקדיש.. כדברי בכי"מ המקדש..; בד"ג ובכי"ק דברי.. דברי ועי' לעיל. ח נכסים בכי"מ נכסיו וכ"ה בד"ג ובד"ו רפ"ו ובמס' פיזרו ובמסב"ר ראוין על גבי המזבח יינות בד"ג שהן ראוין לקרב על גבי המזבח וכ"ה לקרב גם בכי"ק: בכי"מ הראוין לגבי מזבח בגון יינות.

תוספות חדשים

ז בהר"ב ד"ה שהמקדיש נפירוש כו' אבל הקדש כו' והלכה כר"ע ע"כ ולא פי' למה וגם הרמב"ם בחבורו בפ"ה מהל' ערכין פסק כן והכ"מ מהל' ערכין פסק כן והכ"מ לא העיר כזה ומ"ל משום דר"ע סברא בכ"ל אינה בשבת דף ל"ט ע"ב דר"ע הוי כתלמיד גבייהו

לא

לא אמר בהמה למזבח ונכסי לבדק הבית. ס"מ דדעתו היה שבין בהמה ובין נכסיו הכל יצא אל מקום אחד. אבל המקדיש סתם כל נכסיו דעתו להקדיש כל דבר למה שהוא ראוי. והלכה כר"ע: **ד** יינות שמנים וסלתות. שהן ראויים למנחות ולנסכים: עופות. תורים ובני יונה: ר' אלעזר. גרסי' ולא ר' אליעזר. וטעמא דר"א מפורש בירושלמי דכתיב (ויקרא כ"ב) לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה כל מה שהם נודרים ומתנדבים מדברים אשר יקריבו לה' אפילו יינות שמנים וסלתות יהיה לעולה יכול יקריב בדמיהן עולת העוף או אם הקדיש עוף יקריבנו עולה. ת"ל (שם) בבקר בבשבים ובעזים. הא איזו מקריב בכל מה שהתנדב אלא עולת בהמה בלבד: **ט** משערין את הלשכה. פוסקים שער ליינות שמנים וסלתות שיעמוד זה השער שלשים יום. ולוקחים בכל יום ממוכרי יינות שמנים וסלתות מה שהן צריכין באותו הסכום שפסקו. ואם נתייקר המקח אין מוסיפין דמים ואם הוזל לוקחים לפי הזול: המקבל עליו לספק סלתות. בימות קציר חטים ובצירת ענבים ומסיקת זיתים היו הגזברים מקדימים מעות לחטוני והיה החטוני מקבל עליו לספק יינות שמנים וסלתות כל השנה. ואם היו אז נמכרים ד' סאין בסלע והוקרו ועמדו ג' סאין בסלע צריך ליתן ד' סאין. דהקדש קונה בכסף דכתיב ונתן הכסף וקם לו. ואם קבל לספק ג' סאין בסלע והוזלו ועמדו ד' בסלע. נותן ד' בסלע דלא גרע מהדיוט* דלא קני אלא במסיכה: התליע לו. ולפי' משך הגזבר ונתן מעות אחריותם על החטוני: אינו מקבל את מעותיו. כלומר אינם נחשבים מעותיו של חטוני ולא זכה בהם. ואע"פ שקבלם מן הגזבר: עד שיהיה המזבח מרצה. שיעלה לרצון על המזבח. הלכך אם החמיץ היין או התליעה הסלת אחריותם על החטוני:

גבי המזבח. יינות שמנים (נא) ועופות (נב) רבי אלעזר אומר ימכרו לצרכי אותו המין (נג). ויביא בדמיהן עולות (נד) ושאר נכסים יפלו לבדק הבית: **ט** אחת לשלשים יום משערין את הלשכה (נה) כל המקבל עליו לספק סלתות מארבעה (נו). עמדו משלש. יספק מארבעה (נז). משלש ועמדו מארבעה. יספק מארבעה. שיד הקדש על העליונה (נח) ואם התליעה סולת התליעה לו (ט). ואם החמיץ יין החמיץ לו ואינו מקבל את מעותיו (סא) עד שיהא המזבח מרצה:

ועיין ר"פ דלקמן: עמדו משלש יספק מארבע. עיין מ"ש במשנה ד': משלש ועמדו מד' יספק מד'. פירש הר"ב דלא גרע מהדיוט דלא קני אלא במסיכה. ואחרי קשיא לאמאי יספק מד' דתיפוק שהגזברין אינם מחויבין לקבל ממנו מג' לפי שלא משכו אבל שיהא מחויב לספק בד' ולא טעמא קאמר אלא גראה שכך הוא הגאי ב"ד שיהא מחויב לספק בד' כפי הנסר ושלא יצטרכו הגזברין לטרוח וילך למוכרים אחרים והייט נמי טעמא דאחריות ההתלעה והחימוץ על המספק ואפילו משך הגזבר כמ"ש הר"ב לקמן ויש ראיה מספ"ז דתגאי ב"ד הוא ע"ש בפירוש הר"ב: ואם החמיץ יין וכו'. עיין מ"ש בריש דמאי בס"ד ולא ידעתי למה לא זכרה הרמב"ם בפרק ז' מהלכות כלי המקדש כי שם מקומה וגם לא ראיתיה בשום מקום מהגהורו. ובפירושו ספ"ז דמכילתין כתבה:

ריב"ן

ד רבי אלעזר אומר ימכרו אותו המין ויביא בדמיהן עולות. ירושלמי אמר ר' אבהו בשם ריש לקיש טעמא דר' אליעזר דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וגו' אשר יקריב לה' לעולה. הכל קרב לעולה בבקר ולא עופות פי' אין מקריבין הן עצמן. להקריבו אין את יכול לכתיב בבקר ולא בעופות לפדותו אין את יכול שאין לעוף פדיון לפוס כן צריך למימר לא קדשם אלא קדושת דמים ועוף דאין לו פדיון מנא לן דתניא בפרק המנחות והנסכים העופות והעצים והלבונה וכלי שרת אין לנסם פדיון שלא נאמר בבהמה כדכתיב אם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ובבהמה בעלת מום מהתעי קרא: **ט** משערין את הלשכה לפרוע את תוכת ההקדש כדתניא בתוספתא אחת לג' יום מספרין את הלשכה. כל מי שמכר להן יינות ושמנים יסתות ואמר תנו לי מעותי אין שומעין לו א) אלא הולך אצל גזבר וגזבר מעמידו אצל שולחני: שיד ההקדש על העליונה. אם מתיקרו אינו מפסיד ההקדש שהמעות קיימות כדכתיב ונתן הכסף וקם לו. הוזלו אין הספסר להקדש לפי שאין כח הדיוט חמור מן ההקדש שאינה קונה אלא במסיכה: התליעה סולת התליעה לו. למוכר ואסור למזבח דהתם רבנן בתמנחות בפרק כל קרבנות סולת שהתליעה רובה פסולה חטין שהתליעו רובן פסולות וכן אם נשפך היין נשפך למוכר כדתניא בתוספתא פ"ג אינו מקבל את מעותיו עד שיהא המזבח מרצה. ירושלמי תני רבי שמעון אומר מיד הוא מקבל מעותיו והכהנים זריזין הן:

א) עי' בתוספתא נפ"ב דליתא שם כהך ליצנא וגרסה בחסר כאן בהעתקת לשון התוספתא וע"ש היטיב.

יכין תפארת ישראל יכין

נא) דרשויין למנחות ונסכים: נב) תורים ובני יונה: נג) למי שנלך זה אז זה: נד) עולות בהמה, מגזירת הכתוב: נה) ר"ל אף שבבר נתנו מעות להחטוניים משעת הקציר והבציר, שיספקו סולת ונסכים כל השנה, אפ"ה כל ל' יום קבעו הגבאים שער למנחות דאם נחיקר באותה שעה, קובעין לספק ל' יום הבאים בבשעת הבציר והקציר, ואם הוזל אז, מספק ל' יום דלהבא דהשתא: נו) ר"ל כשפסקו לספק להגזברין ד' סאין בסלע: נז) שנתיקרו עד ג' סאין בסלע: נח) דלקולא להקדש, אמרי' דכסף קונה: נט) דכל היכא דאיכא פסידא להקדש אמרינן דלא גרע מהדיוט, דקני רק בעשיכה, והרי לא משך עדיין, ואת"ל א"כ יתבטל המקח, אי אפשר, דהרי כבר קבל לספק. [ולר"ן פ"ק דקדושין, נאמת במתני', אם לא תעוני לחזור יחזור, שעמא משום דלא היו הסלתות בעין בשעת מכירה, ולא קנה ההקדש קנין גמור, אבל היכא דיהיב גזבר מעות על פירות בעין והוזלו, א"י גזבר לחזור בו, וא"ת כבי הא לא יפא כח הקדש חמור מהדיוט דהא ההדיוט בפי לקבולי מי שפרש] : ס) אפי' משך הגזבר, וגם נתן כבר מעות: סא) ר"ל אין המעות שקיבל בעת הקציר והבציר נחשבים כסלע, עד וכו'. וא"ל דזהו דוקא לענין אחריות שחייב החטוני עד שיקרבום, אבל עכ"פ אין מעילה במעות שהוליאן החטוני אם אח"כ התליע הסלת, דאל"כ לענין מה נתנו לו המעות מקודם, הרי אפשר שיתלע, ויתבטל למפרע:

מתרומת

יבכרו לצרכי. מיי' פ"ז מה' עכו"ם ה"ח: **ט** אחת לשלשים יום. מיי' פ"ז מה' בני המקדש פי"ג והגהות: ועמדו מארבע. ירושלמי פאה פ"ל ה"ב:

שנויי נוסחאות

ועופות. בד"ב סלתות ועופות וכ"ה בפי' הרמב"ם ובהע"ב ועי' תוי"ט. ר' אלעזר וכ"ה בכי"ק ובכי"מ ר' אליעזר ועי' לע"ב ותוי"ט; בד"ב ר' יהושע ועי' בכ"מ ב"ד פ"ה מהל' ערכין ובכ"מ שם. לצרכי בכי"ק ובמשני"ל לצרכיבי. ויביא בכי"מ ויביאו. ושאר נכסים יפלו לב"ה בכי"מ כתיב במקום הדברי' הללו בשר לשם ועורות לכהנים וכ"ה בד"ו כפ"ב ומוכח מזבחים (ק"נ, ח) דתוספתא מוכעת היא דלכ"ע כעור נתפס לב"ה (ד"ס) ול"ד דשאני הכא שבשע' שהקדיש לא הי' העור שיהא נתפס לגיה: **ט** משערין בד"ב הי' משערין. (כל) המקבל בכי"מ ליתא. מארבעה בד"ב ובכי"ק ובמשני"ל מארבע בכל המשנה. עמדו משלש וכ"ה בד"ב (ולא כהד"ס) בכי"מ ועמדו.. משלש ועמדו בכי"ק.. עמדו. שיד הקדש על העליונה בכי"ק..ההקדש לעליונה. ואם התליעה (סולת) בכי"מ ואם.. וליתא בכי"ק אם.. הסולת וכ"ה אם גם בסמוך. ואינו מקבל בד"ב ובכי"ק ובמשני"ל אינו.. המזבח מרצה בכי"מ מזבח מתרצה.

תוספות הדשים

ולא יכול להכריע אלא דבתמורה דף ל"ח מוקי רבי יוחנן סתם מתני' כר"א גם התוי"ט הביאו שם בס"ז מפמה כי' ולע"ג דרב פליג שם הלכה כר"י נגד רב ובני יינות שמנים ושופות עסק כר"א ולפ ע"ג דלכאורה ס"ל כרבי יהושע וכ"כ הרא"ש אבל הרמב"ם שם פי' הטעם לפי שבהמה הקדושה למזבח אם יפול בה מום יש לה פדיון משא"כ אלו אין להם פדיון כדאיתא במנחות דף ק"א ומביא שם הר"ב ותוי"ט ברפי"ב ע"ש: (ממהורש"ת זצ"ל):

תוספות רע"ק

ט [אות ח] בהרע"ב ד"ה המקבל עליו. דלא גרע מהדיוט. עיין קידושין דף ב"ט ע"א דאמרינן שם דאם קנה מן הקדש במנה ולא הספיק למשכו עד שעמד במאתיים אינו נותן אלא מנה ולא אמרי' בזה לא יהא כח הדיוט וכו' דאשו הדיוט לאו כמי שפרע קאי ע"ש וא"כ קשה מתני' דהבא ועיין כ"ר"ש

בהרמב"ם פ"ט מהלכות מעירה ה"ב דמחלק דדוקא במכר הקדש בהיא דקידושין אבל הקדש שקינה בכסף יכול החקדש לחזור בו. והכבים שם הראב"ד בהשגות והביא ראיה משנתינו דהכא. אבל דעת הר"ן בפרק קמא דקידושין דהיכי דיהיב גובר מעות על פירות ירועים והזולו לא מצי לחזור דלא אמרינן בזה לא יהא כח הקדש גרע מהדיוט דהא הדיוט בעי לקבולי עלה מי שפרע, ומתני' דהכא שאני כיון שלא היה הסלתות בעין לא קנה הקדש קנין גמור ולפיכך אם רצה להזור חוזר עיי"ש, ומלשון הרע"ב משמע כהרמב"ם. וכדברי הר"ן ראיתי שכתב ג"כ בשיטה מקובצת בב"מ בדף כ"ו ע"ב בשם הרא"ש:

פרק ד משנה א', ב', ג', ד', ה'. מתרומת הלשכה לוקחין תמידין של כל יום והמוספין וכל קרבנות צבור ונסכיהם והמלח לקרבנות והעצים בלא הביאו עצים למערכה וכתקנית פ"ד מ"ח] וצריך ללוקחן בדמים, והקטרת ושכר עשיי' ולחה"ם ושכר הקושה, והעומר ושתי הלחם ופרה אדומה ושעיר המשתלח ולשון של זהורית שקושרין בין קרניו, וכן פרוכת של שערים וכן בגדי כהונה שעובדים בהם במקדש, של כה"ג ובהן הדיוט, והמנורה וכלי שרת כשלא היה מותר נסכים [עי' לקמן מ"מ] מביאין מתרומת הלשכה. וכן הנסכים שמביאין לבהמות הנמצאות בירושלים או בחוצה לה בקרוב ממנה דבאות עולות, וכן הנסכים לעולה ששלח עכו"ם ממדינה אחרת בלא נסכים, וכן הנסכים לזבחים שהניח גר שמת בלא נסכים, וכן החביתין שמקריבין אחר מיתת כה"ג ולא מנו אחר תחתיו, וכן שכר המבקרי מומים שבירושלים ושל הח"ח המלמדים לכהנים הלכות שחיטה וקמיצה ושכר הנשים המגדלות בניהן לפרה אדומה ושכרן כבר שיפסקו להן הב"ד. וכן שכר השומרין שמעמידים הב"ד בשנת השמטה שהיא הפקר, שישמרו מקצת ספיחין שצמחו להבאת עומר ושתי הלחם שאין באים אלא מהחדש, [ואפילו התנדב לשמיר בחנם אין שומעין לו], משום בעלי זרוע שיפרשו הכל מאותו מקום שאלו שמרים עומדים שם, וכן שכר מגיהי ספרים שבירושלים ודיינין שדנין את הגולנים בירושלים ושכרן צ' מנה בכל שנה או יותר, אעפ"י שלא רצו, כ"י צרכן ונשיהם ובניהם ובני ביתן; משא"כ כבש שבוטין מהר הבית להר המשחה להוציא עליו הפרה אדומה וכבש שהוציא עליו שעיר המשתלח ומזבח העולה וההיכל והעזרות וכן אמת המים שבירושלים והומה ירושלים וכל מגדלותיה ובל צרכי העיר באין משירי הלשכה. ועכו"ם שהתנדב מעות להבדים האלו או לעשות עמהם בחנם אין מקבלין ממנו ואפילו גר תושב שנאמר לא לכם ולנו לבנות וכו' ונאמר ולכם אין חלק. ומותר תרומת הלשכה ושירי הלשכה לוקחין בו כבשים ויקרבו כולן עולות, כשמזבח עומד בטל ונקראות קיץ המזבח שתנאי ב"ד הוא על כל המותרות שיקרבו עולות בהמה, לא עולות עוף שאין קרבנות עוף לציבור, ובלא הספיקו השקלים לכל קרבנות ציבור מוציאין את הראוי להם מקדשי בדק הבית לא איפכא לקדשי בד"הב מקדשי מזבח. ובשיגיע ר"ח ניסן אין מקריבין קרבנות צבור אלא מתרומה חדשה ובלא באה החדשה לוקחין מהישנה] ותנאי ב"ד על כל הבהמות שלוקחין לתמידין שאם לא יהו צריכין, כגון שהגיע ר"ח ניסן וישנם בהמות לתמידין מתרומה הישנה שפודין אותן ויוצאין לחולין, אעפ"י שהן תמימין. ודמיהן לתרומה ישנה שמקיצין בה המזבח. וכן הדין במותר הקטורת משיגיע ר"ח ניסן מחללין אותה על שכר האומנין, והזורין מעות השכר לקיץ המזבח ומחללין האומנין מותר הקטורת בשכרן והזורין ולוקחין הקטורת מהן, מתרומה חדשה, וכאין תרומה חדשה מקטירין אותה מתרומה ישנה: מ"ן ז', ה'. הקדיש נכסיו סתם רואין כל הבהמות התמימות הראוים למזבח וכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות לצרכי שלמים ויקרבו שלמים, והרמים לבד"הב, ועל זה נאמ' ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש, כלומר כל הראוי למזבח יקרב. ובהיו בנכסיו יינות שמנים וסלתות ועופות הראויות למזבח ימכרו לצרכי אותו המין ויקריבו אותן והרמים ילקח בהן זכרים לעולות, דכיון דאין להם פדיון כבהמה דשייך בה העמדה והערבה, כמ"ש והעמיד את הבהמה, לפיכך לא יפול לבד"הב, רק לוקח בהן עולות. ובהיה בנכסיו קטורת או אחת מסממני קטורת נותנין לאומנין בשכרן והזורין ולוקחין מהן כלליל במותר קטורת: מ"מ, מל' יום לל' יום פוסקין שער היין והסולת עם המטונה על הנסכים, אם הוקרו מספיק להן כמו שפסקו עמו, ואם הוזלו מספק כשער הזול, והשכר שמשתכר ההקדש בשערים אלו הוא הנקרא מותר הנסכים ולוקחין בו עולות לקיץ המזבח ודוקא בהמה לא עופות בלעיל. ואם החלית הסולת או שהחמיץ היין אפילו משך הגזבר, וכבר נתן המעות, ההפסד למוכר, לא לחקדש ואין המעות שקיבל בעת הקציר והבציר, שלו, עד שיהא המזבח מרצה, וחייב החנווני באחריותן. מיהא אין מעילה במעות שהוציאן החנווני כשהתליע הסולת כ"כ אאמ"ו ע"ר זצוק"ל בתפארת:

ציונים

תוספת יו"ט — אלו הן הממונין פרק ה שקלים — ר"ע מברטנורה

פרק ה **א אלו** הן הממונים וכו'. פירש הר"ב ["דהכך גברי דחשיב לא בזמן אחד היו אלא] החסידים והכשרים שבכל דור הוא מונה בא"א אלו המזכרים שהיו ממונים בכל זמן הבית. דבכל דור ודור הי' משתנים הממונים ועיין בספ"ג דיומא. ["אבל מ"ש הר"ב דלא בזמן אחד היו שכן לשון הירושלמי חד אמר כשירי דור ודור הוא מונה וסברא בעלמא הוא. שמכיון שמונה כל הכשרים שבמעט נמנע הוא לומר בכל היותר כשרים היו הכל בדור אחד] יכתב עוד ורבותי פירשו כו' ["אפשר שנתכוון לבעלי התוספות דמסכתא מנחות פרק רבי ישמעאל סוף דף ס"ד אדה"ל בכורו מלכות בית המוגלא זה על זה כו' א"ל מרדכי כו' דפירש רש"י מרדכי שהיה בימי אחשורוש. וכתבו התוספות דתימה הוא לומר שהאריך ימים כל כך וגראה על שם מרדכי הראשון היו נקראים הממונים על שמו לפי שהיה [ממנים] אלא בקיאים בעלי שכל ומדע עכ"ל ולמד הרב לומר כן על כולם. ויש לתמוה שאף שכתב פירוש הירושלמי תפס ג"כ פירוש רבותיו. ולמה לא תפס ג"כ לאחיך פירוש דבירושלמי דחד אמר מי שהיה בחותו דור מנה מה שבדורו. ועוד הסברא הפשוטה היא נוטה כך יותר מכני הפירושים האלו דמהתמא המונה מונה אותם שבדורו]: על הנסכים. הר"ב כתב

פ"ה **א אלו** הן הממונים. ירושלמי רבי חזקיה ורבנן חד אמר כשירי כל דור ודור בא למנות וחדנא אמר מי שהיה בלותו הדור מנה מה שבדורו: על החותמות. שהיה מותן חותם למי שרוצה סולת ויין ושמן מן הגזבר דדמיהן ידועין לכל ומי שבא לקנות מן הקדש נותן מעות ליותנן והוא נותן לו חותם והיה כתוב בו דמי נסכי כבש או איל או פר כדמ"ש

פ"ה **א אלו** הן הממונים. חמשה עשר מינים של פקידות ומינוי של שרה דחשיב לא בזמן אחד היו. אלא החסידים והכשרים שבכל דור ודור הוא מונה. ורבותי פירשו על שם שהממונים הראשונים שנתמנו על כך. כך היה שמם. לפיכך נקראו הבאים אחריהם על שמם.

פ"ה **א אלו הן הממונין שהיו במקדש א). יוחנן בן פינחס ב) על** **החותמות ג). אדוה על הנסכים. מתתיה בן שמואל על הפייסות ד). פתחיה זה מרדכי. למה נקרא שמו** הקניניקי) פתחיה זה מרדכי. למה נקרא שמו כפרה כגון זב וזבה ויולדת ומביאים קיני חובה דהיינו תורים ובני יונה נותנין מעותיהן לנופרות שבמקדש. והממונים על

פ"ה **א אלו** הן הממונים. חמשה עשר מינים של פקידות ומינוי של שרה דחשיב לא בזמן אחד היו. אלא החסידים והכשרים שבכל דור ודור הוא מונה. ורבותי פירשו על שם שהממונים הראשונים שנתמנו על כך. כך היה שמם. לפיכך נקראו הבאים אחריהם על שמם. על החותמות. מפרש לקמן במתניתין: על הפייסות. להורות סדר הגורל מי יזכה בעבודה זו ומי בזו כמפורש במסכת יומא: על הקינים. מחוסרי כפרה כגון זב וזבה ויולדת ומביאים קיני חובה דהיינו תורים ובני יונה נותנין מעותיהן לנופרות שבמקדש. והממונים על

פ"ה **א אלו** הן הממונים. ירושלמי רבי חזקיה ורבנן חד אמר כשירי כל דור ודור בא למנות וחדנא אמר מי שהיה בלותו הדור מנה מה שבדורו: על החותמות. שהיה מותן חותם למי שרוצה סולת ויין ושמן מן הגזבר דדמיהן ידועין לכל ומי שבא לקנות מן הקדש נותן מעות ליותנן והוא נותן לו חותם והיה כתוב בו דמי נסכי כבש או איל או פר כדמ"ש לקמן וכתב בו שם היום ושם המשמר ואחיה היה נותן לו הסולת והיין והשמן: על הפייסות כדמפרש ביומא פ"ב כשהיו בתין לנפים זקן ויושב במערבה בלשכה חניה בטיה בקודש וחניה בטיה בחול ומלמד לשם דרך פסיים מ"ב הוא היה נוטל מלגפת מראשו של אחד מהן וממנו היה מתחיל המנין כלמפרש שם: פתחיה זה מרדכי בלשון ולמה נקרא שמו פתחיה

יכין — תפארת ישראל — בועז

פרק ה א) על ע"ו מיני פקידה ושררה: ב) דרך הראשונים לקרות כל המלכים על שם מלך הראשון, ככל מלכי מצרים פרעה, וכל מלכי פלשתים אבימלך, וכן כל מלכי ישראל דוד [יחזקאל ל"ד כ"ד]. כמו כן כל הפקידים הללו נקראו על שם הראשונים שנתמנו כשעלו מבבל, אשר מסתמא מדלתמנו מכנסת הגדולה, ודאי גם כשירי הדור היו (א): ג) מפורש במ"ד: ד) הוא היה שר המשגיח על הגורלות שעשו בכל יום מי יזכה בעבודה זו ומי בזו: ה) היו קינן שרגילין להתערב בהעזרה מדרבו מביאיהן, ודין התערובה עמוקים מאוד, ויהיה

פ"ה (א) [וזהו לע"ד כוונת הירושלמי. ועי' הוס' מנחות ס"ד ב' ד"ה ממר. וי"ל דהתנא מנה אותן שהיו בדורו שנקראו כך, וקי"ל פתחי' זה מרדכי. ואת"ל דהמשנה באמת בשר היתה מזמן מרדכי, וכך כ'

ציונים

פ"ה **א** אלו הן הממונים. ירושלמי יומא פ"ג פה"ב, פיי' פ"ז מה' כלי המקדש פ"ח: פתחיה על הקנין. מנחות פ"ה ע"ב:

שנויי נוסחאות

פ"ה **א** ארו נד"ג ואלו. הנסכים נד"ג וכ"ק וכ"מ הסלתות וכ"ה כרע"ב ועי' הוי"ש. מתתיה כ"ק וכ"מ ומסכ"ל מתיה. (פתחיה זה מרדכי) נד"ג וכ"ק ליתא. למה נד"ג וכ"ק ולמה.

ראשון לציון

פ"ה **א** הרע"ב ד"ה על החותמות כו' עיין יסל"מ:

לקוטים מב"י קדמוני

פ"ה **א** במשנה אלו הן הממונין. יש לפרש בשעה שנשנית משנה זו היו אלו הנזכרין במשנה ממונין. אי נמי הממונין הראשונים שנתמנו על כך היה שמותם כך ונקראו הבאים אחריהם על שמם.

לקוטים

פ"ה **א** **במשנה** **פתחיה** על הקינין. ז"ל הרמב"ם בפ"ז מה' כלי המקדש הממונה שעל הקינין הוא שפוסקין עמו שימכור הקינין לקרבנו' כך וכך בסלע וכל מי שהוא מביא תורין או שני בני יונה